

Ungas levnadsvillkor i Tjörns kommun

Resultat av Lupp-undersökningen 2013

Åsa Nilsson och Sara Davidsson

Innehåll

Sammanfattning	2
Lupp-undersökningen i Tjörns kommun 2013	2
Resultaten i korthet	2
En övergripande tolkning av resultaten	5
Bakgrunden till Lupp 2013 i Tjörns kommun	6
Rapportens syfte och bakomliggande uppdrag.....	7
Vad är Lupp?.....	11
Varför gör Tjörns kommun Lupp-undersökningen?.....	12
Lupp 2013: genomförande, kvalitet och trovärdighet	14
Resultaten från Lupp 2013 – en beskrivning av ungas levnadsvillkor	19
Ungdomarnas situation enligt Tjörns unga.....	22
Fritid.....	23
Skola.....	30
Politik och samhälle.....	41
(O)trygghet.....	45
Hälsa och livstillfredsställelse	51
Arbete och framtidstro	63
En övergripande tolkning av resultaten.....	68
Vad kan sägas om Tjörns unga?	69
Nästa steg	72
Dialog kring resultaten från Lupp 2013.....	73
Tabellbilaga	74

Sammanfattning

Lupp-undersökningen i Tjörns kommun 2013

Lupp 2013 har genomförts under höstterminen bland Tjörns elever i åk8 och i gymnasiets andra år. Eleverna i åk8 besvarade enkäten i skolan medan gymnasieeleverna besvarade den hemifrån eller via Mimers Hus i Kungälv.

Svarsfrekvensen i åk8 var 87 procent, medan den för gy2-ungdomarna inte var mer än 28 procent. Bland eleverna på Mimers Hus var den dock väsentligt högre, 72 procent, vilket innebär att dessa elever utgör 43 procent av svarsunderlaget i gy2-gruppen.

Det stora bortfallet på gymnasieenkäten innebär att dessa svar måste tolkas mycket försiktigt, och i ljuset av att de till nästan hälften beskriver situationen för de Tjörnungdomar som pendlar till Mimers Hus. Det är rimligt att anta att gy2-resultaten riskerar att överskatta sådant som ett lokalt samhällsintresse men tvärtom underskattar ohälsa. Gymnasieresultatet bör tolkas som exempel på åsikter och villkor som förekommer bland ungdomarna snarare än en representativ bild av förhållanden.

Resultaten för Tjörns kommun redovisas genomgående uppdelat på kön och jämförs löpande med ett "GR-snitt" baserat på samtliga åk8- och gy2-ungdomar som deltagit i Lupp-undersökningen i någon av de sex kommuner i Göteborgsregionen som samverkat kring Lupp 2013 – utöver Tjörn: Ale, Härryda, Kungsbacka, Kungälv och Mölndal.

Resultaten i korthet

Fritid

I båda åldersgrupper umgås ungdomarna i första hand hemma hos varandra. Medan de yngre i större utsträckning umgås utomhus, träffas de äldre oftare i centrum/på stan och på kafé eller andra lokaler. Idrottssammanhangen är betydelsefulla i båda åldersgrupper, men det är i högre grad pojkarnas än flickornas arena. Bland de äldre ungdomarna umgås pojkarna också oftare utomhus och på pub/bar/restaurang och flickorna i större utsträckning på galleria/köpcentrum.

Mer än var fjärde Tjörn-elev i åk8 anser att det finns för lite att göra på fritiden, och missnöjet är ännu lite mer utbrett hos de som går andra året på gymnasiet – som mest hos pojkarna där nästan varannan är kritisk. Totalt sett har andelen kritiska till fritidsutbudet minskat jämfört med 2011 års resultat, men när resultatet särskiljs för flickor och pojkar är bilden inte entydig.

Ungefär var tionde elev beskriver ekonomiska hinder för att kunna göra vad de vill på fritiden.

I åk8 har flickorna i något större utsträckning en bredd i sina fritidsaktiviteter medan pojkarna i högre grad är medlemmar i någon typ av förening – till största delen handlar det om en idrottsförening/klubb. Föreningsmedlemskap är nästan lika vanligt bland de svarande gy2-ungdomarna som i åk8. Här skiljer sig Tjörns resultat från "GR-snittet" där andelen föreningsmedlemmar är mindre bland de äldre ungdomarna.

Ungefär nio av tio ungdomar är nöjda med sina kompisrelationer.

Bortsett från den högre föreningsgraden bland de äldre avviker Tjörns ungdomar från "GR-snittet" också genom ett lite mer utbrett missnöje med fritidsutbudet. Könsmönstren ser också lite olika ut, vilket ifråga om gy2 kan vara ett resultat av det begränsade svarsunderlaget.

Skolan

Ungefär tre av fyra åk8-elever, och lite fler bland gy2-eleverna, är nöjda med skolundervisningen. Ungefär lika många är nöjda med möjligheten till hjälp och stöd vid behov. Pojkarna är särskilt nöjda i det avseendet, en positiv utveckling jämfört med 2011 års resultat. Den positiva utvecklingen gäller även flickorna i åk8.

Totalt sett tar en majoritet avstånd från att flickor eller pojkar skulle få bättre möjligheter jämfört med varandra. Men fler instämmer i påståendet att flickor får bättre möjligheter, vilket gäller nästan var tredje pojke i såväl åk8 som gy2.

Minst hälften av skoleleverna vill vara med och bestämma i olika skolfrågor – men det är genomgående färre som anser att de *får* vara med i beslutet. Gapet mellan viljan till inflytande och uppfattningen om det faktiska inflytandet är allra störst vad gäller skolmaten. Minst är gapet ifråga om skolans arbetsformer – där gapet i åk8 också har minskat något sedan 2011.

Ungefär tre av fyra åk8-elever tycker det är bra stämning i skolan, ännu lite fler i gy2 – särskilt bland de äldre flickorna. Undantaget gy2-flickorna var resultatet lite mer positivt 2011. I åk8 gäller problembilden i första hand en bristande respekt mellan elever och lärare. I gy2 handlar det främst om främlingsfientlighet och våld.

Vare sig klassrummet eller rasterna kan beskrivas som helt trygga miljöer för eleverna, särskilt inte i högstadiet. Omkring var fjärde åk8-elev uppger sig inte alltid vara trygg på rasterna, lika många uppger otrygghet i klassrummet – det gäller grovt räknat både flickor och pojkar, där pojkarnas otrygghet 2013 är märkbart större jämfört med 2011, särskilt beträffande klassrumsmiljön.

Relativt det större ”GR-underlaget” är Tjörns skolresultat mer positiva till möjligheten att vid behov få hjälp och stöd i skolan, särskilt bland pojkarna. Bland åk8-eleverna finns generellt en mindre utbredd bild av problem i den sociala skolmiljön, även om något fler betonar en bristande respekt mellan elever och lärare. Bland de äldre ungdomarna är det jämfört med ”GR-snittet” en större andel av Tjörns (svarande) gy2-elever som lyfter sociala problem i form av främlingsfientlighet och våld och bland pojkarna färre som ser positivt på skolans stämning. Samtidigt är det färre av Tjörns gy2-elever som själva upplever otrygghet i skolans miljöer.

Politik och samhälle

Fler ungdomar är intresserade av ”vad som händer i andra länder” än av ”samhällsfrågor”, och fler är i sin tur intresserade av ”samhällsfrågor” än av ”politik”. Tjörns gy2-ungdomar är dock enligt enkätunderlaget i större utsträckning än ”GR-snittet” medlemmar i ett politiskt parti.

Tjörns åk8-flickor tycks i mindre utsträckning än pojkarna ge offentligt uttryck för sina åsikter – de avviker därvidlag också från ”GR-snittet”. De är också mer pessimistiska inför möjligheten att själv föra fram sina åsikter till kommunens beslutsfattare.

Såväl flickor som pojkar i åk8 tycker skolan är den viktigaste frågan för kommunens politiker att satsa på. I gymnasiets andra år har frågan fått tydligare konkurrens av arbete för unga och kollektivtrafik – och i båda fallen är detta något som flickorna trycker på i större utsträckning än pojkarna.

Trygghet

I åk8 beskriver 12 procent av eleverna att de under senaste halvåret blivit utsatta för hot, stöld eller annat brott. I gy2 är andelen större, 17 procent. Pojkarna har blivit utsatta i större utsträckning än flickorna. För åk8 är särskilt flickornas resultat bättre jämfört med 2011.

8 procent av åk8-eleverna uppger att de mobbats/blivit utfrysta under det senaste halvåret. Det är mindre vanligt i gy2, gäller 4 procent. I åk8 är flickorna drabbade i högre grad än pojkarna, i

gy2 gäller det omvända. Ungefär fyra gånger så vanligt är erfarenheter av orättvis behandling (på ett sätt så den utsatta "mått riktigt dåligt"): nästan var tredje åk8-elev och var fjärde gy2-ungdom har upplevt detta under samma tidsperiod. Det finns inget tydligt mönster i vad den orättvisa behandlingen grundar sig i. Skolmiljön är den i särklass vanligaste miljön för mobbning, och det är även skolelever eller skolpersonal som oftast pekats ut som den som står bakom en orättvis behandling.

Var femte ungdom i båda åldersgrupper uppger att de känner sig otrygga i minst någon av deras vardagliga miljöer. I den äldre gruppen är det väsentligt fler flickor än pojkar som upplever otrygghet.

Jämfört med "GR-snittet" är det lite en mindre andel av Tjörns unga, särskilt bland flickorna, som rapporterar att de varit utsatta för brott/hot, mobbning/utfrysning och orättvis behandling. Tjörns situation är lite mer lik "GR-snittet" vad gäller upplevelse av otrygghet – det sista bland annat på grund av att Tjörns gy2-ungdomar i högre grad upplever "stan/centrum" som en otrygg miljö.

Hälsa och livstillfredsställelse

Drygt 80 procent av åk8-eleverna beskriver sin hälsa som mycket eller ganska bra. Bland gy2-ungdomarna är andelen mindre, särskilt sett till pojkarna: 60 procent. Jämför med resultatet 2011 är det också just gy2-pojkarnas självupplevda hälsa som försämrats medan nivån är mer stabil hos flickorna och åk8-eleverna.

40 procent av åk8-eleverna och 64 procent av gy2-ungdomarna rapporterar någon typ av regelbundet hälsobesvär, fler flickor än pojkar, särskilt i den äldre gruppen. Den vanligaste typen av besvär gäller stress i gymnasiet; nästan tre av fyra gy2-flickor uppger att de känt sig stressade minst flera gånger i veckan under det senaste halvåret. Även sömnsvårigheter är relativt utbredd i gy2. I åk8 är det ungefär var femte som regelbundet lider av stress, huvudvärk och insomningssvårigheter, fler flickor än pojkar. Därutöver rapporterar 41 procent av åk8- och 68 procent av gy2-ungdomarna att de minst flera gånger i veckan är trötta under dagarna.

Pojkarna motionerar regelbundet i väsentligt större utsträckning än flickorna, det gäller båda åldersgrupper. Det kan dock noteras en tendens till polariserad motionsprofil bland gy2-pojkarna: flertalet motionerar flera gånger i veckan men det är också en femtedel som gör det max någon gång i månaden – få gör det ibland. Bland flickorna är andelen som motionerar på veckobasis ungefär lika stor som andelen sällan/aldrig-motionärer. En jämförelse med 2011 års resultat indikerar stabila motionsvanor sett till ungdomarna som helhet – fördelat på kön är dock fler pojkar men färre flickor aktiva 2013.

Få röker regelbundet i åk8, men likväl 7 procent, och nästan dubbelt så många i gy2, 12 procent. Särskilt bland gy2-pojkarna är det fler som snusar; det gäller var fjärde pojke. Ungefär hälften av gy2-ungdomarna röker eller snusar ibland.

Ännu fler dricker alkohol ibland: ca 4 av 5 gy2-ungdomar, och nästan var tredje gy2-pojke dricker alkohol varje vecka (starköl/starkcider/alkoläsk/vin/sprit). I åk8 är det 16 procent som uppger att de dricker alkohol någon gång – även här är andelen pojkar större än flickor. Jämfört med 2011 är det i åk8 vanligare att helt avstå alkohol 2013 – det gäller både bland flickor och pojkar.

Bland de som någon gång dricker alkohol, dricker mer än varannan gy2-ungdom sig berusad minst varje månad, fler pojkar än flickor. Andelen är lite större jämfört med 2011.

Det stora flertalet åk8-elever har aldrig använt narkotika, men 6 procent av pojkarna uppger att så är fallet. Bland gy2-pojkarna är andelen 15 procent. Hos flickorna är motsvarande andel 2 respektive 10 procent. I första hand hänvisas till hasch/marijuana.

En klar majoritet av Tjörns unga är nöjda med sina liv: 88 procent av åk8-eleverna och 85 procent av gy2-ungdomarna. Sett till andelen *mycket* nöjda är den dock väsentligt större i åk8 än i gy2: 50 mot 30 procent.

Hälsan hos Tjörns unga förhåller sig inte entydigt till "GR-snittet". Den självupplevda hälsan är som helhet jämförbar, men sett till hälsobesvär, särskilt i form av stress och sömnsvårigheter, är resultaten bättre i Tjörns åk8. Resultaten för gy2 är svårtolkade till följd av motstridiga könsskillnader, men när det handlar om regelbundna hälsobesvär sammantaget är Tjörns unga drabbade i ungefär samma utsträckning som "GR-snittet". Tjörns åk8-flickor motionerar i lite mindre utsträckning än "GR-snittet" i övrigt är resultaten tämligen jämförbara. Tjörns åk8-pojkar uppvisar, enligt deras enkätsvar, å sin sida mer ohälsosamma vanor ifråga om nikotin, alkohol och narkotika jämfört med "GR-snittet". Detsamma gäller delvis gy2-pojkarna ifråga om alkohol och nikotin.

Arbete och framtidstro

Flertalet gy2-ungdomar sommarjobbade senaste sommaren. Samma sak gällde 2011. Ungefär en tredjedel uppger att de fått jobbet genom kommunen, ungefär lika många genom en egen kontakt med arbetsplatsen. I åk8 sommarjobbade 30 procent totalt (40 procent bland pojkarna). 40 procent av gy2-eleverna och 25 procent av åk8-eleverna har ett extrajobb.

Ungefär tre av fyra åk8-elever vill gå på gymnasiet efter avslutad grundskola; bland pojkarna vill dock 17 procent börja jobba (men inga flickor). I gy2 svarar merparten att de vill ut och resa – särskilt flickorna. Mindre än 20 procent önskar sig högskolestudier i Sverige (inkluderas utlandsstudier växer andelen till 28 procent). Men när gy2-ungdomarna tillfrågas om vad de tror att de kommer att göra tonas resplanerna ned till förmån för högskolestudier eller jobb på svensk mark. Fler pojkar än flickor tror att de kommer att börja jobba i kommunen.

Bland gy2-ungdomarna svarar nästan tre av fyra att de tror att de kommer att flytta från kommunen (oklart tidsperspektiv) – fler pojkar än flickor. Detsamma gäller nästan varannan åk8-elev. Som skäl anges i första hand jobb och studier, och i gymnasiet att man "vill prova på något nytt".

Flertalet ungdomar ger uttryck för en positiv framtidstro. Gy2-pojkarna avviker med en mindre utbredd framtidstro, vilket är en negativ förändring jämfört med 2011-resultatet.

I Tjörn är det väsentligt fler unga i båda åldersgrupper som sommarjobbat, och som extrajobbar, jämfört med "GR-snittet". Fler vill resa efter gymnasiet och färre jobba i kommunen – men när det kommer till vad man *tror* att man kommer att göra är det tvärtom färre som tror att de kommer ge sig ut och resa men fler som tror att de kommer att börja läsa vidare på högskolan. Färre av Tjörns gy2-ungdomar tror att de kommer att börja jobba i kommunen/grannkommunen, väsentligt fler att de kommer börja jobba någon annanstans i Sverige – och i gymnasiet är det också väsentligt fler Tjörn-ungdomar som tror de kommer flytta från kommunen. Framtidstron bland Tjörns gy2-ungdomar avviker från "GR-snittet" med påtagligt fler pessimistiska pojkar.

En övergripande tolkning av resultaten

Utöver den sammanfattande beskrivningen ovan hänvisas till en avslutande och övergripande tolkning på sidan 69 av vad som utifrån resultaten från Lupp 2013 kan sägas om Tjörns unga. Det är i sammanhanget viktigt att notera också de förhållanden, erfarenheter och åsikter som återfinns bland de unga som ofta riskerar att döljas i "medelvärdeets skugga".

Bakgrunden till Lupp 2013 i Tjörns kommun

Rapportens syfte och bakomliggande uppdrag

GR:s FoU-verksamhet

Göteborgsregionens kommunalförbund (GR) och dess FoU-verksamhet, FoU i Väst, är en mötesplats för forskning och praktik, med målet att driva och främja forskningsbaserat utvecklingsarbete inom kommunala uppdragsområden. GR ska bidra till att Göteborgsregionen är en lärande region i välfärdsfrågor och ska verka för att öka kunskapen både inom och mellan välfärdsaktörer om hur en socialt hållbar utveckling kan nås för regionen och dess invånare.

Uppdragsbeskrivning

Ungdomsstyrelsen erbjuder sedan 2003 landets kommuner möjligheten att genomlysna och analysera ungas situation med stöd av den så kallade Lupp-enkäten: *Lokal uppföljning av ungdomspolitik* (mer information om undersökningen följer på sidan 11).

I Göteborgsregionen har sex kommuner sedan tidigare erfarenhet från att genomföra Lupp-undersökningen.¹ Dessa erfarenheter är på det stora hela positiva, men det har framkommit ett behov av gemensamt erfarenhetsutbyte och stöd vid rapportskrivning och analys. GR/FoU i Väst deltog under 2012 i ett nätverk med stadsdelen Västra Göteborg som initiativtagare, där GR/FoU i Väst hade ansvar för stöd, analys och rapportskrivning för en av årets deltagande GR-kommuner, Öckerö. Erfarenheterna av denna samverkan och möjligheterna till en GR-gemensam analys och rapportering av Lupp-enkäten diskuterades i slutet av 2012 i ett möte med chefer med strategiskt ledningsansvar för ungdomsfrågorna i regionens kommuner.

Beslutet fattades att genomföra Lupp-undersökningen 2013 bland högstadie- och gymnasieelever i sex av Göteborgsregionens kommuner: Ale, Härryda, Kungälv, Kungsbacka, Mölndal och Tjörn. Härryda, Kungälv och Mölndal deltar för första gången, övriga – däribland Tjörns kommun – har genomfört undersökningen en eller två gånger tidigare².

GR/FoU i Väst fick förfrågan om att delta i utvecklingsarbetet kring Lupp-undersökningen i dessa sex kommuner genom att ge stöd i planering, genomförande och analys samt att sammanställa resultaten i rapportform. Totalt handlar det om sju rapporter: sex lokala rapporter till respektive kommun med en enklare sammanställning av resultaten, motsvarande föreliggande rapport, samt en mer analyserande rapport på regional nivå.

I GR:s uppdrag ingick även att ta fram och presentera ett bildmaterial över de viktigaste resultaten, vilka också utgör kärnan i rapporternas resultatbeskrivning.³ Urvalet bilder är gemensamma för samtliga sex kommuner och har tagits fram utifrån den dialog som löpande förts mellan GR/FoU i Väst och kommunerna.

I GR:s uppdrag ingår även att medverka i en gemensamt planerad konferens i maj 2014 (se vidare sidan 73).

Enkätmaterialen har samlats in av respektive kommun med stöd från Ungdomsstyrelsen. Uppdraget i sin helhet genomförs inom ramen för ett särskilt nätverk med representanter från respektive kommun som deltar i Lupp-undersökningen.

¹ Ale 2007, 2010; Kungsbacka 2007, 2010; Tjörn 2011 samt i övriga Göteborgsregionen: Göteborgs Stad Norra Hisingen samt Västra Göteborg 2011; Stenungsund 2005; Öckerö 2011.

² Se not 1.

³ En preliminär version av levererades 3 februari och det slutgiltiga bildmaterialen ingår som komplement till föreliggande rapport.

Om rapporten

Resultatet av ett gemensamt arbete

Det övergripande ansvaret för den här rapporten vilar på GR/FoU i Väst, som svarar för upplägget och merparten av innehållet. Rapporten är samtidigt en gemensam produkt, ett resultat av en löpande dialog med såväl Tjörns kommun som övriga fem kommuner ingående i det regionala Lupp-nätverket rörande vilka enkätresultat som bör fokuseras och hur dessa bör presenteras. Tjörns kommun har bidragit med beskrivningar i bakgrundsavsnitten om undersökningens syfte, den lokala planeringen och genomförandet samt planerade insatser för dialog kring resultaten. Tjörns kommun har kommenterat rapportens innehåll inför dess slutgiltiga form.

Vid GR/FoU i Väst har rapporten tagits fram av Åsa Nilsson och Sara Davidsson, i dialog med Torbjörn Forkby, docent i socialt arbete vid Göteborgs universitet, knuten till GR/FoU i Väst.

Fokus på social hållbarhet

Lupp-enkäten är en ämnesmässigt bred enkät med ett stort antal frågor och delfrågor (se vidare sidan 11). Rapporten syftar till att ge en övergripande sammanställning av enkätsvaren där fokus ligger på resultat som på olika sätt beskriver levnadsförhållanden hos kommunens unga, hur de mår och hur de förhåller sig till olika sociala och institutionella sammanhang. Den övergripande ansatsen är att genom enkätresultaten visa på olika slags indikatorer på social hållbarhet.

Ansatsen tillsammans med uppdragets omfattning innebär att rapporten summerar tendenser snarare än erbjuder fördjupande analyser. Det är också ett strategiskt val: rapporten ska utnyttja Lupp-undersökningens tematiska bredd och ge en bred bild av ungas levnadsförhållanden – snarare än att fokusera enskilda aspekter. Därtill är det i många sammanhang ett nödvändigt val: underlaget svars personer i en enskild kommun är många gånger för begränsat för att medge nedbrytningar av materialet i syfte att försöka besvara mer komplexa frågeställningar. I den kommande regionala rapporten och genom det regionala samarbetet kommer analyserna fördjupas och i högre grad kopplas till det aktuella forskningsläget. De lokala rapporterna refererar i en del fall till resultat från analyser av det större regionala svarsunderlaget.

Ett diskussionsunderlag

Avsikten med rapporten är ge ett *underlag för diskussioner* mellan kommunens unga, de tjänstemän och verksamheter som kommer i kontakt med ungdomarna och kommunens politiker. Enkätundersökningar ger aldrig någon absolut sanning. Analysunderlag och resultatbeskrivningar har svagheter i flera avseenden: alla unga har inte besvarat enkäten; alla deltagande respondenter har kanske inte förstått alla frågor eller har av ett eller annat skäl svarat slarvigt eller till och med oseriöst; enkätfrågor mäter inte alltid exakt vad de är tänkta att mäta; resultatbeskrivningar är av nöden ofta summariska och fokuserar generella mönster och kan därmed missa väsentliga undantag eller alternativa perspektiv. Dessa problem gäller kvantitativa frågeundersökningar generellt och är inget unikt för Lupp-undersökningen. Metodens svagheter till trots är den ändå svåröverträffad när det gäller att på ett förhållandevis enkelt och resurssnålt sätt kunna göra sig en övergripande och generellt giltig bild – av i det här fallet ungas levnadsförhållanden.

I läsningen av rapportens resultat bör fokus ligga på generella mönster och större skillnader mellan grupper, snarare än på detaljer och enskilda procentenheter. De övergripande mönster som framträder bör samtidigt tolkas med en kritisk hållning. Mot bakgrund av bortfallsproblematiken finns alltid anledning att ställa sig frågorna: Vad innebär det i just det här fallet att inte samtliga ungdomar (särskilt i gymnasiet) besvarat frågan? Finns det skäl att tro att de som inte svarat skulle ge en annan bild?

Samverkan mellan Göteborgsregionens sex kommuner bidrar till att stärka diskussionernas tolkningsram: resultaten för den enskilda kommunen kan relaterats till det sammantagna resultatet för det större svarsunderlaget från regionen. Genom att resultaten för Tjörns kommun i rapporten genomgående jämförs med den här regionala referenspunkten – hänvisat till som ”GR-underlaget”, ”GR-snittet” etc., – finns möjlighet att studera i vilken mån situationen för Tjörns kommuns unga liknar eller avviker från den i regionen mer generellt.

Jämförelser med Lupp 2011

Tjörns kommun har genomfört Lupp-undersökningen ett år tidigare: 2011 (se vidare sidan 12). Enkätens frågor är i många fall jämförbara. I föreliggande rapport kommer möjliga jämförelser göras med 2011 års resultat för de frågor som fokuseras i rapporten.⁴

Resultat nedbrutna på flickor och pojkar

Resultaten redovisas löpande nedbrutna på flickor respektive pojkar. Därmed synliggörs genomgående eventuella skillnader i levnadsvillkor mellan flickor och pojkar, en förutsättning för allt jämställdhetsarbete. Regeringen lyfter fram könsuppdelad statistik som ”ett av de viktigaste verktygen för jämställdhetsintegrering”. Detta är också i linje med den nationella förordningens krav på statistikansvariga myndigheter, att ”individbaserad officiell statistik ska vara uppdelad efter kön om det inte finns särskilda skäl mot detta”.⁵

Alla människor kan eller vill inte identifiera sig själva som antingen kvinnor/män, flickor/pojkar. Könnsfrågan i Ungdomsstyrelsens enkät har därför tre svarsalternativ: ”tjej”, ”kille” respektive ”annan könstillhörighet (*personer som inte är eller känner sig tillhöra könen tjej eller kille*)”. Det tredje alternativet har endast använts av ett fåtal individer⁶, och gruppen är därmed för liten för att kunna analyseras. Därtill kan svarsalternativet även användas av personer som av annan anledning inte vill beskriva sig i termer av kön, varmed en tolkning av gruppens svar försvåras.⁷ Under bearbetningen av datamaterialet har det samtidigt visat sig att den här gruppen tenderar att ge mer ”negativa/alarmerande” svar rörande exempelvis hälsa/utsatthet/drogvanor. Det indikerar, med stöd från annan forskning, att gruppen generellt är särskilt utsatt⁸, vilket motiverar att den bör undersökas bättre med andra metoder.

Ungdomsperspektiv och ungdomars perspektiv

Ett av Lupp-undersökningens syften är att stärka ungdomsperspektivet på frågor som rör kommunens unga. Begreppet ungdomsperspektiv har flera möjliga tolkningar. Å ena sidan kan det handla om att fokusera på ungdomar i analyser, åtgärder, beslut etc., att beakta ungdomar som grupp och ta hänsyn till deras situation och behov. Å andra sidan används begreppet även i betydelsen ungdomarnas *egna* perspektiv, dvs. att barnen själva får komma till tals och beskriva sina behov utan att detta filtreras genom vuxnas förståelse av vad som är barnens bästa. I barnkonventionen (artikel 3) stadgas att principen om barnets rätt att komma till tals är underställd principen om barnets bästa. Bedömningen av vad som är ett barns eller en grupp barns bästa ska alltid göras av vuxna som har ansvar för beslutet. Utifrån de vuxnas ansvar kan

⁴ Resultaten för 2011 är framtagna av GR/FoU i Väst. Den [resultatrapport](#) som Tjörn tog fram redovisar resultat för högstadiets och gymnasiets samtliga årskurser sammantaget, varmed de tidigare publicerade resultaten inte är direkt jämförbara.

⁵ Se 17§ i [Förordning \(2001:100\) om den officiella statistiken](#) samt www.regeringen.se/sb/d/13278

⁶ Det rör sig om mellan 0 och 17 personer i kommunernas åk8-enkäter, mellan 0 och 9 personer i gy2-enkäterna – totalt 43 respektive 24 personer i svarsunderlaget sammantaget. Därtill valde 13 respektive 5 personer att inte besvara frågan.

⁷ Arbetet med datamaterialet har även indikerat att mer oseriösa enkätsvar inleddes med att välja frågans tredje – för en del kontroversiella/spännande – svarsalternativ.

⁸ Se rapporten [Hon hen han – En analys av hälsosituationen för homosexuella och bisexuella ungdomar samt för unga transpersoner](#). Ungdomsstyrelsens skrifter 2010:2.

barn och unga har olika roller med olika grad av inflytande på det beslut som ska fattas: informant, medaktör eller aktör.⁹

En undersökning som Lupp-enkäten involverar de unga i första hand som informanter, som källa till kunskap om deras situation. Beroende på hur undersökningens resultat används i utvecklingsarbetet kan rollen därefter utökas till att bli både medaktör och aktör.

Rapportens disposition

Föreliggande rapport är uppdelad i fem avsnitt:

- I Bakgrunden till Lupp 2013 i Tjörns kommun
- II Ungdomarnas situation enligt Tjörns unga
- III En övergripande tolkning av resultaten
- IV Nästa steg
- V Tabellbilaga

Möjligheten till fortsatta analyser av enkätmaterial

Kommunen äger datamaterialet från Lupp-undersökningen och har själv möjligheter att gå vidare i analyser och frågeställningar som enkätens material kan inbjuda till. Ungdomsstyrelsen har tillhandahållit datafiler som kan sammanställas och analyseras med hjälp av Excel, SPSS eller andra statistikprogram. Ungdomsstyrelsen tillhandahåller därutöver analysverktyget ”W-Lupp” som ställer mindre krav på statistiska förkunskaper.

Fortsatta analyser kan exempelvis gälla uppföljning av de textsvar som respondenterna gett på enkätens helt öppna frågor: efterfrågade fritidsaktiviteter; vad man vill påverka i kommunen; samt eventuella synpunkter som respons på den avslutande uppmaningen att förmedla ”något mer som din kommun borde veta för att göra kommunen bättre för unga”. Enkätfrågor med fasta svarsalternativ är alltid styrande – den här typen av textsvar kan därför ge ett viktigt komplement i form av mer fritt uttryckta åsikter, förslag och inblick i de ungas liv.

⁹ Se vidare *Barnkonsekvensanalys – Barn och unga i fokus 1.0*, Göteborgs stad, 2011

Vad är Lupp?

Ungdomsstyrelsen har ansvar för att följa upp och analysera ungas livssituation inom de ungdomspolitiska huvudområdena. På lokal och regional nivå arbetar myndigheten med att stödja och utveckla det ungdomspolitiska arbetet. Inom det uppdraget är Lupp-enkäten – *lokal uppföljning av ungdomspolitiken* – ett årligt uppföljningsverktyg som ska hjälpa lokala verksamheter att bedriva sitt arbete baserat på aktuell kunskap om ungas situation, villkor och attityder. Ungdomarnas enkätsvar ska tjäna som underlag och inspiration för verksamhetsutveckling. Rätt använd är Lupp-undersökningen en grund för strategiskt och långsiktigt genomförande av den lokala ungdomspolitiken.

Den första Lupp-undersökningen genomfördes 2003¹⁰, i nio av Sveriges kommuner. 2013 års undersökning har genomförts av 29 kommuner.¹¹ Genom Lupp-enkäten kan kommunerna därmed jämföra sitt resultat med andra kommuners.

Inräknat 2013 års undersökning har drygt hälften av landets kommuner, 155 av 290, genomfört (minst) en Lupp-undersökning. Antalet deltagare ett enskilt undersökningsår är betydligt färre; under perioden 2005–2013 har det varierat mellan 22 och 43 kommuner. Det begränsade antalet deltagande kommuner ett enskilt år, tillsammans med variationen sett till vilka som deltar¹², innebär att det saknas ett meningsfullt ”riksgenomsnitt” att relatera till.

Lupp-enkäten riktar sig till tre åldersgrupper: högstadiungdomar, gymnasieungdomar samt ”unga vuxna” i åldrarna 19–25 år. De två första grupperna betyder i praktiken oftast elever i årskurs 8 respektive gymnasiet år 2. Skolungdomarna besvarar normalt enkäten i skolan, medan den äldsta gruppen nås genom befolkningsregistret. Lika som övriga deltagande GR-kommuner har Tjörns kommun begränsat genomförandet av Lupp 2013 till årskurs 8 och gymnasiet år 2.

Kommunerna ansvarar själva för genomförandet av datainsamlingen. Ungdomsstyrelsen tillhandahåller enkätverktyget – möjligt att distribuera i både webb- och pappersformat. Allt datamaterial lagras elektroniskt hos Ungdomsstyrelsen som sedan distribuerar det till kommunerna. Kommunerna ansvarar själva för hur de bearbetar materialet.¹³

Enkäten är uppbyggd efter sju tematiska avsnitt: fritid; skola; politik, samhälle, inflytande; trygghet; hälsa; arbete och framtid. Dessa teman speglar övergripande den nationella ungdomspolitikens fem delområden (se sidan 19). Lupp-enkäten är därmed en innehållsligt bred enkät, till skillnad från några andra ungdomsenkäter med nationell eller regional spridning såsom CAN:s drogvaneeenkät¹⁴, GR:s Elevenkät¹⁵, KEKS enkät om mötesplatser för unga¹⁶.

Lupp-enkäten 2013 innehåller ett 70-tal frågor – eller färre i den utsträckning svaren inte genererar uppföljningsfrågor. Många av frågorna är uppdelade på delfrågor. Enkätfrågorna är i första hand utformade med fasta svarsalternativ, men även några helt öppna frågor ingår¹⁷. Alla frågor är frivilliga att besvara, även i enkätens webbformat.

¹⁰ Efter två pilotundersökningar 2001 och 2002.

¹¹ Utöver de sex GR-kommunerna i samverkan deltog ytterligare en kommun från Västra Götalands län: Uddevalla. Tio av de 29 kommunerna ingick genom en gemensam satsning i Region Gävleborg.

¹² En kommun har deltagit nio år (Ludvika), övriga som mest fyra år. Regionförbundet i Kalmar län och Region Gävleborg har vid två tillfällen vardera genomfört kommungemensamma satsningar.

¹³ Det enda kravet från Ungdomsstyrelsen är att någon form av rapport skrivs.

¹⁴ Se vidare: www.can.se/sv/Undersokningar/Skolelevers-drogvanor1/

¹⁵ Se vidare: www.grkom.se/u3

¹⁶ Se vidare: www.keks.se/dokumentation-och-uppfoljning/#motesplatsenkaten

¹⁷ Namnet på skolan man går på; var man bor (utformad på olika sätt i olika kommuner); saknade fritidsaktiviteter; frågor man vill påverka i kommunen där man bor samt möjligheten att komplettera med text om man svarat ”annat”. På enkätens sista sida återfinns också möjligheten att förmedla ”något mer som din kommun borde veta för att göra kommunen bättre för unga”.

Varför gör Tjörns kommun Lupp-undersökningen?

Lupp 2011

Tjörn har genomfört Lupp-undersökningen ett år tidigare: 2011. Jämfört med 2013 inkluderades den gången en åldersmässigt större bredd av unga: kommunens samtliga högstadie- och gymnasieungdomar, det vill säga alla elever i årskurser 7–9 och gymnasiet 1–3.

Resultaten från 2011 års undersökning visade att Tjörn i mångt och mycket liknade det ”riksgenomsnitt” som representerades av övriga deltagande kommuner det året (21 kommuner utöver Tjörn).

Framför allt Tjörns flickor följde ”riksgenomsnittet” medan Tjörns pojkar utmärkte sig ”som lite ’ordentligare’, med lägre andel som använder droger, skolkar och slarvar med mat och motion”.¹⁸ Avvikelserna i Tjörns resultat speglade kända förhållanden i kommunen. Exempelvis anmäldes färre brott på Tjörn 2011 än i de flesta andra kommuner, och i enkäten ansåg heller inte Tjörns ungdomar i lika hög grad som ”rikets” att det var prioriterat att satsa på arbete mot kriminalitet. Vidare hade en större andel ungdomar på Tjörn extra- och sommarjobb samtidigt som andelen egenföretagare på Tjörn är stor. Vad som tydligast utmärkte Tjörn var att samtliga åldersgrupper, från sjuan till sista året på gymnasiet, önskade en bättre kollektivtrafik.

En bred kartläggningsstrategi

I Tjörns kommun tillsattes år 2012 styrgruppen *Barn och unga i fokus*. Gruppen härstammar från den styrgrupp som tillsattes 2009 i samband med det förvaltningsövergripande uppdraget kring samordnad och stärkt barn- och ungdomskultur. I samband med att Tjörns kommuns barn- och ungdomsplan antogs i november 2012 utvidgades styrgruppen och fick namnet *Barn och unga i fokus*. Gruppen har i uppdrag att kontinuerligt följa upp barn- och ungdomsplanens mål och intentioner. Som ett instrument används bland annat ett antal beprövade enkäter som även används regionalt och nationellt. Därmed ges möjlighet att göra jämförande studier med andra kommuner inom Västra Götaland och övriga Sverige.

Tjörns ungdomar i åldersgruppen 12–19 år har under de senaste åren utgjort målgruppen för tre större enkätundersökningar som använts inom kommunen – utöver Lupp-undersökningen GR:s elevenkät och CAN:s drogvaneenkät. Tillsammans erbjuder enkäterna en möjlighet att få en tydligare bild av hur ungdomars situation och levnadsvillkor gestaltar sig i Tjörns kommun.¹⁹ Undersökningarna ska ses som ett verktyg för *alla* nämnder/förvaltningar.

Behovet och särskilda utmaningar

Lupp-undersökningen är alltså ett av Tjörns kommuns verktyg för att skapa en helhetsbild kring vad unga tycker om att leva och bo i kommunen. Efter 2011 års undersökning var avsikten att återkomma vart tredje år. I och med möjligheten att samverka med fem andra kommuner i Göteborgsregionen, med stöd från Göteborgsregionens kommunalförbund/FoU i Väst, valde kommunen dock att genomföra enkäten en andra gång redan 2013.

Det finns en bred politisk enighet och uppslutning bland kommunens nämnder för att genomföra Lupp-undersökningen. I de olika nämnderna har särskilt lyfts behoven att få reda på: om ungdomarna saknar några särskilda fritidsaktiviteter; om de i skolan får det stöd som de behöver och om de upplever att de får vara med och påverka skolans verksamhet; deras intresse för att

¹⁸ Se resultatrapportens sammanfattning på s. 7 som också ligger till grund för den här korta beskrivningen i övrigt; hela rapporten *Tjörns ungdomar 2011 – LUPPEN – Tjörns ungdomar på högstadiet och gymnasiet svarar på frågor om livet, framtiden och makten att påverka*.

¹⁹ Se vidare sidan 73.

påverka i kommunen; graden av otrygghet i olika sammanhang; förhållandet till droger; möjligheter att få sommarjobb och intresset för att starta företag i framtiden.

En särskild utmaning för Tjörn i arbetet med ungdomsfrågor är att kommunen saknar egen gymnasieskola och att alla kommunens gymnasieelever är spridda på ett stort antal skolor i flera andra kommuner. Därmed är ungdomarna svåra att nå – det gäller såväl i genomförandet av en undersökning som Lupp-enkäten som i andra sammanhang. Det gör det svårare att hitta kanaler för dialog mellan kommunens gymnasieungdomar och kommunens politiker och tjänstemän.

Målet med Lupp 2013

Det övergripande syftet för Tjörns kommun med att genomföra Lupp-undersökningen 2013 är att undersöka och följa upp ungdomars levnadsvillkor och önskningar i Tjörns kommun. Resultaten skapar frågor som ska ligga som underlag för samtal mellan unga och politiker om hur ungdomspolitikerna bäst ska gestaltas inom respektive område.

Sammanfattningsvis kan målen med Lupp 2013, gemensamma för samtliga sex GR-kommuner inom nätverket, beskrivas enligt följande:

- Öka kunskapen och väcka fördjupande frågor om ungas situation och behov
- Stärka ungdomsperspektivet och ungdomars perspektiv på kommunala frågor
- Stärka dialogen med kommunens unga utifrån ett gemensamt diskussionsunderlag
- Stärka dialogen mellan tjänstemän och politiker
- Skapa underlag för politiska beslut, kommunala mål, handlingsprogram och strategier
- Skapa underlag för verksamheters planering/insatser/projekt
- Främja samverkan mellan kommunens verksamheter och mellan kommuner

Därutöver kan nämnas att genomförandet av undersökningen och uppföljningen av resultaten i dialog med de unga även syftar till ett slags inskolning av kommunens unga i den demokratiska processen (se vidare sidan 73).

Lupp 2013: genomförande, kvalitet och trovärdighet

Planeringen

Regionalt

Mot bakgrund av tidigare regionalt samarbete kring Lupp-undersökningen skapades ett nätverk mellan de sex kommuner som var intresserade av att genomföra undersökningen 2013. Till detta har de enskilda kommunerna organiserat egna grupperingar för det lokala arbetet.

Det mellankommunala nätverket har lyft frågor och diskuterat erfarenheter som inneburit såväl ett utbyte av framgångsrika metoder som beredskap för att hantera potentiella problem kopplade till planering och genomförande av undersökningen.

Ganska snart uppstod ett gemensamt intresse av att få stöd i analys och rapportskrivning samt en koppling till forskning. I detta syfte kontaktades GR/FoU i Väst utifrån sin tidigare erfarenhet inom området. I nätverket, som därefter kom att inkludera även GR/ FoU i Väst, har frågor kunnat lyftas och lösas gemensamt under arbetets gång. Det har i första hand rört förankringsarbete, genomförande och avrapportering, men även vidare diskussioner har förts om Lupp-undersökningens roll i ett större sammanhang av kommunernas strukturerade arbete med ungdomsfrågor.

Lokalt

Inför Lupp-undersökningen 2013 gav kommunens styrgrupp i uppdrag till Strategisk samverkansgrupp – bestående av avdelningschefer från samtliga förvaltningar, Räddningstjänsten, representanter från de kommunala bolagen, folkhälsosamordnare samt processledare för barn- och ungdomskultur – att bilda en förvaltningsövergripande arbetsgrupp med representanter från barn- och utbildning, samhällsbyggnad, kultur och fritid, socialförvaltningen och kommunens folkhälsosamordnare.

I den bildade arbetsgruppen ingår Dan Christoffersson, barn- och utbildningsförvaltningen, Carina Olausson Filipsson, socialförvaltningen, Åsa Jönsson, samhällsbyggnadsförvaltningen, Anna – Karin Lewerin, kultur och fritidsförvaltningen, Ann Karlsson och Madelene Zwahlen, folkhälsosamordnare samt Eva Persson, processledare.

Gruppen ansvarar för planeringen inför undersökningen, genomförandet, efterarbetet och återrapporeringen. Gruppens medlemmar har också haft uppdraget att förankra Lupp-undersökningen inom respektive förvaltning, att identifiera de mest aktuella frågeområdena samt för hur resultatet av Lupp-undersökningen tas vidare inom förvaltning och nämnd.

Till gruppen kopplades en genomförandegrupp med ansvarar för introduktionen av undersökningen till ungdomarna och för att vara med under enkätens genomförande samt vid efterföljande seminarier (se vidare sidan 73). I denna grupp ingår ungdomskonsulenter från kommunens Kultur- och fritidscentra, fältsekreterarna och processledare för barn- och ungdomskultur. Även Dan Christoffersson, Ann Karlsson och Eva Persson finns med som resurs i denna grupp.

På de berörda skolorna utsågs kontaktpersoner med ansvar för logistik och information kring genomförandet inom den egna enheten.

Urval och fältarbete

Undersökningen genomfördes hösten 2013 dels i grundskolans årskurs 8, på Tjörns egna grundskolor²⁰, och dels bland kommunens ungdomar inskrivna på något program i andra året på gymnasiet.²¹ Ungdomar som inte går i skolan är därmed inte representerade i underlaget. Enkäten riktades till ett totalurval av den definierade målgruppen.

I och med att Tjörn saknar egen gymnasieskola innebär det att eleverna i praktiken går på en skola i någon annan kommun. Tjörns gy2-elever är spridda på totalt 28 gymnasieskolor – både kommunala och fristående – samt två folkhögskolor. Två skolor dominerar elevernas val: Nösnergymnasiet i Stenungsund (samlar cirka 47 procent av eleverna) och Mimers Hus i Kungälv (cirka 17 procent).

Inför undersökningen förbereddes eleverna i åk8 genom att de introducerades till vad Lupp-undersökningen är, vad den kommer att användas till samt när de kommer att få ta del av och kunna kommentera resultatet. Detta skedde på lektionstid cirka två veckor före genomförandet. Parallellt skickades ett informerande brev ut till föräldrarna. Gy2-eleverna fick inte någon särskilt riktad information. Men för att ytterligare sprida information om att undersökningen var på gång användes kommunens hemsida, pressmeddelanden, artiklar i nyhetsbrevet *Barn och unga i fokus* samt i lokaltidningen *Vi på Tjörn*.

Undersökningen i åk8 genomfördes under vecka 40, genom kommunens två skolor Bleketskolan och Häggvallaskolan. Eleverna fyllde i enkäten digitalt under lektionstid (enkäter i pappersform fanns i beredskap för att användas vid behov, men det behövdes aldrig). Ett flertal funktionärer från olika förvaltningar fanns på plats för att hjälpa till under genomförandet. En ordlista hade tagits fram och fanns till hands för att kunna förklara begrepp som kunde uppfattas svåra.

Undersökningen riktad till gymnasieeleverna inleddes i vecka 40 med ett brevutskick innehållande information och en digital enkätlänk – undantaget eleverna som var inskrivna på Mimers Hus i Kungälv vilka omfattades av Kungälvs arbete med att introducera och genomföra enkäten. En påminnelse skickades ut den 4 november (återigen undantaget Mimers Hus-eleverna).²² Gymnasieenkäten stängdes därefter den 14 november.

Datahanteringen

Ungdomsstyrelsen ansvarar för webbenkätens tekniska lösningar. Två länkar distribuerades till de deltagande kommunerna, en för högstadie- och en för gymnasierespondenterna – det vill säga en gemensam länk för samtliga i vardera åldersgrupp. Att enkätlänken inte är unik för den enskilda respondenten innebär att en person i teorin har möjlighet att gå in via länken och delta flera gånger – en risk som dock får bedömas som liten.

Kommunerna meddelar Ungdomsstyrelsen när deras insamlingsarbete är avslutat. Därefter gör Ungdomsstyrelsen en övergripande kvalitetskontroll av det insamlade enkätunderlaget i det att man tar bort helt tomma enkätsvar (se dock nedan), varefter enkätfilerna levereras till respektive kommun som därefter äger materialet och själva svarar för alla analyser av materialet – ibland genom att lägga ut det på externt uppdrag, som i det här fallet.

GR/FoU i Väst har gjort vissa revideringar av de ursprungliga datafilerna. Det handlar i första hand om bortrensning av några helt ”tomma case” samt justering av vissa variabler där svarsbortfall och ”annat-svar” i vissa fall har varit möjliga att koda om till analyserbara

²⁰ Tre elever födda 1999 går på skola i annan kommun. I Tjörns åk8-klasser ingår tvärtom tre elever skrivna i andra kommuner, som ingått i undersökningen.

²¹ Dessa ungdomars ålder varierar men flertalet är födda 1996.

²² En nackdel med att Lupp-enkäten distribueras via en gemensam länk är att det inte går att skicka påminnelser riktat enbart till de som inte besvarat enkäten.

uppgifter utifrån respondentens textsvar (exempelvis vilken skola respondenten går på och i vilken kommun/område hen bor i).²³

Utpendlande gymnasieungdomar

En undersökning där målgruppen är kommunens invånare i gymnasieåldern innebär en del logistiska utmaningar. För Tjörn, som inte har någon egen gymnasieskola, är den främsta utmaningen att nå de ungdomar som går i gymnasiet i någon annan kommun. Pappersenkäter eller information med länkar skickade till de ungas hemadress kräver extra administration och resurser och fungerar därtill normalt sämre än insamling i ett klassrumssammanhang. Det kan därför vara mer effektivt att försöka nå dem via grannkommunernas skolor.

Möjligheten att kunna dra nytta av varandras enkätinsamlingar var också en av orsakerna till att Tjörn valde att delta i den regionala Lupp-satsningen 2013. Genom samarbetet kan svarsunderlaget till grund för de enskilda kommunanalyserna på gymnasienivån kompletteras med elever som fångats upp av någon av de fem övriga kommunernas insamlingsarbete.²⁴ För Tjörns del innebär det ett betydelsefullt tillskott, då analysunderlaget av gy2-ungdomar ökade från 30 till 53 elever i och med insamlingen via Kungälv's gymnasium Mimers Hus. Dessvärre, ur Tjörns perspektiv, medverkade inte Stenungsunds kommun i Lupp 2013, dit de flesta av Tjörns gymnasieungdomar pendlar.

På högstadienivån har datafilen med det insamlade svarsunderlaget använts i sin ursprungliga form. Även om in- och utpendlande elever förekommer även här, är det relativt ovanligt, och underlaget har därför bedömts spegla Tjörns åk8-elever tillräckligt väl.²⁵

Pendlingsförhållanden gör en bred regional samverkan starkt önskvärd även kring kommande Lupp-undersökningar. Det gäller inte minst inom GR-regionen där elevernas rörlighet över kommungränserna främjas genom en regiongemensam gymnasieintagning. Det innebär också att Lupp-enkäten skulle kunna utvecklas för att förbättra kommunernas förutsättningar att samlas in kunskap om sina pendlare skolungdomar.

Svarsfrekvensen och bortfallet

Tjörns kommun har 150 åk8-elever som går i någon av kommunens två grundskolor: Bleketskolan eller Häggvällskolan.²⁶ Svarsfrekvensen bland dessa elever var totalt 87 procent, med jämförbart resultat mellan de två skolorna liksom mellan flickor och pojkar. Åk8-underlaget speglar däremot verklighetens elevunderlag väl sett till skola och kön.²⁷

Antalet ungdomar inskrivna på något gymnasieprogram i årskurs 2 var, vid tidpunkten för enkätutskicket i vecka 40, 188 personer. I den åldersgruppen är svarsfrekvensen däremot mycket låg: 28 procent. Könsskillnaden är därtill rätt stor: 35 procent av flickorna deltog mot 22 procent av pojkarna.

²³ För Tjörns del har åk8-filen reducerats med ett helt tomt "case".

²⁴ Baserat på de sex deltagande kommuners datafiler har GR/FoU i Väst skapat en gemensam datafil över samtliga insamlade gy2-ungdomars svar. Två variabler har skapats för "boendekommun" respektive "skolkommun" för att kunna anpassa analysunderlaget efter analysperspektivet. Lupp-enkäten riktad till gymnasieungdomar innehåller en fråga "Bor du i samma kommun som du går i skola i?", som emellertid tagen för sig inte har fungerat heltäckande/helt tillförlitligt.

²⁵ Se not 20. Därtill saknar åk8-enkäten uppgift om hemkommun och inkluderar enbart postnummer, vilket många elever inte har kunnat eller inte valt att uppge.

²⁶ Tre av dessa elever är skrivna i någon annan kommun, men ingår i undersökningen.

²⁷ I övrigt finns genom enkäten inga demografiska eller socioekonomiska uppgifter som enkelt kan relateras till skolstatistiken.

De övergripande resultaten kan relateras till Lupp-erfarenheterna från landet som helhet. Enligt Ungdomsstyrelsens sammanställning var den genomsnittliga svarsfrekvensen 2013 cirka 87 procent i högstadiet, det vill säga densamma som för Tjörn, och cirka 64 procent i gymnasiet.²⁸

En förklaring bakom det dåliga resultatet för Tjörns gy2-enkät är elevernas spridning på ett stort antal kommuner och skolor (se ovan) och de begränsade möjligheter det innebär för Tjörns kommun att främja sina ungdomars deltagande. Det lilla antalet Tjörn-elever per gymnasieskola gör att eleverna inte har fått besvara någon fråga om skoltillhörighet bortsett från de som besvarat enkäten genom Kungälv's kommuns enkätinsamling på Mimers Hus. Här är också svarsfrekvensen väsentligt bättre: 72 procent.

Svarsfrekvensen i åk8 och i gy2

	Antal enkätsvar	Antal elever	Svarsfrekvens i procent
Årskurs 8	130	150	87
Tjörns (externa) gy2-elever	53	188	28
...varav på Mimers Hus, Kungälv	23	32	72

Se vidare bilagans tabell 1.

Den väsentligt bättre svarsfrekvensen bland Mimers Hus-eleverna jämfört med gy2-gruppen i övrigt innebär att Tjörns gy2-resultat till ungefär hälften (47 procent) bottnar i svar från Mimers Hus-elever. (Se bilagans tabell 2 för vidare detaljer.)

Sett till programinriktning är gymnasieelever på studieförberedande program något överrepresenterade i svarsunderlaget, där de utgör 66 procent mot registeruppgiftens 61 procent. Eleverna på yrkesförberedande är tvärtom något underrepresenterade, 32 mot 37 procent, medan annan inriktning/IM utgör 2 procent i båda fallen.

Det finns i gymnasieunderlaget även en könsmässig skevhet i det att andelen flickor är större än i verkligheten, 58 mot 47 procent, till följd av deras större svarsbenägenhet.

Kännedomen är mycket begränsad om vad som kan ligga bakom såväl ”naturligt” bortfall som en ovilja att delta. Särskilt i den mån bortfallet är kopplad till skolfrånvaro finns det anledning att betona att enkätresultaten riskerar att underskatta sådant som bristande hälsa och drogvapor²⁹ men tvärtom överskatta engagemang i såväl skolfrågor som vidare samhällsfrågor.

För Tjörns räkning är bortfallet först och främst knutet till en pendlande gymnasietillvaro, och det finns anledning att fundera över vad det kan innebära för resultat kopplade till en berördhet av och ett intresse för kommunens angelägenheter. Det är rimligt att anta att resultaten från det begränsade svarsunderlaget riskerar att överskatta den typen av intresse och berördhet hos gymnasieungdomarna. Det framgångsrika insamlingsarbetet genom Kungälv's kommun torde dock i någon mån ha mildrat den effekten.

²⁸ Erhållen av Maria Billinger 2014-03-17. Uppgifterna anges som ungefärliga till följd av en del osäkra uppgifter från kommunernas sida.

²⁹ Se rapport om CAN:s drogvaneundersökning: Nina Sommerstad (2013) *Drogvapor i Västra Götaland Årskurs 9 och gymnasiet, år 2 2013*, Uppdragsundersökning nr 36, Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.

Tolkningar av de gymnasieresultat som presenteras i rapporten framöver måste genomgående göras mot bakgrund av att svaren speglar mindre än var tredje gy2-elev – och att det begränsade underlaget väsentligt överrepresenterar Mimers Hus-eleverna och i viss mån även flickor och elever på studieförberedande program.

Internt bortfall

Utöver bortfallet i form av de som avstått att besvara enkäten som helhet finns det anledning att notera att även enskilda frågor kan vara behäftade med en bortfallsproblematik. Det gäller i första hand frågor om intressen, engagemang och vanor, där svarsbortfall kan vara resultatet av att respondenten är just mindre intresserad av eller engagerad i det frågan rör. GR/FoU i Väst har följt Ungdomsstyrelsens linje att, i frågor med flera svarsalternativ, konsekvent exkludera det interna bortfallet ur svarsunderlaget. Detta riskerar dock att överskatta attityder/beteenden i de fall bortfallet är stort.³⁰ I rapporten anges svarsbortfallet i kommentar till diagram och tabeller i de fall det uppgår till mer än 5 procent (berör enbart gy2-resultaten).

Samma risk för över-/skattningar gäller vid bortfall på den typ av frågor där respondenten kan välja ett eller flera svar. I dessa fall varierar det hur Ungdomsstyrelsen har hanterat en helt överhoppad fråga. I rapporten anges i dessa fall GR/FoU i Västs tillvägagångssätt i de enskilda analyserna.

³⁰ Det gäller exempelvis en fråga om fritidsaktiviteter, där enskild överhoppade delfrågor tenderar att höra samman med att respondenten mer sällan eller aldrig gör det frågan gäller, eller frågor om (o)trygghet i olika miljöer, där den som hoppar över en enskild delfråga kan göra det utifrån att man saknar erfarenhet av miljön (och därmed inte känt sig trygg/otrygg) – varmed tryggheten/otryggheten bland ungdomarna riskerar att överskattas beroende på ur vilken vinkel resultaten redovisas.

Resultaten från Lupp 2013 – en beskrivning av ungas levnadsvillkor

Ungdomspolitikens mål

Den nationella ungdomspolitik som den är formulerad är uppdelad i fem huvudområden: utbildning och lärande; arbete och försörjning; hälsa och utsatthet; inflytande och representation; samt kultur och fritid. Det övergripande målet för Sveriges ungdomspolitik är att alla ungdomar mellan 13 och 25 år ska ha verklig tillgång till inflytande och verklig tillgång till välfärd.³¹ Ett antal delmål specificeras, rörande såväl skola, arbete, kriminalitet, demokrati och kultur.

Oavsett målområde ska fyra centrala perspektiv beaktas: ungdomar är en resurs; ungdomar har rättigheter; ungdomar ska stödjas i riktning mot självständighet och oberoende; samt ungdomar är olika. I sin strategi för ungdomspolitik³² slår regeringen fast ett antal behov som unga har, varav flera delas med den övriga befolkningen:

- Tillgång till en god utbildning
- Tillgång till en meningsfull fritid
- Möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden
- Möjligheter att etablera sig på bostadsmarknaden
- De bästa förutsättningarna till goda levnadsvillkor, utveckling och aktivt deltagande i samhället
- Möjlighet att kunna förverkliga sina egna planer och ambitioner
- Stöd till självständighet och oberoende

Indikatorer på ungas levnadsvillkor

Utifrån de nationella mål som finns, hur ser ungas levnadsvillkor ut? Har dagens unga verklig tillgång till inflytande och välfärd? Genom att arbeta med indikatorer som hålls konstanta över tid skapas möjligheten att – i relation till de ungdomspolitiska målen – inom olika områden ställa sig frågorna om dagens situation är acceptabel och om utvecklingen går åt rätt håll.

Lupp-enkäten är *ett* verktyg för landets kommuner, stadsdelar och regionala aktörer för att, på helt frivillig väg, kunna följa upp lokala förhållanden och besvara den här typen av frågor. Det finns förstås flera möjligheter, inte minst på nationell nivå där olika aktörer arbetar med att både ta fram och följa olika typer av indikatorer på ungas levnadsvillkor.³³

³¹ Se vidare: www.regeringen.se/sb/d/2479; www.ungdomsstyrelsen.se/sveriges-ungdomspolitik. En ny ungdomspolitik är under utarbetande. Förslaget till nytt övergripande ungdomspolitiskt mål lyder: Ungdomar ska ha makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen.

³² Se regeringens skrivelse (2009/10:53) *En strategi för ungdomspolitik*.

³³ Ungdomsstyrelsen har regeringens uppdrag att följa upp utvecklingen av ungas livsvillkor i relation till de ungdomspolitiska målen, en kartläggning som handlar om ”allt från boende till alkoholkonsumtion” och görs i samarbete med andra myndigheter och Riksidrottsförbundet. Den stora bredden av uppgiftslämnare speglar helhetssynen på ungdomspolitik – som något som går på tvärs över andra politikområden. I den årliga rapportserien *Ung idag* redovisas olika indikatorers utveckling över tid – indikatorer baserade på både registerdata över mer objektiva förhållanden och enkätresultat grundat på ungas subjektiva uppgifter. För uppgifterna står en lång rad offentliga aktörer, inklusive Ungdomsstyrelsen självt. Se vidare: www.ungdomsstyrelsen.se/uppfoljning-ungdomspolitik

Det ideella Rådet för främjande av kommunala analyser (RKA) – med Sveriges kommuner och landsting (SKL) och svenska staten som föreningens två medlemmar – har utvecklat *Kommun- och landstingsdatabasen* (Kolada), med möjlighet att följa kommunernas och landstingens verksamheter från

Gemensamma nämnare i många sammanställningar av indikatorer är mått på socioekonomiska resurser, utbildningsnivå, fysisk och psykisk hälsa samt alkohol- och drogvvanor.

Ungas levnadsvillkor – en fråga om social hållbarhet

Gemensamt för många av de indikatorer som tagits fram och används för att följa utvecklingen av ungas levnadsvillkor är att de till stora delar kan sägas mäta graden av förutsättningar för en hållbar utveckling i samhället. Utan hänsyn till ungas behov, levnadsvillkor och framtidsvisioner kan samhället svårigen utvecklas på ett verkligt hållbart sätt.

Begreppet hållbar utveckling brukar beskrivas utifrån tre perspektiv: ekologiskt, ekonomiskt och socialt. Perspektiven förutsätter varandra för att det ska kunna skapas en långsiktig och hållbar samhällsutveckling som inte äventyrar kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov.³⁴ Social hållbarhet kan definieras på lite olika sätt. Tre aktörers definitioner är särskilt relevanta för Göteborgsregionens kommuner:

– Sveriges kommuner och landsting (SKL) definierar social hållbarhet som ”att bygga ett långsiktigt stabilt och dynamiskt samhälle där grundläggande mänskliga behov uppfylls”, där behoven beskrivs som ”nära förknippade med människors livsvillkor och hälsa” och hälsodimensionen betonas ur ett uttalat jämlikhetsperspektiv.³⁵

– Även Västra Götalandsregionen (VGR) utgår i sitt arbete med social hållbarhet i hälsa och jämlikhet, och knyter an till ett antal andra nyckelbegrepp: uppväxtvillkor, utbildning, arbete, delaktighet, levnadsvanor och välfärd.³⁶

– Länsstyrelsen i Västra Götalands län definierar ett socialt hållbart samhälle som ett samhälle där ”grundläggande mänskliga rättigheter respekteras och att inga grupper missgynnas av formella eller informella strukturer” – och fokuserar därmed tydligt på individens rättigheter.³⁷

Förutsättningar för en god hälsa

En god och jämlik hälsa är alltså en gemensam nämnare i centrala aktörers hållbarhetsarbete inom regionen. En rapport som rönt mycket uppmärksamhet under senare år är Världshälsoorganisationens (WHO:s) *Closing the gap in a generation* från 2008, ofta kallad *Marmot-rapporten*³⁸, som ur ett globalt perspektiv slår fast att ”social orättvisa dödar människor i stor skala” och betonar vikten av ett helhetgrepp på samhällsstrukturer och levnadsvillkor för att kunna åstadkomma en förändring.³⁹

år till år. Databasen innehåller över 3 000 insamlade nyckeltal ”om resurser, volymer och kvalitet i kommuners och landstings alla verksamheter”, baserat på nationell statistik från statistikansvariga myndigheter och andra källor, med gott om indikatorer rörande barn och unga. (Se vidare: www.kolada.se)

³⁴ Begreppet hållbar utveckling introducerades i Brundtlandkommissionens rapport från 1987 *Vår gemensamma framtid*, där också sambanden mellan sociala, ekonomiska och ekologiska orsaker och effekter betonades.

³⁵ www.skl.se/vi_arbetar_med/halsaochvard/folkhalsa/motesplats-social-hallbarhet/samling-for-social-hallbarhet

³⁶ www.vgregion.se/upload/Folkh%c3%a4lsa/j%c3%a4mlik%20h%c3%a4lsa/dokument/Samling_for_social_hallbarhet_130924.pdf

³⁷ www.lansstyrelsen.se/vastragotaland/SiteCollectionDocuments/Sv/publikationer/2013/2013-22.pdf

³⁸ Efter professor Sir Michael Marmot som ledde arbetet med rapporten.

³⁹ “Social injustice is killing people on a grand scale.”, hämtat från förordet i rapporten *Closing the gap in a generation – Health equity through action on the social determinants of health*, WHO, Commission on Social Determinants of Health, Final report – executive summary, 2008.

Vad i samhällsstrukturer och levnadsvillkor bör då fokuseras i arbetet för att stärka folkhälsan, och inte minst för att stärka *ungas* hälsa och möjligheter till ett gott liv?

Ibland skiljer man på strukturella faktorer (exempelvis samhällsekonomi, kultur och miljö); livsvillkor (den materiella och sociala kontext som omger människor, sett till sådant som boende, utbildning, arbetsmarknad, hälso-/sjukvård); levnadsvanor samt sociala nätverk och relationer.⁴⁰ På dessa olika nivåer är några av nyckelfaktorerna för barns och ungas hälsa och utveckling: ekonomiska villkor; ställning på arbetsmarknaden; studienivå; boendemiljö; skolmiljö; demokratisk och social delaktighet; erfarenheter av diskriminering; fysisk aktivitet; matvanor; sexualvanor; användning av alkohol, tobak, narkotika och dopningspreparat.⁴¹

Påverkan kan vara både direkt och indirekt. De socioekonomiska förutsättningarna sätter ramarna för individens livsvillkor, vilket i sin tur tenderar att påverka levnadsvanor och livsstil, vilken i sin tur påverkar hälsa och välbefinnande.

Indikatorer på social hållbarhet i Lupp 2013

Lupp-enkätens frågor erbjuder många möjliga indikatorer på social hållbarhet. De frågor som direkt kan knytas till begreppet rör:

- livstillfredsställelse
- nöjdhet med relationer
- aktiviteter att fylla fritiden med
- ekonomiska hinder till fritidsaktiviteter/social delaktighet
- föreningsmedlemskap
- skolmiljö
- inflytande i skolan
- inflytande på kommunens verksamhet
- utsatthet för brott/hot
- upplevelse av (o)trygghet
- erfarenheter av mobbning/utfrysning
- erfarenheter av orättvis behandling
- hälsa och hälsobesvär
- motionsvanor
- användning av tobak, alkohol, droger, dopningspreparat
- framtidssyn

Det är också dessa frågor som utgör kärnan i den här rapportens beskrivning av enkätresultaten.

⁴⁰ Se modellen hos Dahlgren, G. & Whitehead, M. (1992) *Policies and strategies to promote social equity in health: Background document to WHO – Strategy paper for Europe*. World Health Organization, Copenhagen. Modellen används i exempelvis *Barn och unga 2013 – utvecklingen av faktorer som påverkar hälsan och genomförbara åtgärder* (2013), Statens folkhälsoinstitut.

⁴¹ Se exempelvis rapporten *Barn och unga 2013* enligt noten ovan.

Ungdomarnas situation enligt Tjörns unga

Fritid

Behovet av en meningsfull fritid är allmänmänskligt, och för unga kanske särskilt stort. När ungdomar tillfrågas om vilka livsområden som uppfattas viktiga rankas fritiden vanligen högt. I Ungdomsstyrelsens undersökning från 2013 värderades fritiden hos äldre ungdomar och unga vuxna som ”viktigast just nu” – före andra områden som parförhållande, fast arbete och att bilda familj.⁴²

Ett av den nationella ungdomspolitikens centrala mål är att möta ungdomars behov av meningsfull fritid.⁴³ Enligt denna ska unga i sina fritidsaktiviteter ha ”tillgång till inflytande och genom aktiviteterna uppmuntras att delta i ett demokratiskt samhälle samt till att förbättra sin hälsa”.⁴⁴

I bästa fall kan fritiden utgöra en arena där unga kan utveckla sina intressen, pröva förmågor och roller samt få känna delaktighet i frågor som rör dem. Fritiden kan på det viset bidra till att leda unga mot självständighet och oberoende. Genom fritiden får unga också möjlighet att bygga upp sitt ”sociala kapital”, förmågan att fungera och etablera sig i olika sociala miljöer och nätverk, som på olika sätt kan vara till nytta och stöd i utvecklingen mot vuxenlivet, exempelvis vid inträdet på arbetsmarknaden.

Vad som utgör en meningsfull fritid kan dock diskuteras, och åsikterna kan variera beroende på vem man frågar. Ungdomarna själva delar exempelvis inte självklart sina föräldrars uppfattning. Personer som professionellt arbetar med unga, eller vuxna som möter unga genom ideellt engagemang, kan ha ytterligare uppfattningar om vad ungdomars fritid borde innehålla. Begreppet meningsfull fritid kan delas in i några centrala dimensioner som tillsammans främjar ungas utveckling i lokalsamhället. Det handlar om ungas möjlighet på fritiden till:

- Utveckling och lärande (formellt och informellt)
- Social gemenskap och/eller samhörighet
- Delaktighet där unga tas i anspråk som resurser
- Utveckling av en god hälsa

Forskningen visar att en *strukturerad* fritid, där unga med tillgång till olika utvecklande aktiviteter som erbjuder respons från en vuxennärvaro, generellt bidrar till ungas positiva utveckling. Frånvaron av strukturerad fritid – där mycket tid tillbringas oplanerat utan vuxennärvaro – höjer tvärtom risken för destruktiva beteendemönster.⁴⁵

Fritiden är på flera sätt viktig för ungas livsvillkor och rymmer många bestämningsfaktorer för hälsan, med dess varierande grad av fysisk aktivitet, drogvanor, kamratrelationer, känsla av samhörighet och delaktighet i samhällslivet (se sidan 21). Samtidigt som ungas livsstil påverkar både objektiv hälsa och subjektivt välbefinnande, påverkas livsstilen i sin tur i hög grad av de livsvillkor som sätts av ekonomiska förutsättningar, utbildningsgrad och sociala förhållanden. Det är därför viktigt att ta hänsyn till sociala och socio-ekonomiska aspekter vid utformande av en lokal ungdomspolitik inom fritidsområdet.

Fritidsutbudet

En grundläggande förutsättning för att kommunens unga ska kunna ha en meningsfull fritid är att det finns något att ta sig för och, i ett nästa steg, att individen har förutsättningar att utnyttja utbudet. I Lupp-enkäten får de unga själva värdera fritidsutbudet de möter, i helt allmänna

⁴² Se *Fokus 13 – Analys av ungas jämställdhet*, Ungdomsstyrelsens skrifter 2013:4, s. 17.

⁴³ Se regeringens skrivelse (2009/10:53) *En strategi för ungdomspolitik*.

⁴⁴ Se *Ung idag 2013 – En beskrivning av ungdomars villkor*. Ungdomsstyrelsens skrifter 2013:2, s. 203.

⁴⁵ Mahoney, J. L. & Stattin, H. (2000) “Leisure Activities and Adolescent Behavior: The Role of Structure and Social Context” i *Journal of Adolescence*, 23(2), s. 113–127.

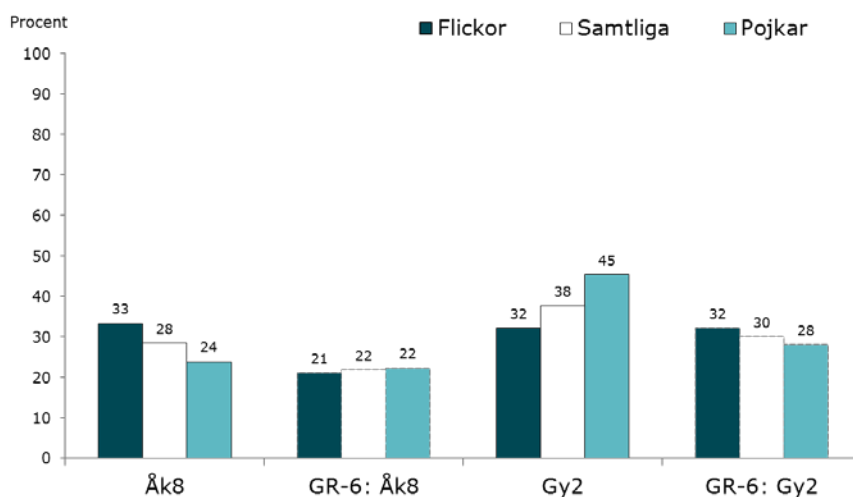
ordalag utan att det knyts till någon specifik miljö eller sammanhang: ”Hur mycket finns det att göra på fritiden?”. Frågan mäter rimligen både synen på det lokala, konkreta fritidsutbudet och en attityd inför den egna situationen.

Fler än var fjärde elev i åk8 anser att fritidsutbudet är för litet. Bland flickorna är det något fler: var tredje svarar att det finns ”ganska litet” eller ”väldigt lite/ingenting att göra”. I gymnasieåldern växer den kritiska andelen till totalt 38 procent – och då har könsförhållandet vänt: 45 procent av pojkarna upplever ett begränsat fritidsutbud. I Göteborgsregionens sex ”Lupp-kommuner” är andelen lite mindre i såväl åk8 som i gy2, och könsskillnaden är mindre markant i båda fallen.

För litet fritidsutbud

Frågan lyder: *Hur mycket finns det att göra på fritiden?*, med svarsalternativen: *Det finns väldigt mycket att göra; ...ganska mycket att göra; ...ganska lite att göra; ...väldigt lite/ingenting att göra.*

Resultaten visar andelen som svarat ganska/väldigt lite/ingenting, baserat på totalt 130 respektive 53 svar i åk8 och i gy2.

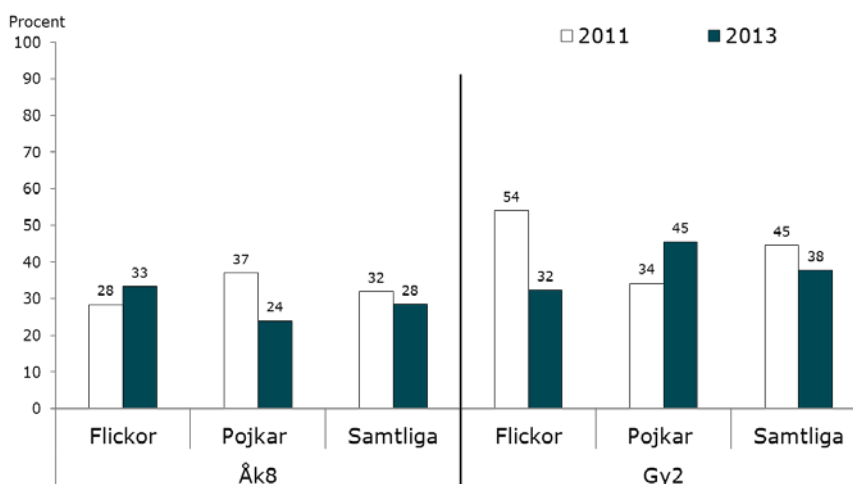
De riktigt kritiska, som svarat att det finns *väldigt lite/ingenting* att göra, utgör 8 procent av gymnasie- och 7 procent av högstadieläverna. Särskilt i åk8 är dock de starkt positiva fler, med 22 procent som svarar att det finns *väldigt mycket* att göra. Uppfattningarna är lite mindre polariserade i gymnasiet, då andelen klart positiva krymper till 11 procent.

En jämförelse med resultaten från 2011 års Lupp-undersökning visar att den kritiska andelen, som tycker det finns lite/inget att göra, generellt har minskat något i såväl åk8 som i gy2. Men ser vi på flickorna och pojkarna för sig är utvecklingen inte alls entydig. I åk8 har pojkarnas kritik mildrats medan flickorna snarast blivit något mer missnöjda. I gy2 är situationen helt den omvända: här har pojkarnas missnöje ökat medan andelen flickor som anser att det finns för lite att göra har minskat väsentligt.

För litet fritidsutbud – 2011 och 2013

Frågans formulering 2013 har förändrats sedan tidigare år då den löd: *Hur mycket, av det du är intresserad av, finns det att göra på fritiden?* Svarsalternativen är oförändrade mellan åren.

Se i övrigt kommentar till föregående diagram.

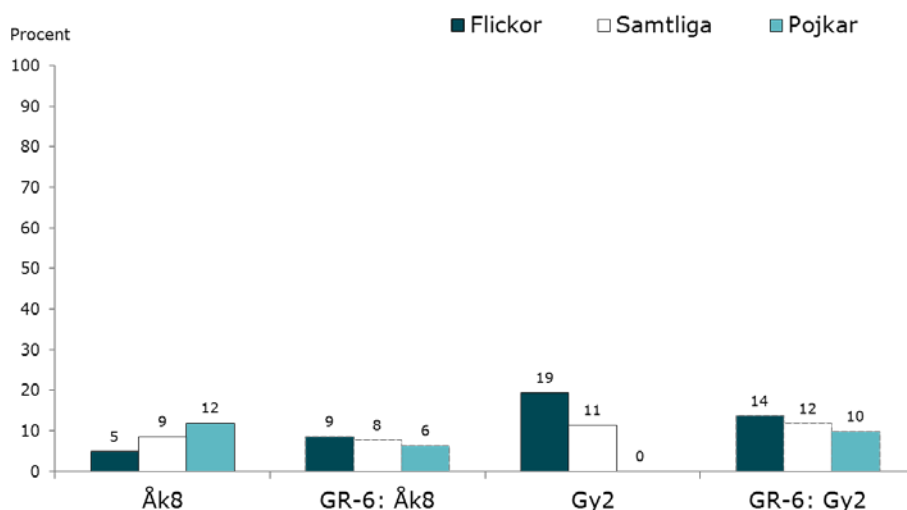
Ekonomiska hinder för fritidsaktiviteter

Av Tjörns åk8-elever beskriver 9 procent att det finns saker de ”skulle vilja göra på sin fritid, ”som många andra i [deras] ålder gör, men som [de] inte kan vara med på för att [de/deras familj] inte har råd”. Denna uppfattning är mer än dubbelt så vanligt förekommande hos pojkarna än hos flickorna. I gymnasiets år2 är könsskillnaden helt den omvända; i själva verket är det här ingen av (de 22) pojkarna som uppger detta, mot 19 procent av (de 31) flickorna. ”GR-snittet” visar på små könsskillnader, men att det är något vanligare att flickor beskriver att deras fritidsaktiviteter begränsas på ekonomisk grund.

Ekonomiska hinder för att delta i fritidsaktiviteter

Frågan lyder: *Finns det något som du skulle vilja göra på din fritid, som många andra i din ålder gör, men som du inte kan vara med på för att du/din familj inte har råd?*, med svarsalternativen: *Ja; Nej*.

Resultaten visar andelen som svarat ja, baserat på totalt 128 respektive 53 svar i åk8 och i gy2.

Enligt enkäten är det vidare 6 procent av åk8-eleverna och 19 procent av gy2-ungdomarna som vid flera gånger under det senaste halvåret ”inte kunnat följa med [sina] kompisar på något för att [de] inte haft råd”. De här två typerna av ekonomiska fritidshinder hänger inte överraskande ihop.⁴⁶

En analys av det bredare ”GR-underlaget” visar att de ungdomar som uppger att de av ekonomiska skäl inte har möjlighet att göra vad de vill på sin fritid (jfr diagrammet ovan) är mindre nöjda med fritidsutbudet, särskilt i åk8. Tjörns svarsunderlag i denna grupp är litet (11 personer i åk 8 och 6 personer i gy2) men tendensen i Tjörns åk8 är densamma. Bland Tjörns gy2-ungdomar som besvarat enkäten har sambandet däremot omvänd riktning.

Fritidsvanor

Vad väljer då Tjörns ungdomar att göra på sin fritid? I Lupp-enkäten ställs frågan om hur ofta man är aktiv inom ett urval av 12 olika områden, där vissa är väldigt breda till sin karaktär (t. ex. ”går på konsert/teater/dansuppvisning/museum/utställning/bio”) och andra mer specifika (t. ex. ”besöker bibliotek”). Somliga områden är tydligt kopplade till ett utbud – att de konkreta förutsättningarna finns för att kunna ägna sig åt idrott/motion i en klubb eller förening, biblioteksbesök eller besök på ungdomens hus/fritidsgård. Vissa är aktiviteter som ”naturligt” görs mer frekvent medan andra är sådant som normalt görs mer sällan, till följd av begränsad tillgänglighet eller ekonomi. Det är exempelvis knappast förvånande att fler unga motionerar och läser på veckobasis än går på bio/scenkonst/utställning och sportevenemang.

Sett till mer vardaglig veckoaktivitet uppger i grova drag varannan av Tjörns elever i åk8 att hen läser (50 procent), motionerar/idrottar – både inom och utom föreningslivet (57 respektive 52

⁴⁶ En analys av sambandet mellan dessa två förhållanden, baserad på hela ”GR-underlaget”, ger ett styrkemått (Pearsons r) på +0,45, där måttet kan variera mellan -1 och +1 (0 innebär inget samband alls).

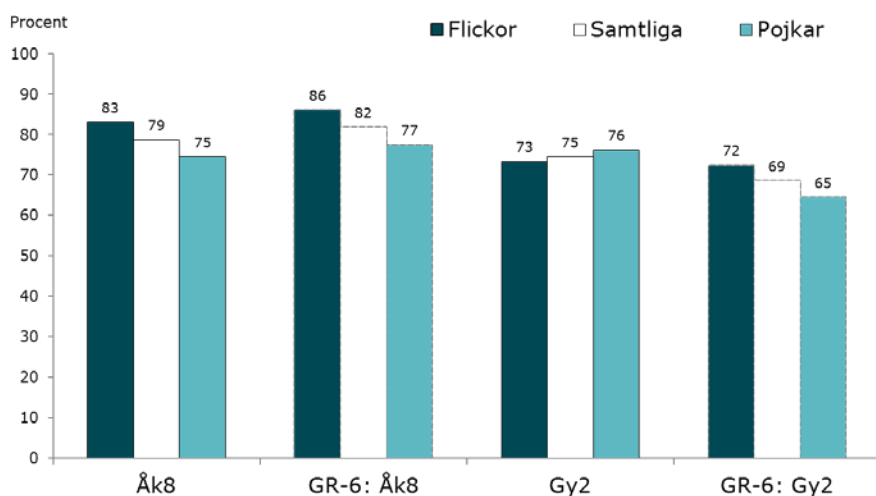
procent)⁴⁷, och ägnar sig åt musik/teater/dans/bildkonst (42 procent). Bland gy2-ungdomarna är resultatet ungefär detsamma beträffande motionerande (46 respektive 51 procent), men här uppger bara var tredje att de ägnar sig åt musik/teater/dans/bildkonst och åt bokläsning varje vecka (36 respektive 34 procent).

Ett sätt att knyta an till begreppet meningsfull fritid är att göra det i termer av bredd eller variation: genom att utöva *olika* typer av aktiviteter breddas, åtminstone potentiellt, både fritidserfarenheterna i sig och det sociala nätverket eller samhörigheten med andra som ägnar sig åt samma sak. Utifrån det resonemanget kan ett mått, om än trubbigt, på ungas grad av meningsfull fritid vara andelen som ägnar sig åt minst två typer av fritidsaktiviteter i veckan. Det visar sig gälla cirka 80 procent av eleverna i åk8 och tre av fyra gymnasieungdomar.⁴⁸ Andelen är i åk8 lite större bland flickor än pojkar, en skillnad som utjämnas i gymnasiet (då den om något vänder). Resultaten är ungefär desamma för Tjörn som ”GR-snittet”; men i gy2-åldern är den här typen av aktivitetsbredd lite vanligare hos Tjörns pojkar enligt enkätsvaren.

Bredd i fritidsaktiviteter

Frågan lyder: *Hur ofta gör du följande saker på din fritid?, följt av 12 breda aktivitetstyper.*
Svarsalternativ: *Varje dag; Varje vecka; Varje månad; Varje år; Aldrig.*

Resultaten visar andelen som svarat varje dag/varje vecka angående minst två av de 12 aktivitetstyperna, baserat på totalt 108 respektive 51 elever i åk8 och i gy2 som besvarat frågorna om samtliga aktiviteter.

Föreningsliv

En typ av fritidsutbud tillhandahålls genom ideella föreningar, med mer eller mindre lokal förankring. Ungdomsstyrelsen beskriver föreningslivet som behäftat med ”dubbla roller, dels att erbjuda en meningsfull fritid, dels att vara en demokratiskola”.⁴⁹ Föreningars meningsskapande potential återfinns både i individens lärande eller utveckling inom ett visst område och i tillgången till en social arena. En förening erbjuder samhörighet med andra medlemmar utifrån ett gemensamt intresse, och många föreningar erbjuder också en konkret mötesplats med möjlighet till social delaktighet. En del föreningar främjar umgänge över ålders-, boende- eller andra vanliga ”umgängesgränser” och kan därmed stärka individens sociala kapital.

Det ska sägas att ett medlemskap i en förening i praktiken inte behöver inkludera mycket mer än en inbetald årsavgift, kanske av solidaritetskäl eller för att man av någon anledning inte är aktiv inom föreningen. Det kan också handla om att man nyttjar ett medlemskaps förmåner men aldrig involverar sig i något gemensamt föreningsliv (exempelvis individuell träning på ideell

⁴⁷ Mer om motionsvanor i avsnittet Hälsa och livstillfredsställelse, s. 54.

⁴⁸ Resultatet är naturligtvis starkt beroende av utformningen av enkätfrågan och ingående aktiviteter. Skulle, utifrån befintlig enkätfråga, gränsen sättas vid att utöva minst *tre* av de listade typerna av fritidsaktiviteterna varje vecka blir andelen 55 respektive 35 procent i åk8 och gymnasiet år 2; och motsvarande resultat för minst *fyra* aktiviteter är 36 och 24 procent. Med den här typen av hårdare krav på fritidsbredd blir skillnaden mellan högstadiet och gymnasiet alltså större.

⁴⁹ *Ung idag 2013 – En beskrivning av ungdomars villkor*. Ungdomsstyrelsens skrifter 2013:2, s. 266.

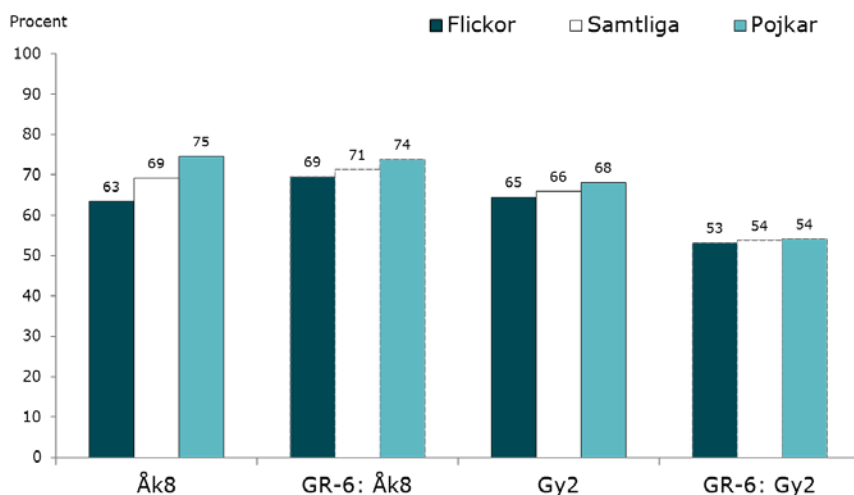
motionsanläggning). Såväl föreningars som medlemskaps skiftande karaktär gör att resultat ifråga om föreningsanknytning genom en generell enkätfråga måste tolkas försiktigt.

I undersökningen svarar cirka två tredjedelar av såväl åk8- som gy2-ungdomarna att de är medlemmar i någon typ av förening. I åk8 är medlemskap märkbart vanligare bland pojkar än flickor, en tendens som inte är lika uppenbar i ”GR-snittet”. Bland Tjörns gy2-ungdomar som besvarat enkäten är föreningsmedlemskap vanligare än i ”GR-regionen” generellt.

Föreningsmedlemskap

Frågan lyder: *Är du medlem i någon förening? Till exempel religiös, kultur, idrottsförening, politiskt ungdomsförbund, friluftsförbund, data-/spelförening mm., med svarsalternativen: Ja; Nej.*

Resultaten visar andelen som svarat ja, baserat på totalt 130 respektive 53 svar i åk8 och i gy2.

Idrott och motion är inte bara en av de vanligare fritidsaktiviteterna utan också det i särklass vanligaste området för ungas föreningsliv. Bland de unga med föreningsmedlemskap är 76 procent av åk8- och 79 procent av gy2-ungdomarna medlemmar i en idrottsförening/klubb – ingen annan typ av förening är i närheten av den populariteten. På andra plats kommer religiös förening/församling, som var tredje är medlem i (34 respektive 33 procent). Könsskillnaderna är omvända i dessa två typer av föreningar: fler pojkar är medlemmar i idrottsförening/klubb, och fler flickor i religiös förening/församling – det gäller såväl högstadiet som gymnasiet.

Av de som uppger sig vara medlem i någon förening upplever ungefär en tredjedel av åk8-eleverna att de kan påverka föreningens verksamhet så mycket som de vill, och hälften av gy2-ungdomarna (35 respektive 49 procent).⁵⁰ Knappt hälften svarar att de inte *vill* påverka föreningens verksamhet (45 respektive 40 procent).

Ett sätt att vara med och påverka i sin förening är att aktivt delta i det interna arbetet, genom att exempelvis sitta i styrelsen, ordna aktiviteter eller liknande. Det är något som 6 procent av åk8-eleverna uppger sig göra varje månad och tre gånger fler av de svarande gy2-ungdomarna (19 procent). I gy2 är flickorna mer aktiva i det avseendet än pojkar.

Vänner

Något av det vanligaste som unga människor gör är att, i olika former och sammanhang, umgås med vänner.⁵¹ Lupp-enkäten 2013 saknar emellertid frågor om umgänge med vänner, utöver en fråga om *var* man oftast träffar kompisar. Det utan konkurrens vanligaste svaret på den frågan – när man ombeds välja ut max två ställen – är bland åk8-eleverna: hemma hos varandra. Därefter är det grovt räknat en fjärdedel som svarar utomhus samt sporthall eller liknande plats kopplad till idrott.

⁵⁰ Om de är medlemmar i flera föreningar ombeds de utgå från den förening där de är mest aktiva.

⁵¹ Se t. ex. SCB:s [Undersökningar av levnadsförhållanden \(ULF/SILC\)](#).

För gy2-ungdomarna är hemma-alternativet fortfarande i särklass vanligast medan färre håller till utomhus. Sportsammanhanget är vanligt även bland de äldre ungdomarna, liksom att träffas på "i centrum/på stan" – vilket bara hälften så många lyfter fram i åk8. Omkring 10 till 15 procent av gy2-ungdomarna anger galleria/köpcentrum, kafé och pub/bar/restaurang etc. – de två första svarsalternativen även de ungefär hälften så vanliga i åk8 (vars enkät ej innehöll alternativet pub/bar/restaurang).

Medan 6 procent av åk8-eleverna anger "ungdomens hus, en fritidsgård eller liknande" gäller det ingen gymnasieungdom – det vill säga som ett av två ställen där de oftast träffas.

Flickor och pojkar har delvis skilda umgängesarenor, det gäller i båda åldersgrupper. Om pojkarna oftare träffas i idrottssammanhang och utomhus, träffas flickorna i större utsträckning på centrum/i stan, på galleria/köpcentrum och på kafé – på gymnasiet träffas dock pojkarna oftare på pub/bar/restaurang.

Ungas vanligaste umgängesarenor – "topp fem"

Åk8			Gy2		
Flickor	Pojkar	Samtliga	Flickor	Pojkar	Samtliga
Hemma (89)	Hemma (66)	Hemma (77)	Hemma (87)	Hemma (73)	Hemma (81)
Utomhus (22)	Idrott (37)	Utomhus (28)	Centrum/stan (29)	Idrott (27)	Centrum/stan (25)
Centrum/stan (16)	Utomhus (34)	Idrott (25)	Köpcentrum (26)	Centrum/stan (18)	Idrott (23)
Idrott (13)	Centrum/stan (9)	Centrum/stan (12)	Idrott (19)	Utomhus (18)	Köpcentrum (15)
Köpcentrum (13)	Ungdomens hus; Kafé (4)	Köpcentrum (7)	Kafé (13)	Pub/bar/rest. (18)	Kafé (11)
Ungdomens hus; Kafé (8)	Köpcentrum (1)	Ungdomens hus; Kafé (6)	Utomhus (3)	Kafé (9)	Utomhus (9)
			Pub/bar/rest. (3)	Köpcentrum (0)	Pub/bar/rest. (9)
			Ungdomens hus (0)	Ungdomens hus (0)	Ungdomens hus (0)
Antal pers.: 63	67	130	31	22	53

Frågan lyder: När du träffar dina kompisar på fritiden, var brukar ni då oftast vara? (här kan du sätta högst två kryss), med svarsalternativen: Hemma hos varandra; På ett kafé; På ett ungdomens hus, en fritidsgård eller liknande; På en restaurang, pub, bar eller liknande [enbart i gymnasieenkäten]; I galleria eller i köpcentrum; I en idrottshall/sporthall eller på annat ställe i samband med idrott utomhus; I en föreningslokal; I centrum/på stan; Någon annanstans

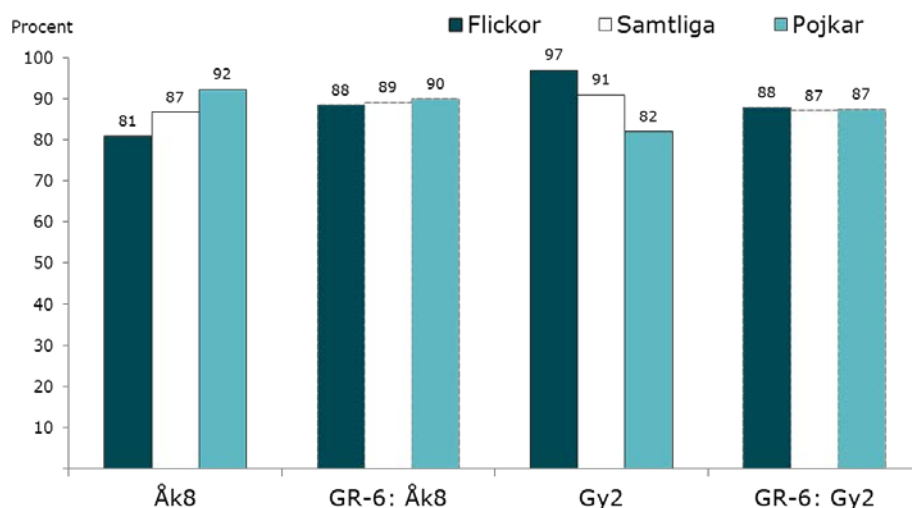
Gråmarkerade arenor anges som referenspunkt till andra gruppers topp-5-resultat. I parentes redovisas procentandelen av enkätens samtliga respondenter som angett svarsalternativet. Eftersom max två svar är möjliga ska andelen tolkas som en minimiandel; fler kan träffas där men träffas ännu oftare på andra ställen.

Hur värderar man då sitt kompisumgänge? Grovt räknat uppger nio av tio unga att de är mycket eller ganska nöjda med livet ifråga om kompisrelationer – det gäller både åk8-eleverna och gy2-ungdomarna. Könsmönstret är däremot det omvända i dessa två grupper: i åk8 är nöjdheten mest utbredd bland pojkarna medan det i gymnasieåldern tvärtom gäller flickorna, vilka nästan uteslutande svarar att de är nöjda.

Goda kompisrelationer

Frågan lyder: *Hur nöjd är du i största allmänhet med ditt liv när det handlar om följande?*, med delfrågan: *Dina kompisrelationer.*
Svarsalternativ: *Mycket missnöjd; Ganska missnöjd; Varken nöjd eller missnöjd; Ganska nöjd; Mycket nöjd.*

Resultaten visar andelen som svarat mycket eller ganska nöjd, baserat på totalt 128 respektive 53 svar i åk8 och i gy2.

Andelen som uttrycker sig vara *mycket* nöjd med kompisrelationerna är i åk8 65 procent, och i det avseendet finns det ingen skillnad mellan flickor och pojkar – könsskillnaden handlar alltså om att det är fler flickor som inte är nöjda/missnöjda. Totalt svarar 2 procent av åk8-eleverna att de är *mycket missnöjda*; 3 procent att de är *ganska missnöjda*. I gymnasiets andra år är bilden den omvända: här svarar ingen flicka att hon är missnöjd medan det gäller 9 procent av pojkarna (2 personer). Totalt sett svarar 60 procent av gymnasieungdomarna att de är *mycket nöjda*.

Skola

Skolan och dess sociala miljö har en viktig roll för ungas hälsa och välbefinnande, inte minst mot bakgrund av den ansevärd tid som de unga tillbringar där.

Förmågan att förse de unga med en god utbildning är en viktig hälsofrämjande faktor. Därtill är skolan en social miljö med potential att erbjuda eleverna många kända hälsofrämjande faktorer: goda relationer, samhörighet med andra, empati, upplevelser av framgång och kompetens, självkänsla och acceptans, kontakter med vuxna utanför familjesfären. Med en dålig skolmiljö riskerar eleverna att få med sig det motsatta. Det riskerar i så fall skada även lärandet – vilket i sin tur alltså gynnar hälsan.

Enligt Skollagen ska skolutbildningen syfta till att ”barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden”. Den ska vidare:

- främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära
- förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på
- ta hänsyn till barns och elevers olika behov
- ge barn och elever stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt
- sträva efter att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen
- i samarbete med hemmen främja barns och elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvars-kännande individer och medborgare.⁵²

En skola som fungerar som den ska fyller alltså flera övergripande funktioner. Den erbjuder barn och unga kunskap och förutsättningar för att på egen hand inhämta kunskap; en arena för individuell utveckling; delaktighet inom ett av våra samhällssystem; samt tillgång till sociala nätverk.

Tjörns skolor

I Tjörns kommun finns två högstadieskolor: Bleketskolan och Häggvallskolan. Av enkätens 130 åk8-svar är svaren tämligen jämt fördelade mellan dessa: 61 respektive 68 svar (1 person har inte angett skola).

Tjörns kommun saknar sedan höstterminen 2013 egen gymnasieskola vilket innebär att samtliga gymnasieelever pendlar till någon annan kommun. Det vanligaste alternativet är Nösnäsgymnasiet i Stenungsund och därefter Mimers Hus i Kungälv, men totalt finns gy2-ungdomarna från Tjörn representerade på 28 gymnasieskolor, både kommunala och fristående, samt 2 folkhögskolor. Den begränsade svarsfrekvensen hos de ungdomar som kontaktats brevvägen jämfört med den väsentligt mer framgångsrika insamlingen genom Mimers Hus innebär att resultaten som följer avseende skolans verksamhet och miljö till nästan hälften avser Mimers Hus (se vidare sidorna 17–18).

Tjörns resultat för 2011 avser till en mindre del elever på Tjörns dåvarande gymnasier/ Utbildningscentrum Tjörn (UCT) (inklusive Företagsförlagda gymnasiet och Sjöfartsgymnasiet). Skolornas verksamhet har successivt utvecklats, och även 2011 gick flertalet gymnasieelever på en skola utanför kommunen (cirka 93 procent av 2011 års svarsunderlag för gy2).

⁵² Skollag 2010:800, 1 kap., 4 §.

Skolan som kunskapsförmedlare

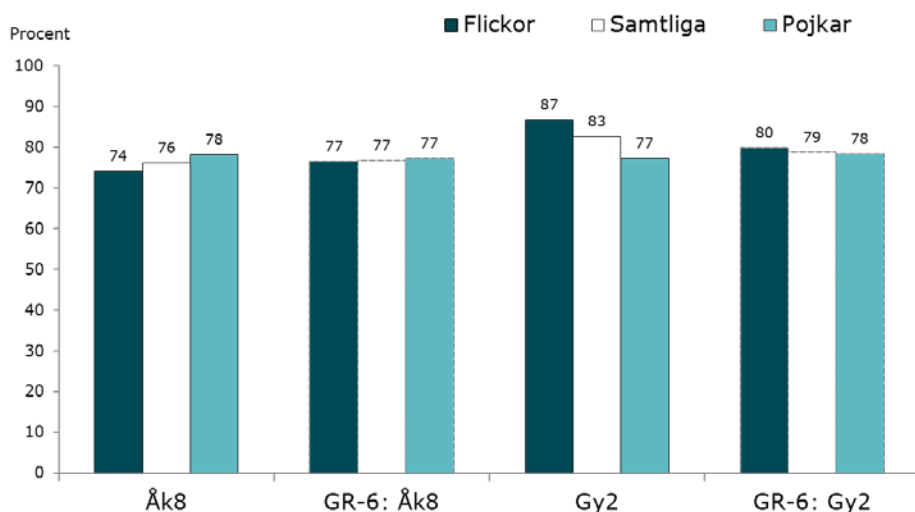
Eleverna är skolans brukare: det är eleverna som genom skolan ska kunna inhämta och utveckla sina kunskaper och värden. Lupp-enkäten innehåller ingen fråga där eleverna får utvärdera om de genom skolan får (möjlighet att) lära sig vad skolan har till uppgift att lära ut – eller annars vad de själva anser att de behöver lära sig. Däremot får eleverna utvärdera annat som direkt eller indirekt hänger samman med förutsättningarna till ett gott lärande. De frågor som tydligast knyter an till skolans utbildningsuppdrag är två delfrågor som rör dels undervisningen, dels ”möjligheten att få extra hjälp och stöd om du behöver det” – aspekter som eleverna får bedöma med hjälp av en bra/dålig-skala.⁵³

Ungefär tre fjärdedelar av åk8-eleverna uttrycker att undervisningen är mycket eller ganska bra, och något fler av gy2-eleverna. Bland de senare framträder en tydligare könsskillnad, med lite mer positiva flickor än pojkar (i åk8 är tendensen den motsatta). Resultaten speglar ”GR-snitten” tämligen väl totalt sett. Alla elever är för övrigt inte positiva till undervisningen: 6 respektive 4 procent av Tjörn-eleverna i åk8 och gy2 tycker att den är ganska eller till och med mycket dålig.

Bra skolundervisning

Frågan ingår i en större frågesvit: *Vad tycker du om de här sakerna i din skola?*, med delfrågan: *Undervisningen*. Svartalternativ: *Mycket bra; Ganska bra; Varken bra eller dåligt; Ganska dåligt; Mycket dåligt*.

Resultaten visar andelen som svarat mycket eller ganska bra, baserat på totalt 126 respektive 52 svar i åk8 och i gy2.

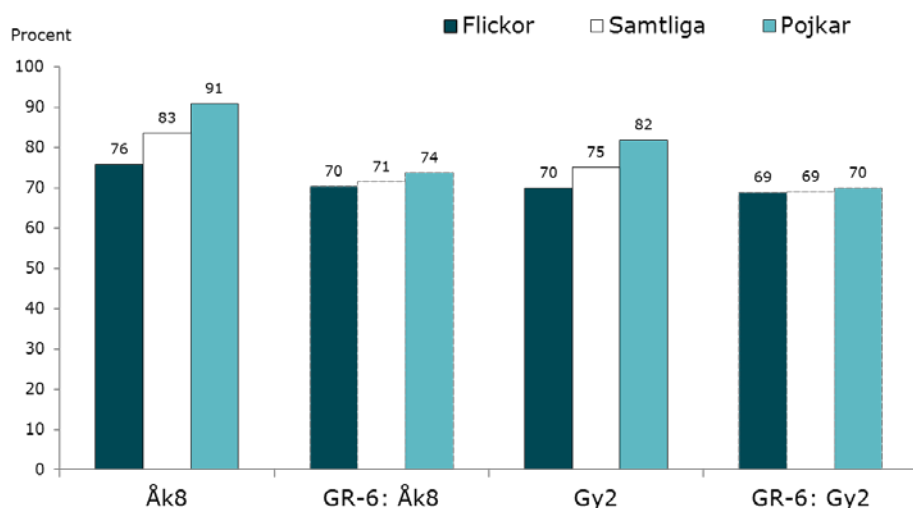
En viktig förutsättning för alla elever att tillgodogöra sig utbildningen och nå lärandemålen är att de får den hjälp/det stöd de behöver. En majoritet av såväl åk8- som gy2-eleverna anser att de har åtminstone ganska goda möjligheter att få det: 83 respektive 75 procent. Pojkarna är i båda åldersgrupperna generellt lite mer positiva härvidlag – en könsskillnad som inte mer än ansas i ”GR-snitten”.

⁵³ Övriga delfrågor gäller skolmiljön (ospecificerat); skolbiblioteket; skolmaten; elevhälsan; tillgången till datorer; lärarna.

Bra möjlighet till hjälp/stöd vid behov

Frågan ingår i en större frågesvit: *Vad tycker du om de här sakerna i din skola?*, med delfrågan: *Möjligheten att få extra hjälp och stöd om du behöver det.* Svartalternativ: *Mycket bra; Ganska bra; Varken bra eller dåligt; Ganska dåligt; Mycket dåligt.*

Resultaten visar andelen som svarat mycket eller ganska bra, baserat på totalt 127 respektive 52 svar i åk8 och i gy2.

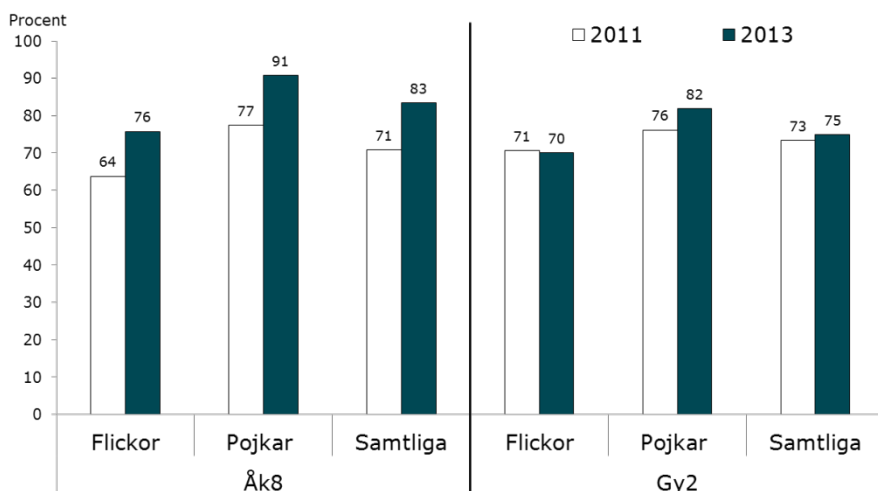

Från det omvända perspektivet är det 9 procent av åk8-eleverna och 13 procent av gy2-eleverna som uppfattar möjligheten till hjälp/stöd som ganska eller mycket dålig.

En jämförelse med 2011 års Lupp-resultat antyder en positiv utveckling i årkurs 8: andelen nöjda elever har vuxit från 71 till 83 procent, och såväl flickor som pojkar är mer positiva 2013. I gy2 är däremot resultaten på ungefär samma nivå som 2011, men även här finns en tendens till mer positiva pojkar 2013.

Bra möjlighet till hjälp/stöd vid behov – 2011 och 2013

Se kommentar till föregående diagram.

En jämförelse av elever på studieförberedande och yrkesförberedande program visar inte på någon nämnvärd skillnad i hur nöjda de är med möjligheten till hjälp/stöd: 74 mot 76 procent. Däremot när det gäller undervisningen som helhet är eleverna på yrkesförberedande program nästan uteslutande positiva, 94 procent, mot 76 procent bland eleverna på studieförberedande program. Det ska betonas att resultaten baseras på ett mycket begränsat svarsunderlag: 34 elever på studieförberedande och 17 på yrkesförberedande program.

I Lupp-enkäten tillfrågas eleverna om hur de upplever flickor och pojkars möjligheter i skolan genom två påståenden: ”Pojkar får bättre möjligheter än flickor” och omvänt – det vill säga utan att preciseras i något särskilt avseende/situation. Detta är påståenden som ungefär varannan elev tar avstånd från, i båda årskurser. Det finns dock mönster i de övriga svaren som är värda att lyfta fram. Till att börja med är det fler som instämmer i påståendet att *flickor* får bättre möjligheter – i både åk8 och gy2 är andelen mer än dubbelt så stor jämfört med den som

instämmer i att *pojkar* får bättre möjligheter. För det andra är det särskilt pojkarna som instämmer – det gäller nästan var tredje pojke i båda åldersgrupper.

Åsikter om flickors och pojkars möjligheter

	Åk8			GR6: Åk8	Gy2			GR6: Gy2
	Flickor	Pojkar	Samtl	Samtl	Flickor	Pojkar	Samtl	Samtl
Pojkar får bättre möjligheter	5	6	6	7	10	5	8	5
Flickor får bättre möjligheter	2	30	16	14	7	32	18	13
Tar avstånd från båda påståenden	61	41	51	52	62	36	51	56
Minsta antalet svar	62	63	125	2 503	29	22	51	1 475

Frågan ingår i en större frågesvit: *Här följer några påståenden om skolan. Hur tycker du att det är i din skola?*, med de två delfrågorna: *Pojkar får bättre möjligheter än flickor* respektive *Flickor får bättre möjligheter än pojkar*. Svartalternativ: *Stämmer mycket bra; Stämmer ganska bra; Stämmer varken bra eller dåligt; Stämmer ganska dåligt; Stämmer mycket dåligt*.

Resultaten visar andelen som svarat att påståendet stämmer mycket eller ganska bra, i det tredje fallet, svarat att båda påståenden stämmer mycket eller ganska dåligt.

Elevinflytande

Skolan är en viktig arena för inflytande. Det handlar om möjligheten till inflytande i skolan men också *utanför* skolan genom den kunskap och det engagemang som skolan ska bidra till. Varje skola är enligt Skollagen skyldig att arbeta aktivt med elevinflytande.⁵⁴

Elevinflytandet i olika frågor

Utformningen av innehållet och formerna för undervisningen kan i varierande grad anses vara en expertfråga för utbildade pedagoger, och därtill kan förutsättningarna se olika ut för olika ämnen. Men frågar vi Tjörns skolelever önskar minst hälften (51 procent) i både åk8 och gy2 att få vara med och bestämma ”väldigt mycket” eller ”ganska mycket” om de centrala skolfrågor Lupp-enkäten berör. När de därefter anger hur mycket de anser att de *får* vara med och bestämma om varierar andelen mellan 10 och 58 procent. Störst andel gäller gy2-elevernars syn på sitt inflytande över skolans arbetsformer och proven (58 respektive 52 procent).⁵⁵

I gy2 är andelen som vill ha inflytande större än i åk8 ifråga om samtliga områden. Särskilt stor är skillnaden vad gäller schemat (92 mot 63 procent). Uppfattningen att man *får* vara med och bestämma om schemat är också större i gymnasiet – men skillnaden gentemot åk8 är påtaglig även vad gäller proven, läxorna och arbetsformer, vilket är områden som gy2-eleverna i större

⁵⁴ ”Barn och elever ska ges inflytande över utbildningen. De ska fortlöpande stimuleras att ta aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen och hållas informerade i frågor som rör dem.”. Se *Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet*. Prop. 2009/10:165, 4 kap § 9.

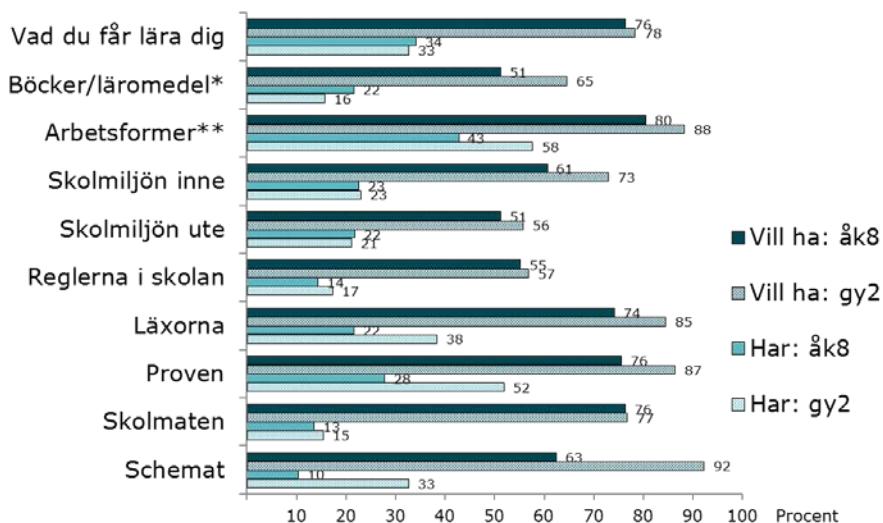
⁵⁵ I Skolverkets attitydstudie som genomförs regelbundet bland landets elever uppger fler elever över tid att de kan vara med och bestämma vad de lär sig i olika ämnen. Samma utveckling syns ifråga om skolans regler. En utvärdering av projektet Skolval 2006 visar att elever i första hand vill vara med och påverka områden som de själva prioriterar som viktiga, tillsammans med vuxna och där spelreglerna är tydliga. (Enligt information sammanställd av Ungdomsstyrelsen: www.ungdomsstyrelsen.se/inflytande-skolan.)

utsträckning upplever att utöver inflytande inom. Generellt är gapet mellan viljan till inflytande och det (upplevda) faktiska inflytandet störst beträffande skolmaten.

Elevinflytande i skolan

Frågorna lyder: *Hur mycket vill ... respektive får du som elev vara med och bestämma om?*, med delfrågor enligt redovisningen, förutom
 **Vilka böcker/läromedel ni ska ha;*
 ***Hur ni ska arbeta, till exempel grupp-/projektarbete.*
 Svartalternativ: *Väldigt mycket; Ganska mycket; Ganska lite; Väldigt lite/ingenting.*

Resultaten visar andelen som svarat att de vill respektive får vara med och bestämma väldigt eller ganska mycket, baserat på totalt som minst 124 respektive 51 svar.

Tjörns flickor vill, precis som flickorna i det större "GR-underlaget", generellt vara med och bestämma i större utsträckning än pojkarna; det gäller båda årskurser, men särskilt i gy2.⁵⁶ När det kommer till uppfattning om vilket inflytande de faktiskt *har*, är flickornas erfarenheter generellt mer negativa än pojkarnas, särskilt i Åk8. I båda årskurser är därmed gapet mellan viljan och den uppfattade möjligheten till inflytande generellt störst hos flickorna.

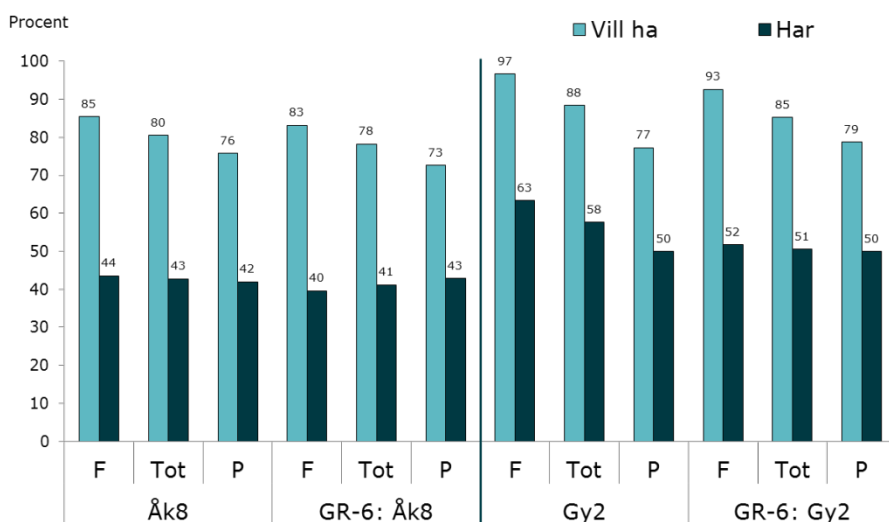
Skolans arbetsformer och innemiljö

En av de skolfrågor som en relativt stor andel elever uppfattar sig ha inflytande över rör alltså hur de ska arbeta i skolan; det gäller drygt hälften i gy2 och knappt hälften i Åk8. Särskilt i gy2 är den uppfattningen mest spridd bland flickorna (63 procent) – ett resultat som avviker från "GR-snittets" flickor. Likväl finns det ett stort "inflytandegap" hos såväl flickor som pojkar i och med att det önskade inflytandet över skolans arbetsätt inte helt matchas av ett faktiskt (uppfattat) inflytande.

Elevinflytande över arbetsformer i skolan

Frågan lyder: *Hur mycket vill... respektive får du som elev vara med och bestämma om?*, med delfrågan: *Hur ni ska arbeta, till exempel grupparbete/projektarbete.*
 Svartalternativ: *Väldigt mycket; Ganska mycket; Ganska lite; Väldigt lite/ingenting.*

Resultaten visar andelen som svarat att de vill respektive får vara med och bestämma väldigt eller ganska mycket, baserat på totalt 124 respektive 52 svar i Åk8 och i gy2. 'F' avser flickor och 'P' pojkar.

⁵⁶ I Åk8 är förhållandet det omvända ifråga om vad man får lära sig, böcker/läromedel och miljön inne och ute, det vill säga med en större andel pojkar än flickor som vill vara med och bestämma i dessa frågor.

En jämförelse med resultaten från Lupp 2011 antyder att ”inflytandegapet” i åk 8 har minskat lite sedan dess, till följd av att fler elever 2013 uppfattar att de är med i besluten rörande arbetsformerna. Resultaten för gy2 är mer lika mellan de två åren.

Elevinflytande över arbetsformer i skolan – 2011 och 2013

Se kommentarer till föregående diagram.

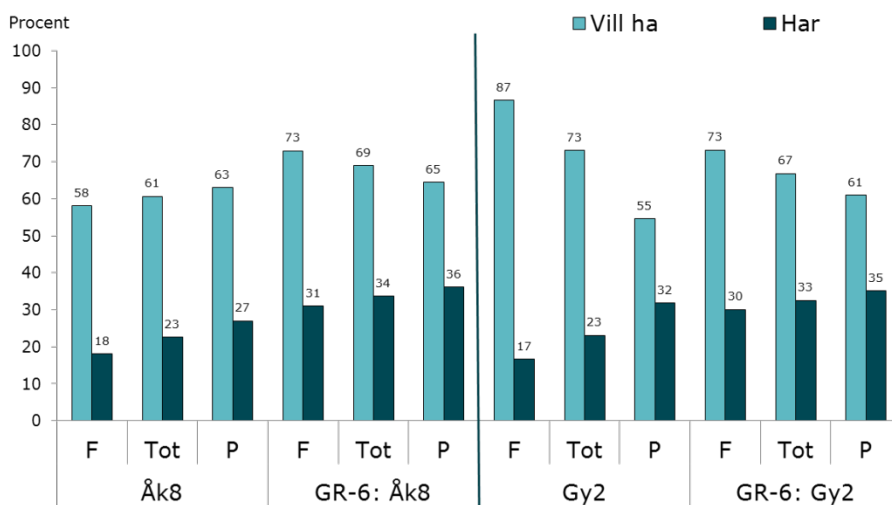
Skolelever tillbringar en stor del av sin vakna tid inne i skolan: i klassrum, salar, korridorer och andra utrymmen. De är med andra ord i hög grad brukare av skolans fysiska arbetsmiljö och känner den bättre än de flesta. Drygt 60 respektive 70 procent av Tjörns skolelever i åk8 och i gy2 uttrycker också att de, åtminstone ganska mycket, vill vara med och bestämma om skolmiljön inne. Engagemanget är därmed lite mindre än sett till arbetsformerna. Samtidigt är enligt eleverna även det faktiska inflytandet över innemiljön mindre, vilket resulterar i att ”inflytandegapet” i det här fallet är ännu större. Andelen som *vill* vara med och bestämma om innemiljön är grovt räknat tre gånger så stor som andelen som upplever att de *får* vara med i besluten.

Könsmönstret ser här annorlunda ut jämfört med vad gäller arbetsformer, med fler pojkar än flickor som uppfattar att de har inflytande i frågan. I gy2 är andelen engagerade flickor väsentligt större än andelen pojkar, vilket bidrar till att göra ”inflytandegapet” ännu större hos flickorna. Resultaten speglar bara delvis ”GR-snittet”, där andelen som uppfattar att de involveras i besluten genomgående är något större, särskilt hos flickorna.

Elevinflytande över skolmiljön inne

Frågan lyder: *Hur mycket vill... respektive får du som elev vara med och bestämma om?*, med delfrågan: *Skolmiljön inne*. Svartalternativ: *Väldigt mycket; Ganska mycket; Ganska lite; Väldigt lite/ingenting*.

Resultaten visar andelen som svarat att de *vill* respektive *får* vara med och bestämma väldigt eller ganska mycket, baserat på totalt 124 respektive 52 svar i åk8 och i gy2. 'F' avser flickor och 'P' pojkar.

Skolans arbete med elevinflytande

Skolan ska arbeta för att stärka elevernas inflytande i skolfrågor som berör deras lärande. Detta kan ske på olika sätt. Grundläggande är att eleverna informeras om sina rättigheter till inflytande. Har den informationen nått fram till Tjörns skolelever? Inte ens varannan elev uppger att de fått veta vad de som elever ska ha inflytande över i skolan, 39 respektive 37 procent i åk8 och gy2. Hos flickorna i åk8 handlar det snarare om var tredje elev. Mer än varannan skolungdom verkar alltså *inte* känna till detta (flertalet svarar att påståendet varken stämmer bra eller dåligt).

Ungefär lika många elever upplever att skolan uppmuntrar dem att aktivt medverka i klassråd och elevråd. I åk8 är andelen lite större, särskilt hos pojkarna (47 procent) – medan det i gy2 tvärtom är pojkarna som i minst utsträckning upplever att skolan uppmuntrar dem till att den här typen av engagemang (27 procent). Omkring hälften uppfattar att skolans personal tar elevrådet på allvar – även här lite fler pojkar i åk8 och tvärtom lite färre pojkar i gy2.

Sammantaget speglar resultaten för Tjörn det bredare ”GR-underlaget” tämligen väl; den största avvikelserna gäller uppfattningen om skolans uppmuntran till engagemang i klassråd/elevråd i gy2, med en mindre andel positiva i Tjörn (baserat på ett begränsat svarsunderlag).

Uppmuntrar skolan elevinflytande?

	Åk8			GR6: Åk8	Gy2			GR6: Gy2
	Flickor	Pojkar	Samtl	Samtl	Flickor	Pojkar	Samtl	Samtl
”Jag har fått veta vad eleverna ska ha inflytande över i skolan”	35	43	39	37	37	36	37	39
”Skolan uppmuntrar mig att aktivt medverka i klassråd och elevråd”	38	47	43	44	41	27	35	46
”Elevrådet tas på allvar och lyssnas på av personalen i skolan”	51	62	56	51	48	41	45	48
Minsta antalet svar	60	63	124	2 417	29	22	51	1 467

Frågan ingår i en större frågesvit: *Här följer några påståenden om skolan. Hur tycker du att det är i din skola?*, med tre avslutande delfrågor enligt redovisningen. Svartalternativ: *Stämmer mycket bra; Stämmer ganska bra; Stämmer varken bra eller dåligt; Stämmer ganska dåligt; Stämmer mycket dåligt.*

Resultaten visar andelen som svarar att påståendet stämmer mycket eller ganska bra.

Skolans sociala miljö

Många unga spenderar mer vaken tid i skolan än i hemmet. Skolans miljö, i både fysiskt och socialt avseende, har därmed en given plats i beskrivningar av ungas levnadsvillkor. På enkätens fråga om vad man tycker om ”skolmiljön” – just så allmänt formulerat – svarar 72 procent av åk8-eleverna att den är mycket eller ganska bra, och lite fler av gy2-eleverna: 88 procent. 9 respektive 2 procent svarar tvärtom att skolmiljön är dålig. Det är svårt att värdera vad som ligger bakom svaren.

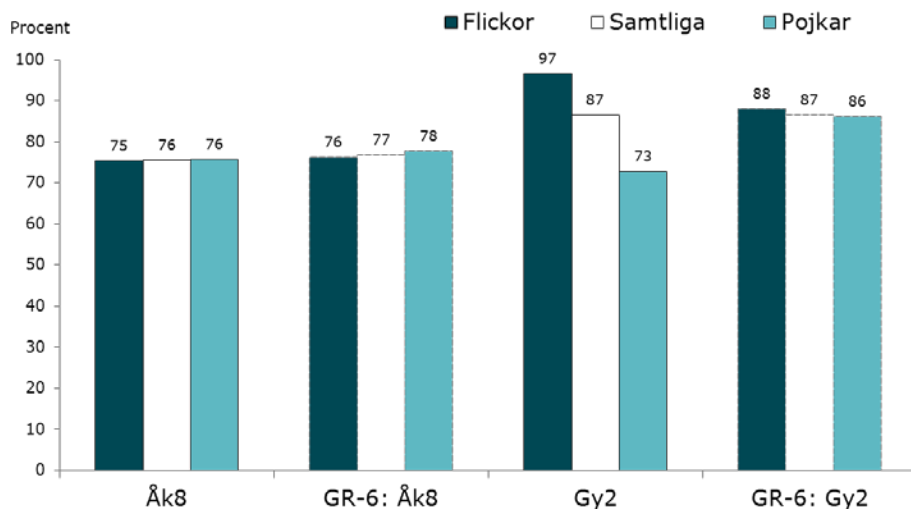
Någon fråga om specifikt den fysiska miljön finns inte i enkäten. Däremot finns en fråga som fångar upp den sociala miljön. Även här har en god majoritet av ungdomarna en positiv

uppfattning. I åk8 instämmer tre av fyra elever i påståendet att ”det är bra stämning i skolan”. Bland gymnasieungdomarna är andelen något större, 87 procent.⁵⁷ I båda fallen motsvarar resultatet helt det för ”GR-snittet”; en avvikelse är dock en stor könsskillnad bland Tjörns gymnasieelever, där nära samtliga flickor är positiva jämfört med 73 procent av pojkarna. (De svarande i gymnasiet fördelas på ett stort antal gymnasieskolor, så skolmiljön är inte självklart jämförbar.) Men alla håller inte med om att det råder en god stämning i skolan: 4 procent av åk8-eleverna och 2 procent av gymnasieeleverna tar avstånd från påståendet.

Bra stämning i skolan

Frågan ingår i en större frågesvit: *Här följer några påståenden om skolan. Hur tycker du att det är i din skola?*, med delfrågan: *Det är bra stämning i skolan.*
Svarsalternativ: *Stämmer mycket bra; Stämmer ganska bra; Stämmer varken bra eller dåligt; Stämmer ganska dåligt; Stämmer mycket dåligt.*

Resultaten visar andelen som svarat att det stämmer mycket eller ganska bra, baserat på totalt 127 respektive 52 svar i åk8 och i gy2.

En jämförelse med Lupp 2011 visar på en mindre positiv bild av skolans stämning 2013 än 2011, då 85 procent av åk8-eleverna och 94 procent av gy2-ungdomarna instämde i påståendet att det var bra stämning i skola, utan några stora könsskillnader. I gymnasiet är det alltså särskilt pojkarna som har en mindre positiv bild 2013.

Olika faktorer bidrar till stämningen i skolan. I enkäten ombeds eleverna, inom ramen för samma frågebatteri, att ta ställning till påståendena att mobbning, våld, främlingsfientlighet respektive sexuella trakasserier är ett problem i skolan och att elever och lärare bemöter varandra med respekt. Analyserna av det samlade ”GR-underlaget” bekräftar att samtliga dessa uppfattningar är sammanlänkande med uppfattningen om skolans stämning mer generellt; allra tydligast gäller det ifråga om respekten mellan elever och lärare.⁵⁸

Vi har sett att en majoritet av skolorna har en positiv bild av stämningen i skolan, och omvänt är det en mindre andel som lyfter den här typen av problem. Störst problem återfinns, enligt svaren, i gy2 vad gäller främlingsfientlighet och våld: här beskriver 15 respektive 10 procent att detta är ett problem. Ifråga om våld är det särskilt pojkarna som lyfter detta. I åk8 är andelarna som pekar på problem generellt färre och skillnaderna är mindre mellan de olika problemområdena. Men 11 procent av pojkarna beskriver att mobbning är ett problem och 9 procent att våld är ett problem.

Resultaten antyder att Tjörns högstadieungdomar har en något mindre negativ bild av den här typen av sociala förhållanden i skolan jämfört ”GR-snittet”, medan förhållandet är det omvända hos gymnasieungdomarna ifråga om främlingsfientlighet och våld.

Hur respekten mellan elever och lärare värderas är alltså det som starkast relaterar till synen på stämningen i skolan. Andelen åk8-elever som håller med om att parterna bemöter varandra med

⁵⁷ En analys av det bredare ”GR-underlaget” visar att det inte oväntat råder ett starkt positivt samband mellan synen på skolmiljön allmänt och inställningen till påståendet att det råder en god stämning: +0,43 i åk8 och +0,48 i gy2, mätt i Tau-b (måttet kan variera mellan -1 och +1, där 0 innebär inget samband alls).

⁵⁸ Sambandet, mätt i Tau-b (se noten ovan), är +0,36 i åk8 och +0,37 i gy2.

respekt, 68 procent, är dock något mindre jämfört med den som instämmer i att det råder en god stämning (76 procent). Bland gy2-eleverna svarar lika många att det råder respekt mellan elever och lärare: 87 procent. Från det omvända perspektivet är det 13 procent av eleverna i åk8 och 2 procent i gy2 som *inte* tycker att elever och lärare bemöter varandra med respekt – med en mer negativ bild bland pojkarna än flickorna. Resultaten för åk8 motsvarar ungefär det bredare ”GR-underlaget”, medan Tjörns gy2-ungdomar har en mer positiv bild jämfört med ”GR-snittet”.

Problem i skolans sociala miljö

	Åk8			GR6: Åk8	Gy2			GR6: Gy2
	Flickor	Pojkar	Samtl	Samtl	Flickor	Pojkar	Samtl	Samtl
”Mobbning är ett problem i skolan”	5	11	8	13	3	5	4	5
”Främlingsfientlighet är ett problem i skolan”	7	8	7	9	17	14	15	8
”Sexuella trakasserier är ett problem i skolan”	8	5	6	8	7	5	6	5
”Våld är ett problem i skolan”	3	9	6	8	7	14	10	4
<i>Stämmer dåligt:</i> ”Elever och lärare bemöter varandra med respekt i skolan”	10	15	13	11	0	5	2	8
Minsta antalet svar	60	64	125	2 455	29	22	51	1 472

Frågan ingår i en större frågesvit: *Här följer några påståenden om skolan. Hur tycker du att det är i din skola?*, med tre avslutande delfrågor enligt redovisningen. Svartalternativ: *Stämmer mycket bra; Stämmer ganska bra; Stämmer varken bra eller dåligt; Stämmer ganska dåligt; Stämmer mycket dåligt.*

Resultaten visar andelen som svarat att påståendet stämmer mycket eller ganska bra, undantaget sista delfrågan som visar andelen som svarat mycket eller ganska dåligt.

Trygghet

Hur man upplever stämningen i skolan hänger naturligtvis samman även med andra erfarenheter, där vissa kan vara mer påtagligt självupplevda. Av åk8-eleverna uttrycker ungefär tre fjärdedelar att de alltid känner sig trygga i klassrummet och på rasterna – det vill säga ungefär var fjärde elev har tvärtom erfarenhet av otrygghet i de här skolmiljöerna. Ungefär en femtedel svarar att de *oftast* känner sig trygga här, medan 5 procent uppger att de inte känner sig trygga i klassrummet och 4 procent att de inte känner sig trygga på rasterna. Bland gy2-ungdomarna svarar flertalet att de alltid känner sig trygga i dessa skolmiljöer, övriga 6 respektive 8 procent, att de oftast gör det.

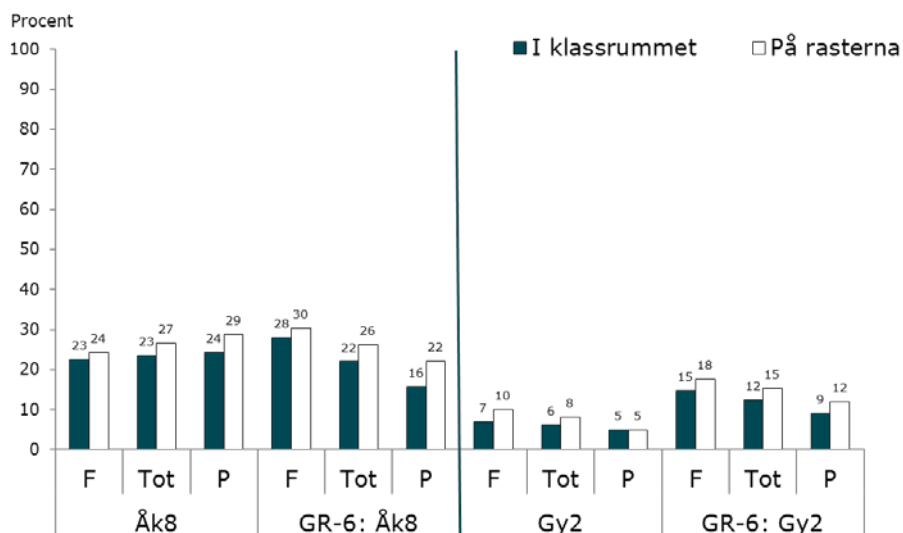
Bland gy2-ungdomarna är det lite vanligare att flickorna uttrycker otrygghet i dessa skolmiljöer jämfört med pojkarna, medan det omvända förhållandet råder i åk8. Men könsskillnaderna är små och bygger i gy2 på ett begränsat svarsunderlag. Könsskillnaden i gy2 återspeglas dock av det bredare ”GR-underlaget”, där mer otrygga flickor gäller även i åk8. Generellt är otryggheten lite mindre spridd bland Tjörns gy2-ungdomar.

Otrygghet i skolan

Frågan lyder: *Känner du dig trygg på följande ställen?*, med delfrågorna: *I klassrummet* och *På rasterna i skolan*.

Svarsalternativ: *Ja, alltid; Ja, oftast; Nej*.

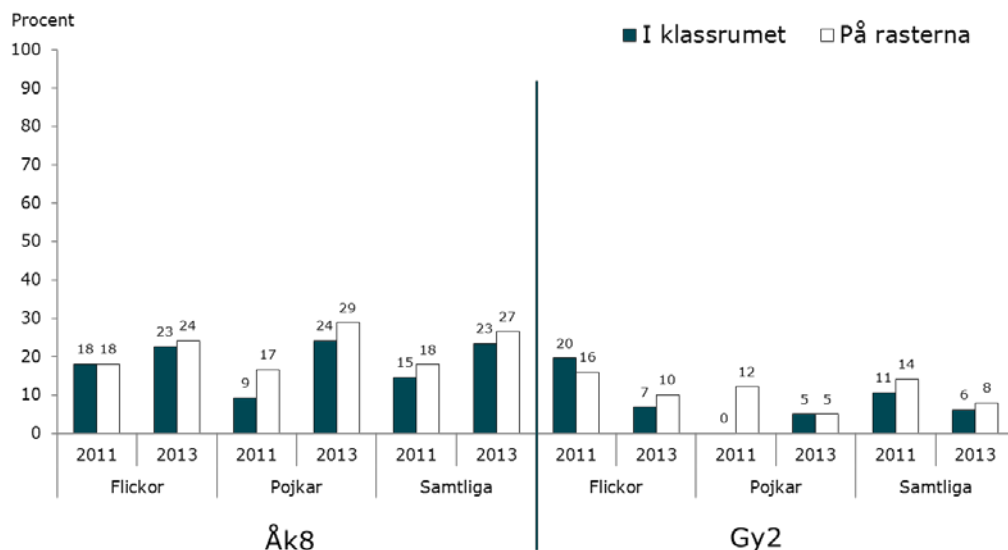
Resultaten visar andelen som svarat att de inte alltid känner sig trygga, baserat på totalt 128 respektive 49 svar i åk8 och i gy2. 'F' avser flickor och 'P' pojkar.

En jämförelse med resultaten från Lupp 2011 indikerar en negativ utveckling i åk8 sedan dess. Både flickor och pojkar beskriver i större utsträckning erfarenhet av otrygghet i såväl klassrummet som på rasterna 2013 jämfört med 2011. Den största skillnaden gäller pojkarnas upplevelse av klassrumsmiljön: 24 mot tidigare 9 procent uppger att de inte alltid känner sig trygga där. Gymnasiesituationen tycks tvärtom ha förbättrats: såväl flickorna som pojkarna beskriver i mindre grad skolrasterna som en otrygg miljö 2013, och för flickorna gäller den positiva utvecklingen även klassrumsmiljön. Dessa resultat är dock mer osäkra till följd av den sämre svarfrekvensen. Gymnasieresultaten är också mer svårtolkade mot bakgrund av att eleverna är spridda på ett stort antal skolor och det kan variera mellan åren vilka skolor som är mest representerade i svaren.

Otrygghet i skolan – 2011 och 2013

Se kommentarer till föregående diagram.

Skolmiljön är det i särklass vanligaste sammanhanget för mobbning (även om det förekommer andra arenor; se vidare sidan 46). Av de åk8-elever som uppger att de blivit mobbade eller utfrysade det senaste halvåret, uppger mer än hälften att det skett på rasterna och i klassrummet. Analysunderlaget är mycket begränsat, 10 personer (och 2 i gy2), varför resultaten måste tolkas

mycket försiktigt. Skolmiljöns grund för mobbning bekräftas dock av det bredare svarsunderlaget från samtliga ”GR-kommuner”.⁵⁹

När det gäller erfarenheter av att bli orättvist behandlad, visar sig även detta vara starkt kopplat till skolvärlden. Av dem med sådan erfarenhet under det senaste halvåret, ”på ett sätt så att [de] har mått riktigt dåligt”, är det i första hand andra skolelever och skolans personal som pekas ut som de bakom agerandet – snarare än andra grupper som ingår bland frågans fasta svarsalternativ: ”sjukvården”; ”polisen/rättsväsendet”; ”socialtjänsten”; ”organisation eller förening” (se vidare sidan 47).

⁵⁹ Här uppger 68 procent av utsatta åk8-eleverna att de mobbats/blivit utfrysta under rasterna och 31 procent i klassrummet, och i gy2 43 respektive 32 procent.

Politik och samhälle

Ett växande samhällsengagemang och intresse för omvärldsfrågor följer i någon grad naturligt med en individs utveckling: från att vara ett litet barn med begränsade kontakter med omvärlden till att under ungdomsåren erövra, eller gästspela på, nya arenor med olika slags lokal förankring och/eller globala relationer.

Skolan är en viktig arena för utvecklingen av ungas delaktighet och inflytande i frågor de berörs av. Skolan har också till uppgift att främja ungas delaktighet och inflytande i samhället genom att bidra till kunskap och – i samarbete med hemmen – främja ungdomarnas "allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarsställande individer och medborgare".⁶⁰

Oavsett skolans roll i sammanhanget varierar graden av intresse och engagemang betydligt mellan unga, likväl som mellan äldre. Det gäller inte minst intresset för formell partipolitik, något som ofta är föremål för debatt – med det minskande partipolitiska engagemanget i samhället förutsätts ofta ett minskat intresse för samhällsfrågor generellt. Men det är en bild som kan ifrågasättas – ungas intresse och engagemang i samhällsfrågor kan ta sig många andra uttryck och vägar än den partipolitiska, exempelvis genom åsiktspridning och opinionsbildning via internet, engagemang i ideella föreningar eller aktiva konsumtionsval. Några nyckelfaktorer som kan bidra till ett samhällsengagemang eller politiskt delaktighet är tillägnandet av ny kunskap/nya perspektiv; andra personers uppmuntran till engagemang; upplevelser av orättvisor samt ett uppfattat hot mot den egna livsstilen.⁶¹

Samhällsengagemang

I Lupp-enkäten svarar drygt var femte Tjörn-elev att hen är ganska eller mycket intresserad av politik – andelen är 22 procent i både åk8 och gy2. Intresset är större för "samhällsfrågor": 36 respektive 45 procent uppger sig vara åtminstone ganska intresserade av det. Ännu fler är intresserade av "vad som händer i andra länder": 48 mot 59 procent. I åk8 uttrycker pojkarna generellt ett större intresse än flickorna, medan könsskillnaderna i gy2-underlaget är små/mindre entydiga.

Från det andra perspektivet uppger 35 procent av åk8-eleverna att de *inte alls* är intresserade av politik, 23 procent *inte alls* intresserade av samhällsfrågor och 18 procent *inte alls* intresserade av vad som händer i andra länder. Resultatet är ungefär detsamma i gy2: 41, 22 respektive 14 procent.

Enligt enkätresultaten är 9 procent av Tjörns gy2-ungdomar medlemmar i ett politiskt parti – 14 procent av pojkarna och 6 procent av flickorna. Det partipolitiska engagemanget tycks därmed vara större bland Tjörns unga jämfört med "GR-underlaget" i stort, särskilt gäller det pojkarna.⁶² I åk8 är inga Tjörn-elever partimedlemmar.

På en direkt fråga uppger en knapp fjärdedel av såväl åk8- som gy2-ungdomarna att de skulle vilja träffa politiker i kommunen (23 respektive 24 procent). Drygt hälften uppger att de vill vara med och påverka i frågor som rör kommunen där de bor (57 procent i båda grupperna).

Ett engagemang i samhällsfrågor kan visa sig på andra sätt än genom ett tydligt uttryckt intresse för politik. Av gy2-ungdomarna uppger 18 procent att de under det senaste året skrivit en insändare. Färre har gjort det i åk8: 6 procent. I den äldre åldersgruppen uppger 12 procent

⁶⁰ Skollag 2010:800, 1 kap., 4 §.

⁶¹ Se sammanfattande resonemang i t. ex. *Fokus 10 – En analys av ungas inflytande*, s.317ff, 343ff och 369ff. Ungdomsstyrelsens skrifter 2010:10.

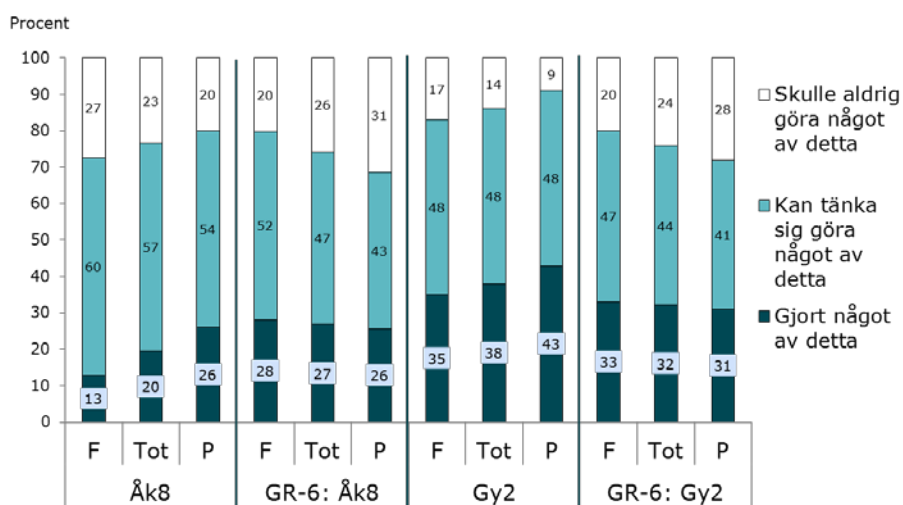
⁶² "GR-snittet" i gy2 är 4 procent bland såväl flickor som pojkar. Andelen är av enkättekniska skäl beräknad på samtliga enkätrespondenter oavsett om de besvarat frågan eller inte.

också att de chattat/debatterat/bloggat om samhällsfrågor/politik på nätet; bland åk8-eleverna är andelen 7 procent.

Många uppger annars att de *kan tänka sig* att göra den här typen saker, eller på andra vägar ge offentligt uttryck för sina åsikter. Enkätfrågan tar upp sex sätt – utöver de två redovisade även: ta kontakt med politiker; lämna medborgarförslag till kommunen; delta i bojkotter; delta i demonstrationer. Totalt sett uppger sig var femte åk8-elev ha gjort åtminstone något av detta det senaste året, och 38 procent av gy2-ungdomarna. Andelen åsiktsaktiva pojkar är större än andelen flickor, i båda åldersgrupper. En dryg femtedel av åk8-eleverna uppger tvärtom att de aldrig skulle göra något av detta, liksom 14 procent av gy2-eleverna. Om Tjörns åk8-elever på det här viset uppvisar ett något mindre utbrett samhällsengagemang än ”GR-gruppen”, gäller det omvända för gy2-ungdomarna, i första hand utifrån pojkarnas större engagemang.

Aktivt samhällsengagemang

Frågan lyder: *Har du någon gång det senaste året gjort något av följande, eller kan du tänka dig att göra det?*, med 6 delfrågor: *Skriva insändare; Ta kontakt med någon politiker; Lämna medborgarförslag till kommunen; Delta i bojkotter; Delta i demonstrationer; Chatta/debattera/blogga om samhällsfrågor/politik på nätet.* Svarsalternativ: *Det har jag gjort; Det har jag inte gjort, men kan tänka mig att göra; Det skulle jag aldrig göra.*

Resultaten visar andelen som svarat att de gjort minst någon av aktiviteterna ovan; andelen som svarat att de *aldrig* skulle göra något av detta; samt övriga som kan tänka sig göra något av detta, baserat på dem som besvarat samtliga frågor vilket motsvarar totalt 128 respektive 50 svar i åk8 och i gy2. 'F' avser flickor och 'P' pojkar. Bortfallet på frågorna är mellan 4 och 6 procent i gy2, 2 procent i åk8.

Enkäten pekar på ett ansevärt mått av miljöengagemang hos ungdomarna: var tredje åk8-och varannan gy2-elev uppger att de *alltid* källsorterar/återvinner (33 respektive 51 procent). Enkätfrågan mäter en blandning av attityd och beteende genom att inleda frågan med i vilken grad respondenten ”bryr sig om att”, varför resultaten bör tolkas försiktigt i termer av faktiskt beteende.

Detsamma gäller de två angränsande delfrågorna rörande miljö- och rättvisaspekter på konsumtion. 14 procent av åk8- och 20 procent av gy2-eleverna uppger att de alltid bryr sig om att köpa livsmedel ”producerat på ett långsiktigt hållbart sätt (t.ex. ekologiskt, fritt från onaturliga bekämpningsmedel, närproducerat och god djurhållning)”. Lite fler, 23 respektive 31 procent, uppger att de alltid bryr sig att ta hänsyn till ”att varor och tjänster du konsumerar produceras på ett schyst sätt med bra arbetsvillkor och rättvisa löner”.

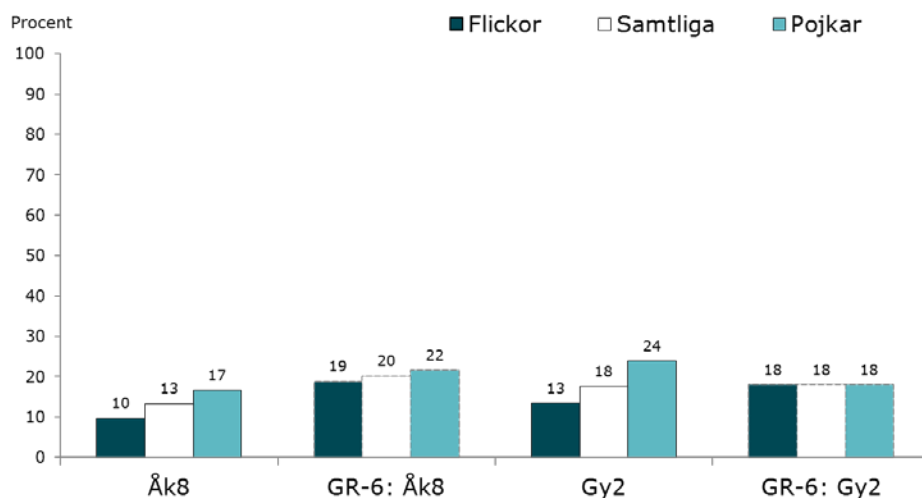
Åsikter i lokala frågor

I vilken utsträckning bedömer ungdomarna att de har möjlighet att föra fram sina åsikter till kommunens beslutsfattare? På en direkt fråga svarar var tredje åk8-elev att hen inte vet (33 procent), men betydligt färre av gy2-eleverna, 8 procent. I båda åldersgrupper dominerar annars den pessimistiska synen. I åk8 uppger 13 procent att de tror sig ha mycket eller ganska stora

möjlighet att föra fram sina åsikter till kommunens beslutsfattare, i gy2 18 procent. I båda årskurser är flickorna mer pessimistiska än pojkarna.

Tror på stora möjligheter att själv föra fram åsikter till beslutsfattare

Frågan lyder: *Hur stor möjlighet tror du att du själv har att föra fram dina åsikter till dem som bestämmer i kommunen?*, med svarsalternativen: *Mycket stora möjligheter; Ganska stora möjligheter; Ganska små möjligheter; Mycket små möjligheter/inga möjligheter; Vet inte.* Frågan föregås av informering med exempel på kommunens olika verksamhetsområden.

Resultaten visar andelen som svarat mycket eller ganska stora möjligheter, baserat på totalt 128 respektive 51 svar i åk8 och i gy2 (i underlaget ingår även de som svarat att de inte vet).

Utifrån det större ”GR-underlaget” av gy2-ungdomar kan konstateras att en optimistisk tro på möjligheten att själv föra fram åsikter till beslutsfattare är vanligare ju högre utbildningsnivå föräldrarna har. Bland de unga vars mor har en högskole-/universitetsutbildning på minst tre år är andelen som bedömer sina möjligheter vara mycket eller ganska stora nästan dubbelt så stor jämfört med dem vars mor har som mest grundskola bakom sig: 21 procent mot 11 procent.⁶³ Men oavsett moderns utbildningsnivå har alltså en majoritet en pessimistisk eller oklar syn på saken.

Genom Lupp-enkäten ombeds de unga att förmedla vad de anser vara viktigt för kommunens politiker att satsa på. Det kan konstateras att skolan är det mest prioriterade området bland åk8-eleverna, vilket ungefär hälften lyfter fram.⁶⁴ Bland gy2-ungdomarna har frågan konkurrens av kollektivtrafiken och satsningar på arbeten för unga, som ungefär hälften nämner – även om ”avståndet” till andra frågor inte är särskilt stort. I den yngre åldersgruppen kommer arbete för unga på andra plats och kollektivtrafiken på delad femteplats. Beträffande kollektivtrafiken finns det en stor könsskillnad med mer än dubbelt så många flickor som pojkar i åk8 som vill prioritera den frågan.

I övrigt finns en mindre självklar ungdomsfråga med bland ”topp-fem” hos båda åldersgrupper – nämligen äldreomsorgen – som nämns av nästan var tredje ungdom. En skillnad mellan åldersgrupperna gäller annars arbete mot användandet av alkohol och droger, som var fjärde åk8-elev lyfter fram som ett prioriterat område men bara ungefär hälften så många gy2-ungdomar.

Utöver kollektivtrafiken gäller den tydligaste könsskillnaden idrottsanläggningar, särskilt i gy2-gruppen, där det är ett prioriterat område för nästan fyra gånger så många pojkar som flickor. Pojkarna lyfter också fram äldreomsorgen i högre grad. Flickorna i den åldern betonar å sin sida mer arbeten för unga och bostäder.

⁶³ Pearsons r: +0,09; sett till faderns utbildning är Pearsons r +0,07 (jfr not 46).

⁶⁴ Ungdomarna fick välja max fyra av 19 områden.

Den fråga där Tjörns unga skiljer sig mest i förhållande till det större "GR-underlagets" unga är kollektivtrafiken. Medan drygt hälften av Tjörns gy2-ungdomar lyfter fram detta som ett av de viktigaste områdena att satsa på, är motsvarande "GR-snitt" 33 procent. I åk8 är skillnaden däremot mindre (25 mot 18 procent).

Ungas prioriterade frågor i kommunen – "topp fem"

Åk8			Gy2		
<i>Flickor</i>	<i>Pojkar</i>	Samtliga	<i>Flickor</i>	<i>Pojkar</i>	Samtliga
<i>Skola (52)</i>	<i>Skola (49)</i>	Skola (51)	<i>Kollektivtrafik (61)</i>	<i>Kollektivtrafik; Skola (41)</i>	Kollektivtrafik (53)
<i>Äldreomsorg (37)</i>	<i>Arbeten för unga (36)</i>	Arbeten för unga (35)	<i>Arbeten för unga (55)</i>		Arbeten för unga (47)
<i>Kollektivtrafik (35)</i>	<i>Äldreomsorg; Kriminalitet (28)</i>	Äldreomsorg (32)	<i>Skola (42)</i>	<i>Äldreomsorg; Arbeten för unga (36)</i>	Skola (42)
<i>Arbeten för unga (33)</i>		Kriminalitet (28)	<i>Bostäder (35)</i>		Äldreomsorg; Bostäder (30)
<i>Alkohol o droger (29)</i>	<i>Idrottsanläggningar (25)</i>	Alkohol o droger; Kollektivtrafik (25)	<i>Äldreomsorg; Kriminalitet (26)</i>	<i>Bostäder; Kriminalitet Främlingsfientlighet; Idrottsanläggningar (23)</i>	
<i>Kriminalitet (27)</i>	<i>Alkohol o droger; Hälsa (22)</i>	Främlingsfientlighet (23)	<i>Alkohol o droger; Främlingsfientlighet (16)</i>	<i>Alkohol o droger (9)</i>	Kriminalitet (25) Främlingsfientlighet (19)
<i>Främlingsfientlighet (25)</i>	<i>Främlingsfientlighet (21)</i>	Idrottsanläggningar (19)	<i>Idrottsanläggningar (6)</i>		Idrottsanläggningar (13)
<i>Idrottsanläggningar (13)</i>	<i>Kollektivtrafik (15)</i>				Alkohol o droger (13)
Antal pers.: 63	67	130	31	22	53

Frågan lyder: *Tänk dig att du är politiker och bestämmer i den kommun där du bor. Vad är viktigast att satsa på? (här kan du sätta högst fyra kryss), med 19 svarsalternativ: arbete mot kriminalitet; arbete mot främlingsfientlighet och rasism; arbete för integration; motverka diskriminering av olika grupper i samhället; arbete för att minska användandet av alkohol och droger; bostäder; skapa arbeten för unga; idrottsanläggningar; arbete för miljön; gator vägar och cykelbanor; arbete för jämställdhet; kollektivtrafik, t.ex. bussar och tåg; ställen där ungdomar kan träffas; pengar till föreningar; pengar till kultur; skola; barnomsorg; äldreomsorg; hälsa.*

Gråmarkerade områden anges som referenspunkt till andra gruppers topp-5-resultat. I parentes redovisas procentandelen av enkätens samtliga respondenter som angett svarsalternativet. Eftersom max fyra svar är möjliga ska andelen tolkas som en minimiandel; fler områden kan anses viktiga utan att tillhöra de mest prioriterade.

(O)trygghet

Att bli utsatt för brott, kränkande handlingar eller hot innebär – utöver den omedelbara skadan i fysiskt eller psykiskt avseende – en begränsning av individens frihet och ett hot mot dennes trygghet också på längre sikt. Ett demokratiskt samhälle förutsätter att alla individer är trygga att röra sig och att uttrycka sig i olika miljöer och sammanhang. Upplevelser av otrygghet – oavsett i vilken grad den är grundad i konkreta erfarenheter – är viktigt att identifiera och motverka i ett samhälles som ska grundas på social sammanhållning och allas delaktighet. Brist på social sammanhållning riskerar att föda utanförskap och skapa segregation – och bidra till mer otrygghet.

Lupp-enkätens avsnitt om trygghet innehåller frågor om konkreta erfarenheter av brott, mobbning och kränkningar samt upplevelser av otrygghet i olika sammanhang.

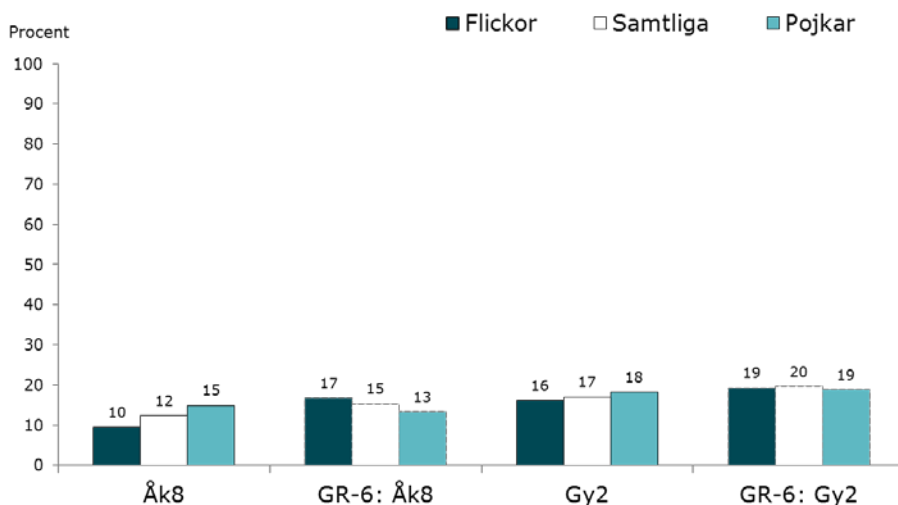
Brott och utsatthet

Genom enkäten beskriver 17 procent av ungdomarna i gy2 och 12 procent i åk8 en aktuell erfarenhet av brott, eller annat som skapat rädsla för att lämna hemmet. Dessa ungdomar uppger att de under det senaste halvåret blivit utsatta för någotdera av följande: hot, stöld, misshandel, sexuellt våld/utnyttjande eller av något (okänt) skäl inte vågat gå ut. Andelen utsatta är något fler bland pojkarna än flickorna, särskilt i åk8. Resultaten antyder en jämförelsevis bättre situation för Tjörns unga än för ”GR-ungdomarna” som helhet; detta gäller dock i första hand Tjörns flickor.

Utsatt för brott/otrygghet – det senaste halvåret

Frågan lyder: *Om du tänker tillbaka på det senaste halvåret, har något av följande hänt dig?*, med 6 svarsalternativ: *Jag har inte vågat gå ut; Någon har hotat mig; Någon har stulit från mig; Jag har blivit utsatt för misshandel; Jag har blivit utsatt för sexuellt våld/utnyttjande; Inget av detta har hänt mig.*

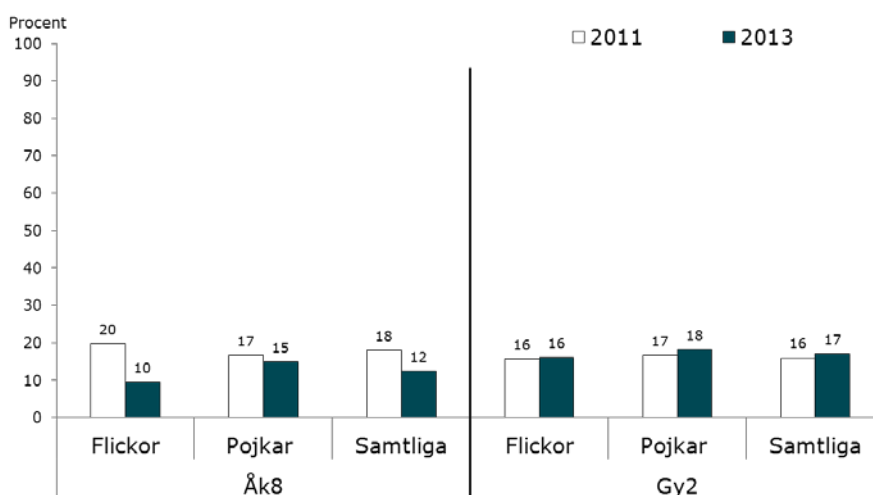
Resultaten visar andelen som svarat minst något av de 5 första svarsalternativen, baserat på samtliga respondenter, totalt 130 respektive 53 svar i åk8 och i gy2. De som avstått från att besvara frågan ingår i analysunderlaget, dvs. som om de inte har utsatts.

En jämförelse med resultaten från Lupp 2011 indikerar en positiv utveckling i årskurs 8, särskilt för flickornas del: andelen flickor som uppger att de varit utsatta var dubbelt så stor 2011 jämfört med 2013. För pojkarnas del är skillnaden mer marginell och i gy2 är andelen utsatta i princip densamma de två åren.

Utsatt för brott/otrygghet – 2011 och 2013

Se kommentar till föregående diagram.

Vad handlar då utsattheten om? I första hand beskriver de unga erfarenheter av hot, stöld eller – av okänd anledning – att inte våga gå ut; mellan 6 och 8 procent av gy2-ungdomarna 2013 svarar att detta har hänt under det senaste halvåret, och mellan 4 och 8 procent av åk8-eleverna. I åk8 har 2 procent erfarenhet av att ha blivit utsatta för misshandel och lika många att de blivit utsatta för sexuellt våld/utnyttjande, inga i gy2.

Riskbilden ser lite olika ut för flickor och pojkar. I båda åldersgrupper har pojkarna i större utsträckning erfarenhet av hot och stöld (10 respektive 7 procent i åk8; 9 procent i båda fallen i gy2).

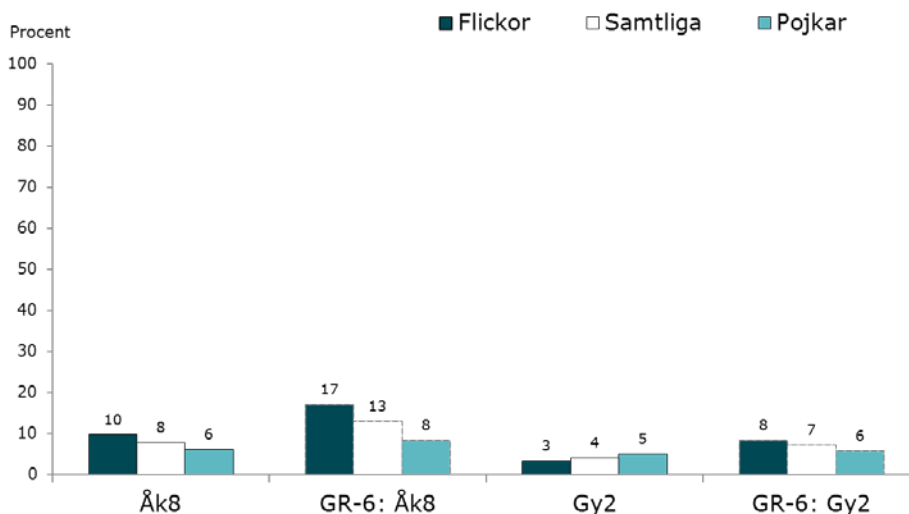
Mobbning och orättvis behandling

Av eleverna i högstadiets åk8 uppger 8 procent att de blivit utsatta för mobbning eller utfrysning under det senaste halvåret; bland gy2-ungdomarna är andelen hälften så stor. I båda åldersgrupper är resultatet bättre än för "GR-underlaget" som helhet. Tjörns flickor i åk8 har, precis som i "GR-underlaget", varit utsatta i lite högre grad än pojkarna. I gymnasieåldern pekar resultaten om något på mer utsatta pojkar än flickor, men skillnaden är liten och bekräftas heller inte av det större "GR-underlaget".

Utsatt för mobbning/ utfrysning det senaste halvåret

Frågan lyder: *Har du blivit mobbad eller utfrysad det senaste halvåret?*, med svarsalternativen: *Nej; Ja*.

Resultaten visar andelen som svarat ja, baserat på totalt 128 respektive 50 svar i åk8 och i gy2. Bortfallet på frågan är 6 procent i gy2, 2 procent i åk8.

Jämfört med Lupp 2011 visar 2013 års resultat på färre elever med erfarenhet av mobbning än 2011, då motsvarande andelar var 15 procent i åk8 och 7 procent i gy2.

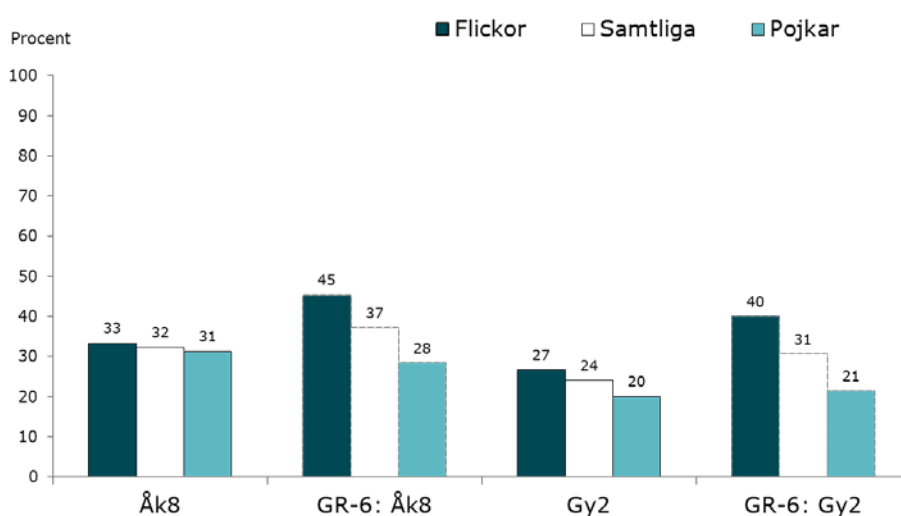
Skolmiljön är som tidigare beskrivits (sidan 39) det i särklass vanligaste sammanhanget för mobbning: i första hand på rasterna, men också i klassrummet. Även andra platser/sammanhang nämns i enstaka fall men antalet drabbade i Tjörn är för litet för att kunna beskriva några tendenser i övrigt.⁶⁵

Genom enkäten tillfrågas ungdomarna även om huruvida de under det senaste halvåret upplevt att de blivit orättvist behandlade ”på ett sätt så att du har mått riktigt dåligt”. Det har nästan var tredje åk8-elev och var fjärde gy2-ungdom, med en något större andel flickor än pojkar, särskilt i gymnasiet. Majoriteten av dessa svarar att det hänt en gång. Könsskillnaden är väsentligt större i det bredare ”GR-underlaget”, där också andelen drabbade är lite större i båda årskurser.

Blivit orättvist behandlad och mått riktigt dåligt som följd

Frågan lyder: *Har du det senaste halvåret upplevt att du har blivit orättvist behandlad på ett sätt så att du har mått riktigt dåligt?*, med svarsalternativen: *Nej; Ja, någon gång; Ja, flera gånger.*

Resultaten visar andelen som svarat ja, någon eller flera gånger, baserat på totalt 124 respektive 50 svar i åk8 och i gy2. Bortfallet på frågan 5 respektive 6 procent.

I det här fallet är resultaten mer jämförbara med dem från Lupp 2011, då motsvarande andelar var 35 respektive 25 procent.⁶⁶

På en följdfråga om vem som står för den orättvisa behandlingen pekar svaren oftast på skolans värld: andra elever eller personalen. En stor andel av svaren syftar också på någon okänd ”annan person” – medan de mer sällsynt rör de övriga samhällsaktörer som utöver skolpersonal ingår i frågans fasta svarsalternativt: sjukvården; polisen/rättsväsendet; socialtjänsten; organisation eller förening.

När det handlar om orsaken bakom den orättvisa behandlingen svarar flertalet av de drabbade i både åk8 och gy2 ”annat” – snarare än de fasta svarsalternativen: bakgrund/hudfärg; kön/könsidentitet; sexuell läggning; ålder; utseende; funktionsnedsättning; religion. I åk8 är det näst vanligaste skälet utseende (anges av 4 av 40 elever) och i gy2 kön/könsidentitet och ålder (2 av 12). Mot bakgrund av den stora andelen som upplever sig ha blivit orättvist behandlade med följderna att de mått dåligt av det – utan att orsak eller sammanhang framkommer av enkäten – finns anledning att undersöka de här förhållandena vidare på andra vägar.

⁶⁵ 10 personer i åk8 och 2 personer i gy2.

⁶⁶ Det ska nämnas att frågans utformning förändrades till 2013 års undersökning; 2011 löd frågan: *Har du det senaste halvåret blivit orättvist behandlad på ett sätt så att du har känt dig kränkt?*

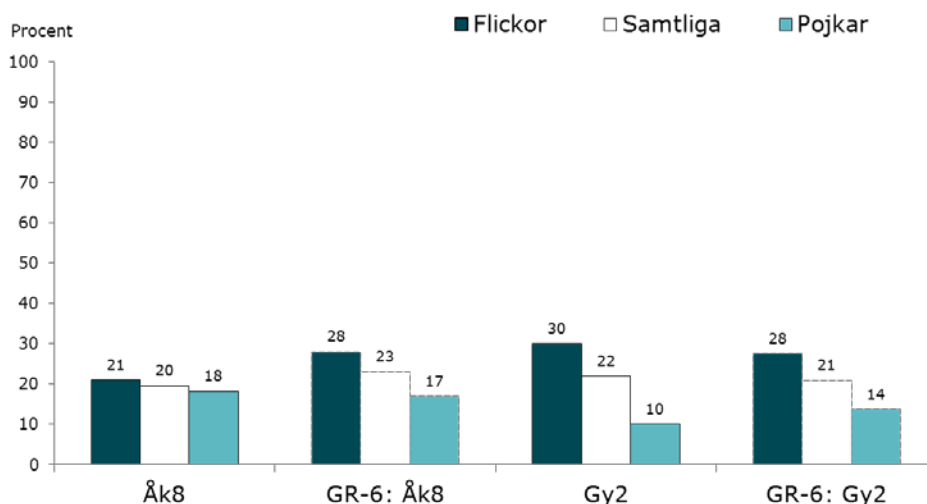
Upplevelse av otrygghet

Konkret mobbning liksom upplevelser av orättvisor kan skapa otrygghet hos individen. Men även andra faktorer kan spela in, kopplade till både social och fysisk miljö. Ungefär var femte ungdom i såväl åk8 som gy2 uttrycker otrygghet i minst någon av följande miljöer: hemmet, bostadsområdet, i, eller till och från, skolan, på ungdomens hus/fritidsgård eller liknande, uteställen, stan/centrum, i kollektivtrafiken eller på nätet. Det finns en antydning till könsskillnad med mer otrygga flickor i åk8 men skillnaden är väsentligt större bland gy2-ungdomarna. Det större ”GR-underlaget” visar på tämligen jämförbara resultat, men med motsvarande könsskillnad tydlig i båda årskurser – ett resultat i linje med de nationella trygghetsundersökningar som pekar på att kvinnor i större utsträckning upplever otrygghet än män.⁶⁷

Upplevelser av otrygghet är – i princip oavsett miljö – märkbart vanligare bland de åk8-elever i som blivit utsatta såväl för mobbning/utfrysning som för orättvis behandling av allvarligare slag (se ovan).⁶⁸

Upplever otrygghet

Frågan lyder: *Känner du dig trygg på följande ställen?*, med delfrågorna: *I hemmet; I mitt bostadsområde på kvällen/natten; I mitt bostadsområde på dagen; På väg till eller från skolan; I klassrummet; På rasterna i skolan; På ungdomens hus, fritidsgård eller liknande; På uteställen [enbart i gy2-enkäten]; På stan eller i centrum; På buss, tåg eller liknande; På nätet.* Svartalternativ: *Ja, alltid; Ja, oftast; Nej.*

Resultaten visar andelen som svarat nej avseende minst något område, baserat på totalt 128 respektive 50 personer i åk8 och i gy2. Bortfallet på frågan är förhållandevis stort, se kommentar till tabellen nedan.

Hemmet är den plats/det sammanhang som flest svarar att de *alltid* är trygga i; det gäller 88 procent av åk8-eleverna och 96 procent av gy2-ungdomarna. De flesta andra svarar annars att det gäller oftast, men 2 procent av åk8-eleverna svarar att de inte är trygga i hemmet.

På samma sätt är nästan alla trygga i bostadsområdet under dagtid och i skolmiljön. När man utgår från de som känner sig otrygga, är skolan alltså en jämförelsevis trygg plats (jfr sidan 38⁶⁹).

Otryggheten i åk8 är mest utbredd ifråga om ungdomens hus/fritidsgård eller liknande, ”på nätet” och i bostadsområdet kvälls-/natttid – mellan 7 och 8 procent av eleverna uppger att de inte känner sig trygga här.

⁶⁷ NTU 2013 – Om utsatthet, otrygghet och förtroende, s. 83ff. (2014) Brottsförebyggande rådet.

⁶⁸ Motsvarande gy2-analys medges inte av det mycket begränsade underlaget.

⁶⁹ I redovisningen av skolmiljön har en strängare definition av trygghet använts som inkluderar även de som uppger sig *oftast* vara trygga.

Bland gy2-ungdomarna är det ”på stan eller i centrum” som otryggheten är mest utbredd, med 14 procent som svarar att de inte känner sig trygga i den miljön – och bara en dryg tredjedel som svarar att de tvärtom alltid gör det. Därefter är det ungdomens hus/fritidsgård och bostadsområdet på kvällen/natten som uppfattas som mest otryggt, medan andelen gy2-ungdomar som känner sig trygga på nätet är mindre än i åk8, 2 procent.

På samma sätt som att den faktiska utsattheten ser lite olika ut för flickor och pojkar beroende på vilken typ av hotbild det handlar om, varierar även den könsrelaterade otryggheten något beroende på typ av miljö. Bostadsområdet kvälls-/natttid och ungdomens hus/fritidsgård beskrivs som otrygga miljöer av en större andel flickor än pojkar. Men i åk8 gäller för övriga miljöer det omvända förhållandet, det vill säga att pojkar generellt uttrycker otrygghet i högre grad än flickor.

I gy2, utifrån det mer osäkra svarsunderlaget, uttrycker flickorna otrygghet kopplat till fler miljöer än pojkarna. Ett undantag är dock bostadsområdet dagtid, där enbart pojkar uppger sig vara otrygga. Annars är det flera miljöer som vare sig flickorna eller pojkarna på gymnasiet uppger sig vara otrygga i – hemmet, skolan och kollektivtrafiken – varmed de skiljer sig från ”GR-snittet”. Omvänt är det fler Tjörn-ungdomar i gy2 än ”GR-snittet” som upplever otrygghet på stan/i centrum.

Otrygga miljöer

	Åk8			GR6: Åk8	Gy2			GR6: Gy2
	Flickor	Pojkar	Samtl	Samtliga	Flickor	Pojkar	Samtl	Samtliga
I hemmet	2	3	2	1	0	0	0	2
I bostadsområdet: kvällen/natten	10	5	7	8	7	5	6	6
I bostadsområdet: dagen	2	5	3	2	0	5	2	2
På väg till/från skolan	3	5	4	2	3	0	2	2
I klassrummet	3	6	5	2	0	0	0	2
På rasterna	3	5	4	3	0	0	0	2
På ungdomens hus/ fritidsgård/liknande	9	6	8	10	11	6	9	9
På uteställen ¹	-	-	-	-	3	0	2	5
På stan/i centrum	3	8	5	7	17	10	14	6
På buss/tåg/liknande	3	9	6	6	0	0	0	5
På nätet	7	9	8	7	3	0	2	7
Minsta antalet svar	58	62	120	2 284	28	16	44	1 362

Frågan lyder: *Känner du dig trygg på följande ställen?*, med delfrågorna: *I hemmet; I mitt bostadsområde på kvällen/natten; I mitt bostadsområde på dagen; På väg till eller från skolan; I klassrummet; På rasterna i skolan; På ungdomens hus, fritidsgård eller liknande; På uteställen* (¹*ingår enbart i gy2-enkäten*); *På stan eller i centrum; På buss, tåg eller liknande; På nätet*. Svarsalternativ: *Ja, alltid; Ja, oftast; Nej*.

Resultaten visar andelen som svarat nej beträffande respektive plats/sammanhang. Bortfallet på frågorna är 2 procent i åk8 och mellan 5–8 procent i gy2, bortsett från frågorna om ungdomens hus/fritidsgård/liknande, där det är 8 respektive 17procent – dvs. ett sammanhang som rimligen inte alla lika självklart har erfarenhet av.

En annan aspekt av trygghet är familjerelationerna. Nära 90 procent av Tjörns unga beskriver att de är ganska eller mycket nöjda i det avseendet; det gäller båda åldersgrupper (88 procent i åk8, 87 procent i gy2), ett resultat i nivå med motsvarande "GR-snitt" (88 respektive 85 procent).

Medan könsskillnaden är liten i åk8 (pojkar 90 procent; flickor 86 procent) är den väsentligt större i gy2. Här är bara 77 procent av pojkarna i (det begränsade) svarsunderlaget som uttrycker att de är nöjda med sina familjerelationer, mot 94 procent av flickorna. I det större "GR-underlaget" saknas könsskillnader i såväl gy2 som åk8.

Hälsa och livstillfredsställelse

Förhållandena under barn- och ungdomsåren har stor betydelse för både den psykiska och fysiska hälsan under hela livet. Ungas vardagsmiljö – särskilt i hemmet och i skolan – påverkar barns och ungas hälsa under uppväxten, med betydelse för individens välmående under resten av livet.

Även om hälsosituationen för barn och unga i Sverige är mycket god ur ett globalt perspektiv, har under de senaste årtiondena den psykiska ohälsan ökat. Det handlar om en ökad förekomst hos unga i skolåldern av oro och nedstämdhet, sömnbesvär, trötthet och huvudvärk och olika typer av stressrelaterade symptom, särskilt bland flickor, och ett ökat antal unga som vårdas på sjukhus för depression och ångest. Det finns dock tecken på trendbrott de senaste åren beträffande en del av de psykosomatiska symptomen.⁷⁰

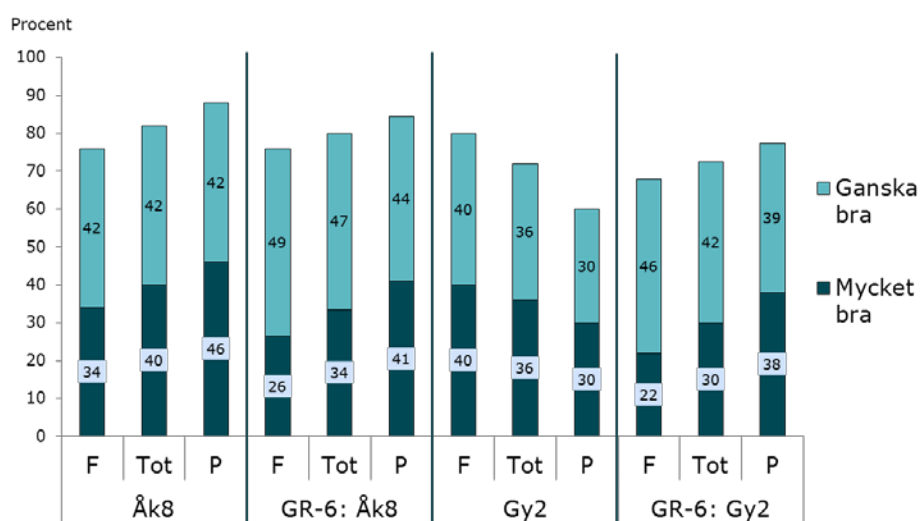
Egenupplevd hälsa och hälsobesvär

Den självupplevda hälsan hos Tjörns ungdomar är enligt enkätresultaten lite bättre i åk8 än i gy2: 82 procent av åk8-eleverna jämfört med 72 procent av gy2-ungdomarna uppger att deras hälsa, i ett halvårsperspektiv, är mycket eller ganska bra. 40 respektive 36 procent svarar *mycket* bra. De två årskurserna uppvisar olika könsmonster: medan pojkarna uppger sig må lite bättre i åk8 är läget det omvända i gy2. Det senare avviker mot referensresultatet för hela ”GR-underlaget”, där pojkarna genomgående beskriver en bättre hälsa.

God hälsa

Frågan lyder: *Hur bedömer du din hälsa, om du ser tillbaka på det senaste halvåret?*, med svarsalternativen: *Mycket bra; Ganska bra; Varken bra eller dålig; Ganska dålig; Mycket dålig.*

Resultaten visar andelen som svarat ganska eller mycket bra, baserat på totalt 127 respektive 50 svar i åk8 och i gy2. Bortfallet på frågan är 6 procent i gy2, 2 procent i åk8. 'F' avser flickor och 'P' pojkar.

Resultatet ovan innebär att nästan var femte åk8-elev och drygt var fjärde gy2-ungdom uppger att de *inte* mår bra. Merparten av dessa har svarat ”Varken bra eller dåligt”, medan 7 respektive 10 procent uppger att de mår ganska eller mycket dåligt. Hos pojkarna gäller det 10 respektive 20 procent. I åk8 innebär det att pojkarnas hälsoprofil är lite mer polariserad, med bara 3 procent som svarar ”varken bra eller dåligt”.

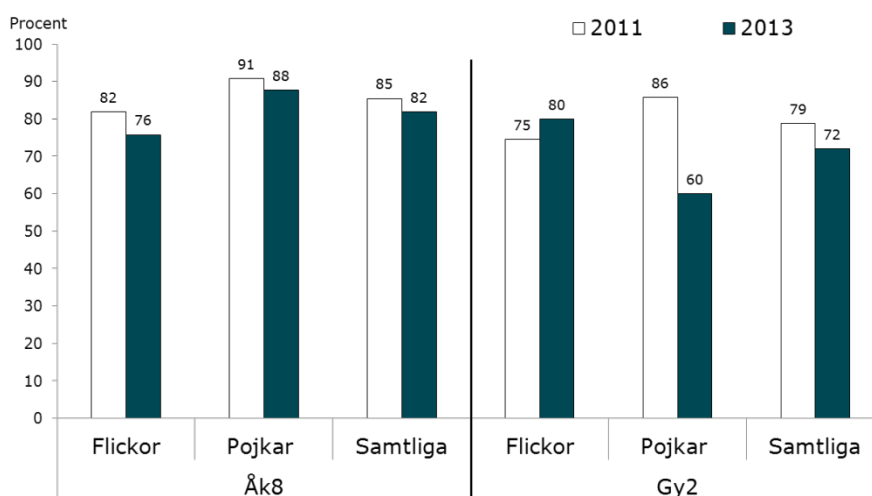
En jämförelse med Lupp 2011 visar för åk8 på generellt tämligen lika resultat de två åren. Det finns dock tendens till en något försämrad hälsa hos i första hand flickorna, där andelen minskat från 82 till 76 procent som svarar att de mår mycket eller ganska bra.

⁷⁰ Se t. ex. www.folkhalsomyndigheten.se, rapporten från Statens folkhälsoinstitut, *Barn och unga 2013 – utvecklingen av faktorer som påverkar hälsan och genomförbara åtgärder*, och från Socialstyrelsen, *Barns och ungas hälsa, vård och omsorg 2013*.

I gy2 är pojkarnas resultat 2013 markant sämre än 2011 – vilket betonar risken med att generalisera könsskillnaden 2013 utifrån det begränsade svarunderlaget – 2011 var den självupplevda hälsan tvärtom bättre hos pojkarna än flickorna.

God hälsa – 2011 och 2013

Frågans formulering 2013 har förändrats sedan tidigare år då den löd: *Hur bedömer du ditt allmänna hälsotillstånd?* Svartalternativen är oförändrade undantaget mittenalternativet som 2011 löd: *Någorlunda*. Se i övrigt kommentar till föregående diagram.

I gruppen som uppger att de mår ganska eller mycket dåligt redovisar en majoritet stressproblem flera gånger i veckan eller oftare, och i den yngre gruppen gäller det även sömnproblem.⁷¹

Den här typen av problem är dock relativt utbrett också mer generellt, särskilt bland gy2-ungdomarna och särskilt flickorna. Grovt räknat uppger tre av fyra flickor i gy2 att de minst flera gånger i veckan känner sig stressade och att de är trötta under dagarna. Ungefär var tredje har svårt att somna och sover dåligt. Resultaten för gy2-ungdomarna ger en motstridig bild av könsskillnaden i hälsa, beroende på om det handlar om den självupplevda hälsan mer allmänt – där flickorna ger en mer positiv bild – eller om olika typer av specifika besvär – som flickorna genomgående rapporterar i större utsträckning än pojkarna. Resultaten måste tolkas försiktigt mot bakgrund av det begränsade svarunderlaget.

Även i åk8 finns en könsskillnad med större andel flickor som rapporterar hälsobesvär än pojkar, men skillnaden är mindre markant.

Hälsobilden som framträder för Tjörns ungdomar i åk8 är lite bättre jämfört med ”GR-snittet”. I gy2 gäller däremot det omvända ifråga om stress och dagtrötthet och, lite mindre tydligt, ifråga om insomningssvårigheter.

⁷¹ Svarsunderlaget är begränsat: 9 åk8- och 5 gy2-ungdomar.

Olika typer av hälsobesvär minst flera gånger i veckan under det senaste halvåret

	Åk8			GR6: Åk8	Gy2			GR6: Gy2
	Flickor	Pojkar	Samtl	Samtl	Flickor	Pojkar	Samtl	Samtl
Huvudvärk	26	12	19	17	27	10	20	19
Ont i magen	15	9	12	11	13	5	10	16
Känt sig stressad	23	17	20	37	73	25	54	44
Svårt att somna	21	17	19	25	37	25	32	28
Trött under dagarna	48	34	41	49	77	55	68	59
Sovit dåligt på natten	10	15	13	20	33	20	28	29
Minsta antalet svar	61	65	126	2 418	30	20	50	1 440

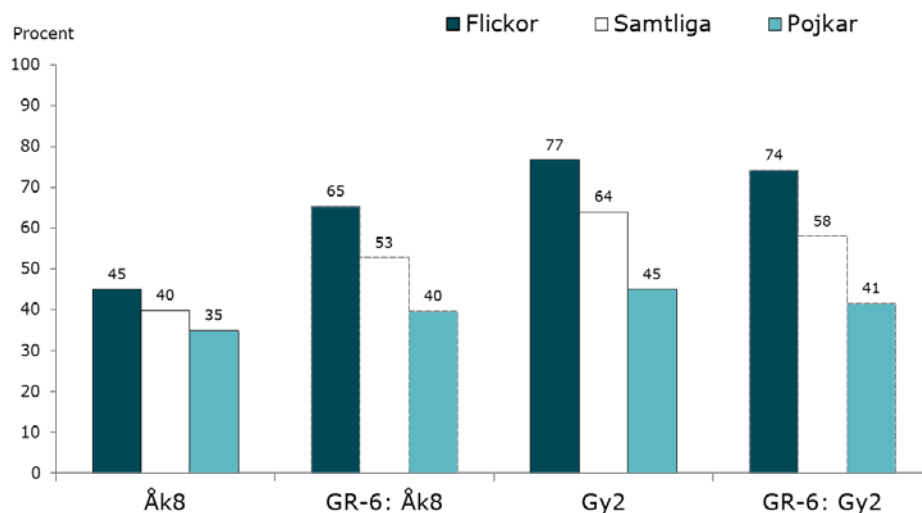
Frågan lyder: *Hur ofta har du haft följande besvär under det senaste halvåret?*, med delfrågorna: *Huvudvärk; Ont i magen; Känt dig stressad; Svårt att somna; Trött under dagarna; Sovit dåligt på nätterna.*
Svarsalternativ: *Varje dag; Flera gånger i veckan; En gång i veckan; Någon gång i månaden; Mer sällan eller aldrig.*

Resultaten visar procentandelen som uppger att de har besvär varje dag eller flera gånger i veckan. Bortfallet på frågorna är 6 procent i gy2, 2–3 procent i åk8.

Lägger man samman de här typerna av hälsobesvär visar det sig att, även med dagtrötthet borträknat, 40 procent av åk8-eleverna och 64 procent av gy2-ungdomarna beskriver att de har *minst något* besvär flera gånger i veckan. Könsskillnaden är tydlig, särskilt i gymnasieåldern: 77 procent av flickorna och 45 procent av pojkarna. Utifrån frågorna om mer konkreta hälsobesvär är alltså könsmönstret i gy2 detsamma som i åk8 (jämfört med gy2-resultaten ovan beträffande hälsan mer generellt), och det speglar också bättre resultatet för det bredare ”GR-underlaget”. Tjörns åk8-resultat visar däremot på mindre könsskillnad än ”GR-underlaget”.

Hälsobesvär – minst flera gånger i veckan

Frågan lyder: *Hur ofta har du haft följande besvär under det senaste halvåret?*, med delfrågorna: *Huvudvärk; Ont i magen; Känt dig stressad; Svårt att somna; Trött under dagarna; Sovit dåligt på nätterna.* Svarsalternativ: *Varje dag; Flera gånger i veckan; En gång i veckan; Någon gång i månaden; Mer sällan eller aldrig.*

Resultaten visar andelen som svarat att man varje dag eller flera gånger i veckan haft något av de 5 besvärerna, *Trött under dagarna* undantaget, baserat på totalt 123 respektive 50 svar i åk8 och i gy2. Bortfallet på frågorna är 6 procent i gy2, 2–3 procent i åk8.

En jämförelse med Lupp 2011, och andelen som då rapporterade att de hade någon typ av hälsobesvär minst flera gånger i veckan, visar för åk8 på en bättre situation 2013 än 2011, då andelen med regelbundna besvär var 57 procent totalt (64 procent hos flickorna och 46 procent hos pojkarna). I den äldre gruppen är situationen den omvända, med en mindre andel som rapporterade problem 2011: 52 procent (63 procent flickor, 39 procent pojkar).

Goda matvanor främjar hälsan. Bland eleverna i åk8 uppger 16 procent att de hoppar över frukosten flera gånger i veckan eller oftare, och bland gy2-ungdomarna gäller 22 procent. Lunchen hoppar 19 respektive 6 procent över, och 4 procent i båda åldersgrupper hoppar över middagen/kvällsmålet.

Enligt analyser av det bredare ”GR-underlaget” är sambandet mellan en god hälsa och denna typ av matvanor starkast kopplat till frukostvanorna, där andelen som uppger sig ha ganska/mycket god hälsa i åk8 sjunker till 64 procent i gruppen som hoppar över frukosten flera gånger i veckan eller oftare, att jämföra med 84 procent i gruppen som gör det mer sällan/aldrig. Motsvarande förhållande bland gy2-ungdomarna är 63 mot 76 procent.

Motion

En annan självklar koppling till hälsa, särskilt på lite längre sikt, är motion. Vi har redan konstaterat att ungefär varannan Tjörn-ungdom ägnar sig åt föreningsbunden motion/idrott på veckobasis, och ungefär lika många motinerar/idrottar i andra former (se sidan 26).

Ur ett hälsoperspektiv har föreningsanknytningen mindre direkt betydelse än själva motionen. Motionsutövande kan variera till karaktären och i vilken grad kroppens styrka och uthållighet tas i anspråk. En annan fråga i enkäten tar fasta på motionens hälsofrämjande aspekt, genom att utgå från träning som gör att ”du blir andfådd eller svettas”.

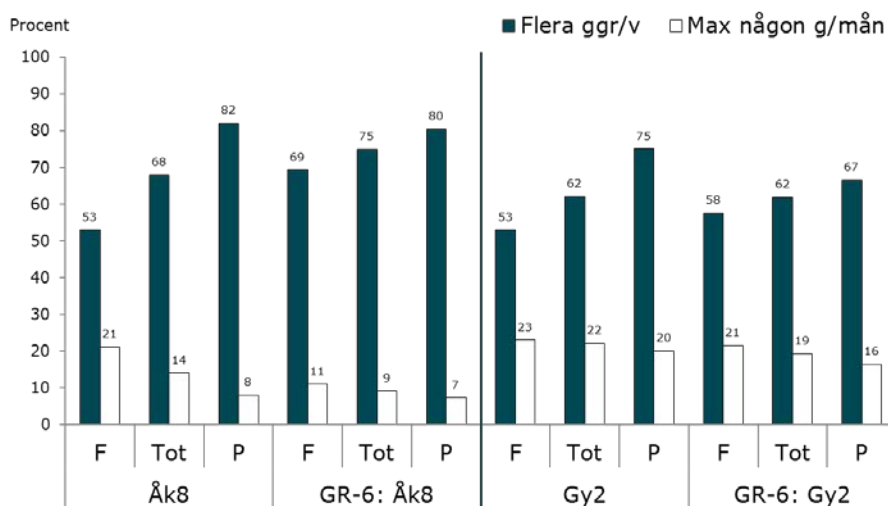
Grovt räknat är det två av tre ungdomar i båda åldersgrupper som motionerar flera gånger i veckan – dock väsentligt fler pojkar än flickor. I gy2 är dock andelen inaktiva pojkar, som motionerar som mest någon gång i månaden, ungefär lika stor som hos flickorna. Resultaten speglar ”GR-snittet” tämligen väl, undantaget mindre aktiva flickor i Tjörns åk8.

Träning/motion

Frågan lyder: *Hur ofta brukar du träna så att du blir andfådd eller svettas?*, med svarsalternativen: *Varje dag; Flera gånger i veckan; En gång i veckan; Någon gång i månaden; Mer sällan eller aldrig.*

Resultaten visar andelen som svarat *Varje dag* eller *Flera gånger i veckan* respektive *Någon gång i månaden* eller *Mer sällan eller aldrig*, baserat på totalt 128 respektive 50 svar i åk8 och i gy2. Svarsalternativet

En gång i veckan (resterande andel) visas inte. 'F' avser flickor och 'P' pojkar.

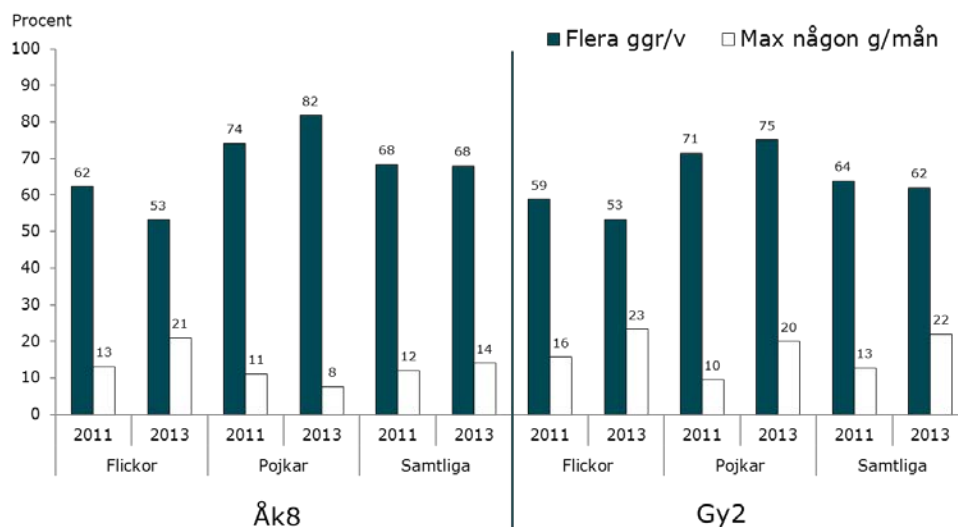

En jämförelse med resultaten från Lupp 2011 indikerar en stabilitet i andelen motionsaktiva ungdomar som helhet – men uppdelat på kön visar 2013-resultaten på mer fysiskt aktiva pojkar men tvärtom mindre aktiva flickor. Det ska dock noteras att 2013 års gy2-pojkar samtidigt uppvisar fler *inaktiva* jämfört med 2011. Det innebär att hälsoprofilen hos pojkarna tycks vara

mer polariserad 2013: motion är i högre grad ett ”antingen eller-val” jämfört med tidigare, få motionerar ibland (någon gång i veckan).

Träning/motion 2011 och 2013

Se kommentarer till föregående diagram.

Motionens koppling till (den självupplevda) hälsan bekräftas av en analys av det bredare ”GR-underlaget”. I gruppen som uppger att de tränar så de blir andfådda/svettas minst flera gånger i veckan är det mer än dubbelt så många som bedömer sin hälsa som ”mycket bra” jämfört med i gruppen som tränar som mest någon gång i månaden. Det gäller både i åk8 och i gy2. Även om hälsomåttet breddas till att även inkludera de som bedömer sin hälsa som ”ganska bra” finns en påtaglig skillnad i upplevd hälsa mellan de som tränar ofta och de som tränar sällan.⁷²

Tobak, alkohol och narkotika

Om motion bidrar till att stärka hälsan gör ett intag av nikotin, alkohol eller narkotika det omvända. Bland Tjörns gy2-ungdomar har, eller riskerar, ungefär var tredje pojke ett nikotinberoende genom att röka eller snusa på minst veckobasis. Bland flickorna är det färre, en på tio – en nivå som mer liknar den för åk8-eleverna. Även i åk8 finns det en könsskillnad med fler pojkar än flickor som röker eller snusar. Men totalt sett uppger ungefär nio av tio åk8-elever att de aldrig gör någotdera. I gymnasieåldern är inte bara andelen regelbundna rökare/snusare större utan också de som röker/snusar ibland men inte så ofta som varje vecka, särskilt hos flickorna.

Resultaten speglar tämligen väl ”GR-snittet”, där dock könsskillnaden är väsentligt mindre eller obetydlig.

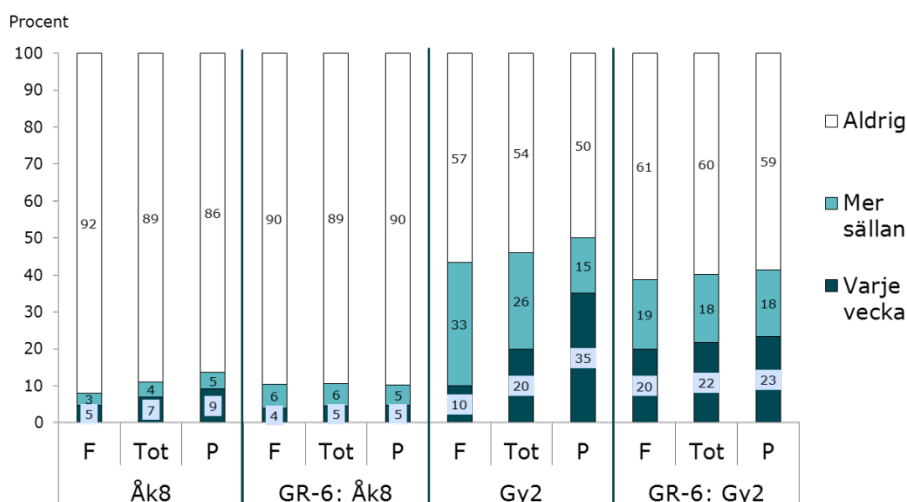
⁷² Se vidare kommande regional Lupp-rapport från GR/FoU i Väst.

Röker cigaretter/snusar

Frågan lyder: *Hur ofta brukar du?*, varav två av fyra delfrågor: *Röka cigaretter; Snusa.*

Svarsalternativ: *Aldrig; Någon gång per år; Någon gång i månaden; En gång i veckan; Flera gånger i veckan; Varje dag.*

Resultaten visar andelen som svarar att de antingen röker cigaretter eller snusar varje vecka; gör det mer sällan (*Någon gång per år, Någon gång i månaden*); eller aldrig gör någotdera, baserat på totalt 128 respektive 50 svar i åk8 och i gy2. Bortfallet på frågan är förhållandevis stort: 6 procent i gy2, 2 procent i åk8. 'F' avser flickor och 'P' pojkar.

Det diskuteras ofta om det är rimligt att likställa snusning med rökning. Cigarettrökaren får i sig mer gifter utöver själva nikotinet och påverkar i högre grad andras hälsa genom att riskera utsätta dem för passiv rökning. Andelen veckoregelbundna rökare bland Tjörns åk8-elever är lika stor som när man räknar in snusandet: 7 procent; det vill säga de som snusar röker också. I gy2 röker 12 procent av gy2-ungdomarna varje vecka. Lika många snusar som röker i gy2, medan fler röker än snusar i åk8. Cigarettrökandet i åk8 är mer utbrett på Tjörn än i "GR-kommunerna" som helhet; i gy2 gäller det omvända.

Könsskillnaden i nikotinbruket gäller både snusning och rökning, och i båda åldersgrupper: pojkarna både röker och snusar i större utsträckning än flickorna. Störst skillnad gäller snuset – i åk8 är det ingen av flickorna som uppger att de snusar och i gy2 är andelen flickor 3 procent mot pojkarnas 25.

Röker cigaretter respektive snusar

	Åk8			GR6: Åk8	Gy2			GR6: Gy2
	Flickor	Pojkar	Samtl	Samtliga	Flickor	Pojkar	Samtl	Samtliga
Röker cigaretter	5	9	7	4	10	15	12	17
Snusar	0	8	4	3	3	25	12	10
Minsta antalet svar	62	66	128	2 439	30	20	50	1 450

Ang. frågans lydelse: se diagrammet ovan.

Resultaten visar procentandelen som svarat att de röker cigaretter respektive snusar varje vecka.

Jämfört med resultaten från Lupp 2011 är det i gy2 fler pojkar som 2013 uppger att de röker (2011: 2 procent) medan situationen bland flickorna och i åk8 är ungefär densamma. Även snusandet har ökat bland gy2-pojkarna, enligt det begränsade svarsunderlaget.

Alkoholvanor

Endast ett litet fåtal av enkätens ungdomar kan ha fyllt 18 år och därmed fått rätt att konsumera alkohol på krogen och köpa folköl i butik. Vuxna med rätt att köpa alkohol i butik får inte vidareförmåla alkoholen till minderåriga; det är dock tillåtet att bjuda minderåriga på ”en mindre mängd alkoholdryck under förutsättning att förtäring sker på platsen och under ordnade förhållanden samt det med hänsyn till den unges ålder och utveckling och omständigheterna i övrigt framstår som försvarligt.”⁷³.

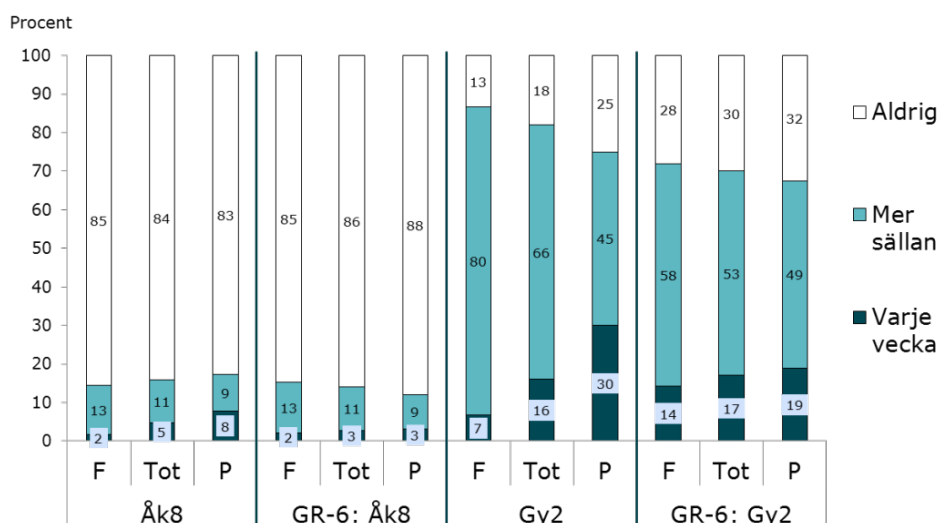
Enligt enkätsvaren nyttjar väsentligt fler Tjörn-ungdomar i gy2 någon gång alkohol jämfört med nikotin. Om ungefär hälften av ungdomarna aldrig vare sig röker eller snusar gäller det mindre än var femte ifråga om alkohol. På veckobasis är resultaten mer jämförbara; 16 procent av gy2-ungdomarna i enkätunderlaget uppger att de dricker alkohol minst varje vecka, och precis som vad gäller nikotin är andelen pojkar väsentligt större än flickor: 30 mot 7 procent. Det kan dock noteras att aldrig-gruppen är större hos pojkarna än hos flickorna – det vill säga bland pojkarna finns det lite mer av en antingen-eller-hållning jämfört med hos flickorna där den stora merparten svarar att de dricker ibland.

Bland Tjörns gy2-pojkar tycks också alkoholkonsumtionen vara lite mer utbredd än i ”GR-kommunerna” sammantaget – medan det för flickorna gäller det omvända. I åk8 uppger den stora majoriteten att de aldrig dricker. Men likväl uppger nästan var tionde pojke i Tjörn att han dricker på veckobasis, igen en större andel än ”GR-snittet”.

Dricker alkohol: starköl / starkcider / alkoläsk / vin / sprit

Frågan lyder: *Hur ofta brukar du?*, med 4 delfrågor: *Röka cigaretter; Snusa; Dricka folköl; Dricka starköl /starkcider/ alkoläsk/vin/sprit.* Svarsalternativ: *Aldrig; Någon gång per år; Någon gång i månaden; En gång i veckan; Flera gånger i veckan; Varje dag.*

Resultaten visar andelen som svarat att de dricker *starköl/starkcider/alkoläsk/vin/sprit* (folköl ingår inte) varje vecka, mer sällan (*Någon gång per år, Någon gång i månaden*) eller aldrig, baserat på totalt 126 respektive 50 svar i åk8 och i gy2. Bortfallet på frågan är 6 procent i gy2, 3 procent i åk8. 'F' avser flickor och 'P' pojkar.

I tolkningen av dessa resultat ska betonas att den här typen av frågor rörande alkohol- och drogvänor ställda till ungdomar genom en enkät som besvaras utan någon typ av insyn, tenderar

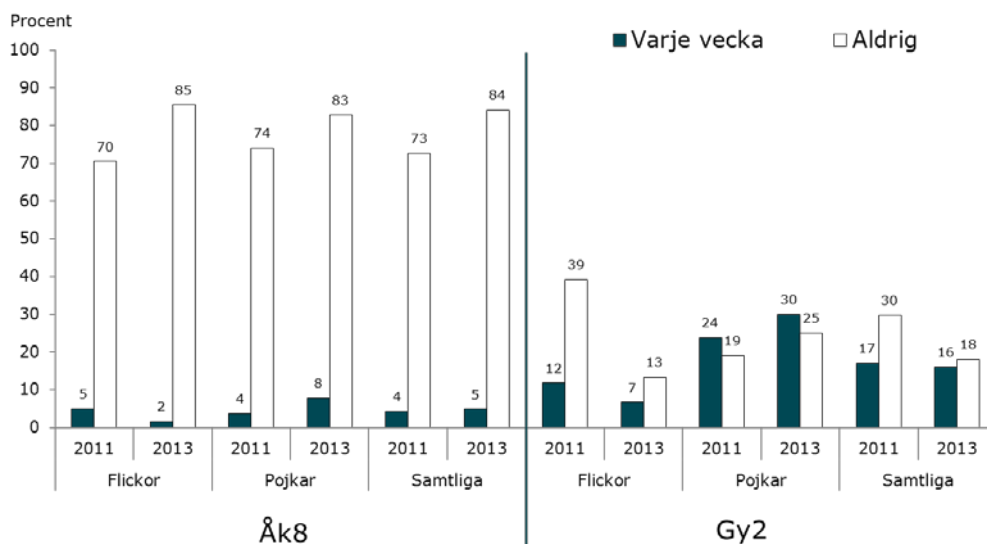
⁷³ Alkohollagen (SFS 2010:1622), 3 kap. §7–9.

att inkludera oseriösa svar.⁷⁴ Ingen typ av bortrensning har gjorts utifrån svaren på dessa frågor.⁷⁵

Jämfört med resultaten från 2011 är det i åk8 vanligare att helt avstå alkohol 2013. I gy2 är det stora skillnader mellan flickor och pojkar. Hos pojkarna är både veckovanan och aldrig-hållningen är lite mer utbredda 2013 än 2011. Hos flickorna är det i stället "ibland-drickandet" som har ökat jämfört med 2011, det vill säga andelen som dricker, men inte så ofta som varje vecka.

**Dricker alkohol:
starköl / starkcider /
alkoläk / vin / sprit
– 2011 och 2013**

Se kommentarer till
föregående diagram.

Folkölskonsumtionen är generellt mindre utbredd än konsumtion av mer alkoholstarka drycker, undantaget hos pojkar i åk8. Totalt uppger 5 procent av åk8- och 2 procent av gy2-ungdomarna att de dricker folköl minst varje vecka. Bland gy2-pojkarna dricker ungefär varannan pojke folköl ibland.

I den yngre åldersgruppen dricker Tjörns pojkar folköl i större utsträckning än "GR-snittet", i den äldre är däremot det regelbundna folkölsdrickandet mindre vanligt i Tjörn (ingen pojke svarar att han dricker folköl så ofta som varje vecka).

⁷⁴ I ett enkätunderlag som består av 50 svar, som är fallet i gy2-gruppen, räcker det med ett oseriöst och osant svar för en över- eller underskattning motsvarande 2 procentenheter. I undergruppen pojkar, som representeras av 20 svar, skulle motsvarande felskattning bli 5 procentenheter. Såväl totalresultaten som de könsskillnader som framträder måste alltså tolkas försiktigt.

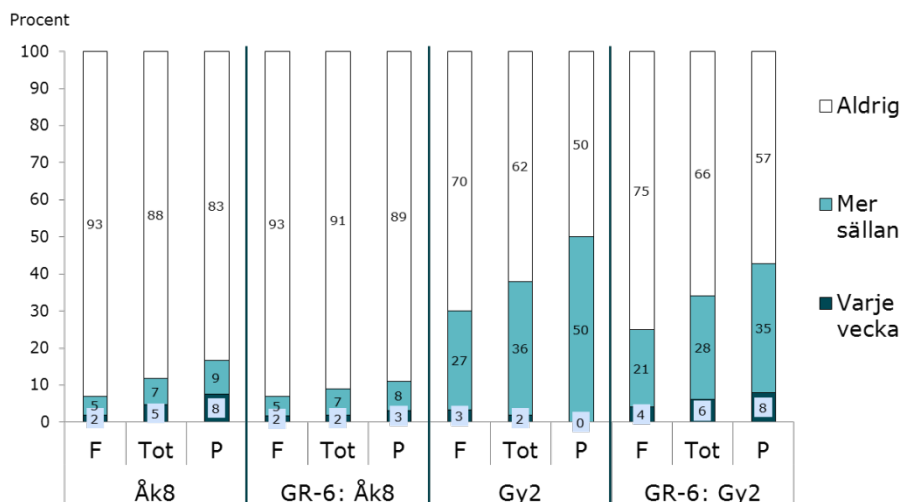
⁷⁵ CAN:s drogvaneeundersökningar har särskilda utarbetade metoder för att upptäcka och exkludera "enkäter av undermålig kvalitet där eleverna t.ex. svarat uppenbart oseriöst eller överdrivet eller hoppat över stora delar av formuläret". Se Isabella Gripes rapport (2013) *Så görs CANs skolundersökning – En genomgång av praktiskt genomförande och metodologi*. CAN rapport 135, Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.

Dricker folköl

Frågan lyder: *Hur ofta brukar du?*, med 4 delfrågor: *Röka cigaretter; Snusa; Dricka folköl; Dricka starköl/starkcider/alkoläsk/vin/sprit.*
Svarsalternativ: *Aldrig; Någon gång per år; Någon gång i månaden; En gång i veckan; Flera gånger i veckan; Varje dag.*

Resultaten visar andelen som svarat att de dricker folköl varje vecka, mer sällan (*Någon gång per år, Någon gång i månaden*)

eller aldrig, baserat på totalt 128 respektive 50 svar i åk8 och i gy2. Bortfallet på frågan är 6 procent i gy2, 2 procent i åk8. 'F' avser flickor och 'P' pojkar.

Jämfört med resultaten från Lupp 2011 är det i åk8 fler som uppger att de dricker folköl 2013 (2011 svarade 1 procent att de drack varje vecka). I gy2 är skillnaden den omvända, med 4 procent som svarade att de drack på veckobasis 2011.

Berusing

I vilken grad leder de ungas alkoholkonsumtion till berusing? Enligt deras egna svar är drygt hälften av gy2-ungdomarna som någon gång dricker alkohol berusade minst varje månad (54 procent, baserat på 41 ungdomar som uppgett att de minst någon gång dricker folköl/alkohol). 12 procent svarar att de är berusade minst ett par gånger per månad, 5 procent varje vecka. Pojkar dricker sig berusade i något större utsträckning än flickor, vilket märks mest i jämförelsen på veckobasis (13 mot 0 procent).

Bland åk8-eleverna är könsskillnaden den omvända, baserat på ett mycket begränsat svarsunderlag på 9 flickor och 12 pojkar som konsumerar alkohol/folköl: nästan varannan flicka och var tredje pojke uppger att de dricker sig berusade varje månad.

Mot bakgrund av det begränsade svarsunderlaget måste resultaten tolkas försiktigt och ska inte generaliseras. Tjörns åk8-svar är inte representativa för "GR-underlaget" som helhet som pekar på ett lite mindre utbrett berusningsdrickande. Gymnasieresultaten är däremot jämförbara.⁷⁶

En jämförelse med resultaten från Lupp 2011 pekar på ett större berusningsdrickande bland Tjörns ungdomar 2013 än 2011, då 39 procent av de gy2-ungdomar som drack alkohol/folköl uppgav att de drack sig berusade minst varje månad, och 8 procent av åk8-ungdomarna.

Tillgång till alkohol och föräldrarnas inställning

Mot bakgrund av den åldersgräns som råder vid köp av alkohol, hur får ungdomarna tillgång till alkohol? Det vanligaste svaret i åk8 – av de få berörda svarspersonerna – är "från kompisar eller kompisars syskon". Även i gy2-gruppen är det den absolut vanligaste vägen. Men i båda åldersgrupper nämns också många andra vägar, exempelvis att man får från föräldrarna eller, i gy2, restaurang, pub eller liknande. Det kan också noteras att förhållandevis många i båda

⁷⁶ I det större GR-underlaget uppger 53 procent av de gy2-ungdomar som dricker alkohol/folköl att de blir berusade varje månad. I motsvarande åk8-grupp är andelen 23 procent.

åldersgrupper svarar ”på annat sätt” än de fasta svarsalternativen – vilket möjligen kan tolkas i ljuset av att illegal försäljning inte ingår som ett svarsalternativ.

Enligt enkätsvaren har ungefär var fjärde gy2-ungdom föräldrarnas tillåtelse att dricka alkohol (26 procent). Pojkarna ger i större utsträckning än flickorna den bilden: 40 mot 17 procent. Lite mer än var fjärde såväl flicka som pojke svarar att de inte vet (28 procent totalt). I årskurs 8 svarar 8 procent att de har föräldrarnas tillåtelse, och här lite färre att de inte vet (17 procent).

Spelar då föräldrarnas hållning någon roll? En analys av det större ”GR-underlaget” visar att det helt klart finns ett samband mellan ungdomarnas alkoholvanor och vad de uppfattar vara föräldrarnas inställning i frågan. I den grupp som anger att föräldrarna tillåter att de dricker alkohol uppger nästan var femte åk8-elev att de också gör det varje vecka. I gruppen som tvärtom svarar att föräldrarna *inte* tillåter att de dricker är motsvarande resultat 1 procent. Här är också andelen som *aldrig* dricker 90 procent – att jämföra med drygt hälften i gruppen med tillåtande föräldrar. Sambandet är starkt även bland gymnasieungdomarna. I gruppen med restriktiva föräldrar är det fyra gånger fler som svarar att de aldrig dricker.⁷⁷ Sambandets riktning ska dock tolkas med viss försiktighet; det är inte uteslutet att de ungdomar som dricker alkohol är mer benägna att utgå från att de har föräldrarnas tillåtelse.

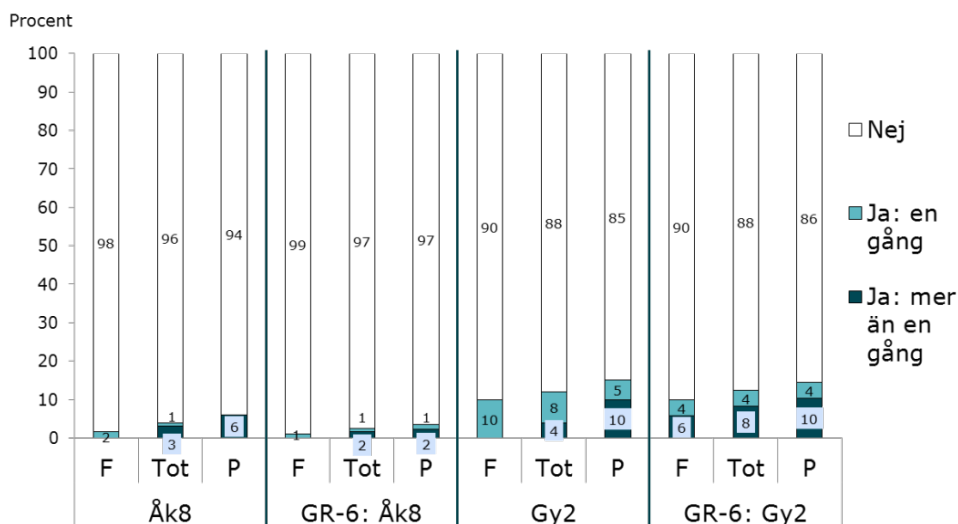
Narkotika

Det stora flertalet åk8-elever i Tjörn har aldrig använt narkotika men 6 procent av pojkarna uppger att de använt det mer än en gång, och 2 procent av flickorna att det prövat en gång. På gymnasiet är andelen som åtminstone prövat 15 respektive 10 procent. Här överensstämmer pojkarnas svar något mer med ”GR-underlaget” än vad gällde alkoholkonsumtionen, men även här finns anledning att tolka resultaten försiktigt (jämför sidan 57). Resultaten indikerar dock att flera av Tjörns unga, och särskilt pojkarna, har erfarenhet av narkotika.

Använt narkotika

Frågan lyder: *Har du någon gång använt narkotika?*
Svarsalternativ: *Ja, flera gånger; Ja, ett fåtal gånger; Ja, en gång; Nej.*

Resultaten visar andelen som svarat att de använt narkotika mer än en gång (*Ja, flera gånger; Ja, ett fåtal gånger*), en gång eller att de aldrig använt narkotika, baserat på totalt 128 respektive 50 svar i åk8 och i gy2. Bortfallet på frågan är 6 procent i gy2, 2 procent i åk8. 'F' avser flickor och 'P' pojkar.

Beträffande vilken typ av narkotika det rör sig om svarar 4 åk8-elever cannabis, 3 elever GHB, 2 elever amfetamin/heroin/kokain och 1 elev ecstasy/LSD. Sett till den mindre gruppen gy2-ungdomar svarar 4 hasch, 1 ”annat” och 1 ”vet inte”. Åk8-ungdomarnas bredare erfarenheter av narkotika jämfört med gy2-ungdomarna inskräper behovet av att tolka svaren med försiktighet.

⁷⁷ Se vidare kommande regional Lupp-rapport från GR/FoU i Väst.

Därutöver svarar 3 åk8-elever att de använt anabola steroider ”flera gånger”, men ingen av gy2-ungdomarna.

Hälsan i ljuset av vanor, livsstil och socioekonomiska förhållanden

Användning av tobak, alkohol och narkotika påverkar hälsan inte minst på lång sikt, efter en längre användning. Få ungdomar i årskurs 8 har brukat/missbrukat tobak, alkohol eller narkotika under en längre tid. Likväl finns det ett samband mellan användningen och den självupplevda hälsan. Detta antyder att hälsans bestämningsfaktorer samverkar på komplexa vägar och inte bara rent medicinskt.

I det större ”GR-underlaget” uttrycker ungefär 80 procent av åk8-eleverna att de har god hälsa (se sidan 51). I gruppen som uppger att de röker varje vecka är andelen betydligt mindre: 46 procent. Även bland gy2-ungdomarna finns detta samband även om det är svagare.⁷⁸ I båda årskurserna har rökning ett starkare samband med hälsan än användning av alkohol och narkotika.

Vad den här typen av samband bottnar i går inte att säga utifrån denna analys, och det är heller inte säkert vad som är orsak och verkan. Såväl rökning som användning av alkohol och droger är generellt vanligare bland personer med en mindre hälsosam livsstil även i övrigt samt bland personer med svagare ekonomiska resurser.⁷⁹ Flera faktorer är därmed relaterade till hälsan på direkta och indirekta vägar: utöver användning av cigaretter, alkohol och droger handlar det bland annat om motionsvanor, fritidssammanhang, sociala relationer och socioekonomiska resurser – något som bekräftas genom analyser av det större ”GR-underlaget”.⁸⁰

Livstillfredsställelse

Något som hänger nära samman med hälsa är livstillfredsställelse, även om detta inte bara handlar om kroppsligt och mentalt välbefinnande utan också tenderar att återspegla socioekonomiska förhållanden, kopplat till samhällseliga normer och ideal om vad som utgör ett framgångsrikt liv.⁸¹

En klar majoritet av Tjörns unga är nöjda med sina liv. Cirka 85 procent av såväl åk8-som gy2-ungdomarna uppger att de är mycket eller ganska nöjda med sitt liv som helhet – 50 respektive 30 procent svarar att de är *mycket* nöjda. Men alla är inte nöjda: 5 procent av åk8- och 6 procent av gy2-ungdomarna svarar att de är ganska eller mycket missnöjda. Övriga har lagt sig på skalans neutrala mittalternativ.

I åk8 är fler flickor än pojkar nöjda, ett mönster som speglar situationen för det bredare ”GR-underlaget”. I gy2 är förhållandet dock det omvända, med en mer utbredd nöjdhet bland Tjörns flickor än pojkar – något som avviker från mönstret i ”GR-underlaget” som helhet.

⁷⁸ Baserat på totalt 98 elever i åk8 respektive 245 gy2-elever som röker varje vecka

⁷⁹ I Lupp-undersökningen finns generellt ett tydligt samband mellan användning av cigaretter, alkohol och droger och begränsade motionsvanor. En motsvarande koppling finns till ekonomiska hinder för fritidsaktiviteter och, bland gymnasieeleverna som får frågan, till föräldrarnas lägre utbildningsnivå.

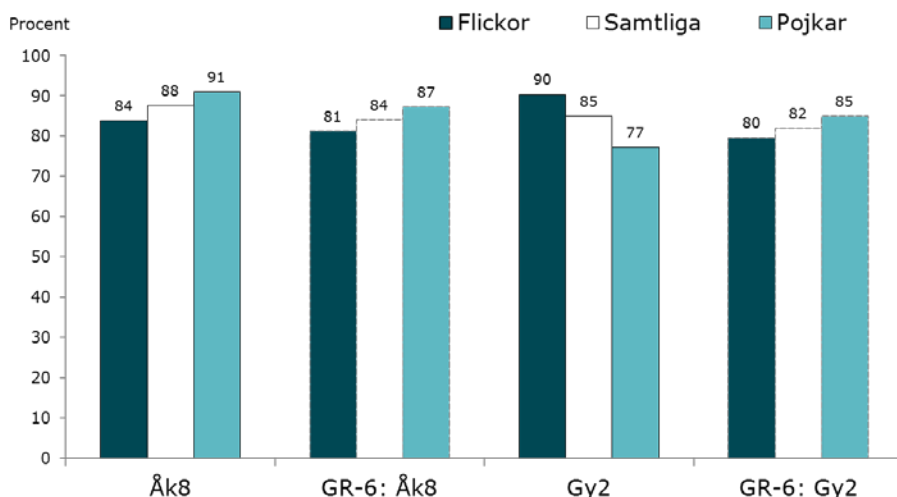
⁸⁰ Se vidare kommande regional Lupp-rapport från GR/FoU i Väst.

⁸¹ Se t. ex. kapitel av Filip Fors och Bengt Brülde ”Välbefinnande och livstillfredsställelse i dagens Sverige”, i *Lycksalighetens ö* (red. Sören Holmberg m. fl.), SOM-institutet, Göteborgs universitet.

Livstillfredsställelse som helhet

Frågan lyder: *Hur nöjd är du i största allmänhet med ditt liv när det handlar om följande?*, med den sista av 7 delfrågor: *Ditt liv i sin helhet*. Svartalernativ: *Mycket missnöjd; Ganska missnöjd; Varken nöjd eller missnöjd; Ganska nöjd; Mycket nöjd*.

Resultaten visar andelen som svarat mycket eller ganska nöjd, baserat på totalt 129 respektive 53 svar i åk8 och i gy2.

Vad är det då som gör de unga nöjda med livet? Lupp-enkäten inkluderar även frågor om hur nöjda ungdomarna är inom sex specifika områden: skolsituationen⁸², hälsan, kompisrelationer, familjerelationer, den egna ekonomin samt den egna utbildningen. Den generella livstillfredsställelsen är, inte särskild förvånande, sammankopplad med nöjdheten inom alla dessa områden.⁸³ En analys av det bredare "GR-underlaget" visar att sambandet i åk8 är allra starkast ifråga om familjerelationerna och hälsan, och i gy2 beträffande hälsan.⁸⁴

⁸² I enkäten till ungdomarna i gy2-åldern är frågan breddad till att gälla "Din arbets- eller skolsituation".

⁸³ Se kapitel av Bengt Brülde & Åsa Nilsson (2010, s. 316) "Vad gör oss nöjda med våra liv?" i *Nordiskt ljus*, red: Sören Holmberg och Lennart Weibull, SOM-institutet, Göteborgs universitet.

⁸⁴ I åk8 är sambandsmättet Tau-b (se not 57) avseende familjerelationerna +0,51 och avseende hälsan +0,50, medan sambandet med övriga fyra områden varierar mellan +0,40 och +0,44. I gy2 är Tau-b avseende hälsan +0,51, medan sambandet med såväl familjerelationer som kompisrelationer uppmäts till +0,46 och övriga tre områden varierar mellan +0,34 och +0,43.

Arbete och framtidstro

En viktig förutsättning för att få tillgång till välfärd är att ha ett arbete. Unga står generellt i högre grad utanför arbetsmarknaden än äldre. Sommarjobb eller ett extrajobb vid sidan av skolan kan vara en första viktig väg in, då det kan ge erfarenhet och kontakter som kan leda till vidare jobb efter studierna. Därtill innebär det normalt en extra inkomst att röra sig med i vardagen.

Sommarjobb

Tjörns kommun har under senare år garanterat tre veckors feriepraktik för alla som går i årskurs 9 på grundskolan och första året på gymnasiet, med avgränsning att en och samma elev endast kan få det en sommar. Därutöver har kommunen tillsammans med Orust kommun drivit ett särskilt projekt, Sommarlovsentreprenörerna, för att hjälpa unga att driva egna verksamheter under sommarmånaderna.⁸⁵

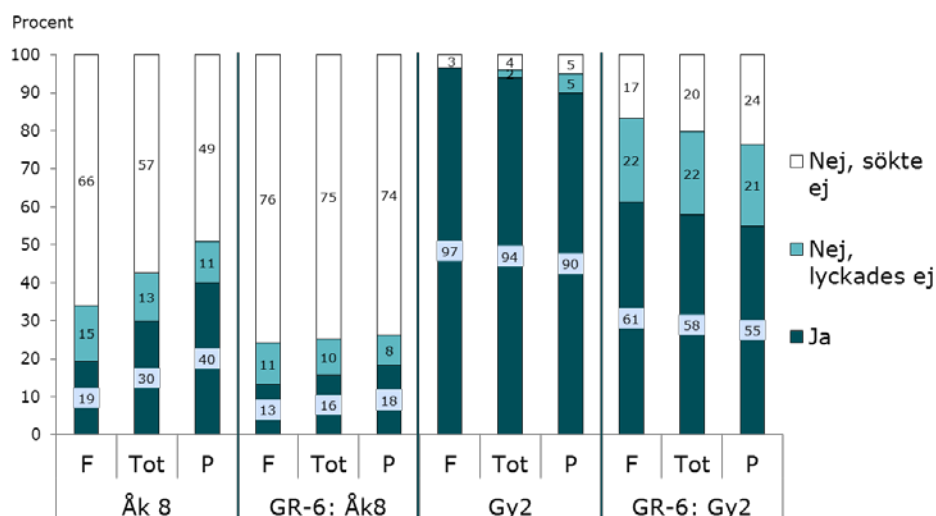
Det visar sig att nästan samtliga gy2-ungdomar haft ett sommarjobb ”i somras”, 94 procent, vilket är en betydligt större andel än för ”GR-ungdomarna” som helhet. Även i åk8 är andelen sommarjobbade ungdomar väsentligt större i Tjörn, det vill säga innan dess kommunens garantipraktik har varit aktuell. Ifråga om de yngre ungdomarna är det särskilt Tjörns pojkar som utmärker sig, med 40 procent som haft ett sommarjobb.

Men alla har inte sommarjobbat – i åk 8 har drygt hälften heller inte sökt något jobb, medan 13 procent uppger att de har sökt utan att få något. I gy2 var den andelen 2 procent.

Sommarjobb senaste sommaren

Frågan lyder: *Hade du ett sommarjobb i somras?, med svarsalternativen: Ja; Nej, men försökte att få ett utan att lyckas; Nej, sökte inte något.*

Resultaten baserat på totalt 127 respektive 50 svar i åk8 och i gy2. Bortfallet på frågan är 6 procent i gy2, 2 procent i åk8. 'F' avser flickor och 'P' pojkar.

Resultaten från Lupp 2011 visar på en ungefär lika stor andel sommarjobbade gy2-ungdomar då, 91 procent, medan åk8-andelen var något större (37 procent), vilket gällde såväl flickorna som pojkarna (30 respektive 46 procent).

Gy2-ungdomarna har även tillfrågats om hur de fått sitt sommarjobb. En dryg tredjedel svarade, 2013, ”genom kommunen” och ungefär lika många ”kontaktade själv arbetsplatsen” (36

⁸⁵ <http://www.tjorn.se/naringslivarbete/sommarlovsentreprenor2013.4.3a98173613557d3e6f780006273.html>

respektive 34 procent).⁸⁶ Familjen var vägen in för 19 procent och 11 procent fick jobbet genom släkting eller bekant. Ingen svarar Arbetsförmedlingen.

Av gy2-ungdomarna uppger nästan varannan, 40 procent, att de har ett extrajobb ”just nu”, och detsamma gäller var fjärde åk8-elev (25 procent). Även detta är mer utbrett på Tjörn än i ”GR” i stort, där 29 respektive 16 procent extrajobbar i de två åldersgrupperna. Tjörns resultat är mycket lika för flickor och pojkar. Totalt 26 respektive 14 procent svarar att de sökt ett extrajobb men inte fått något.

Vad göra efter högstadiet/gymnasiet?

Merparten åk8-elever vill gå på gymnasiet efter avslutad grundskola, 74 procent. Flertalet av dessa vill gå i ett gymnasium utanför kommunen, naturligt mot bakgrund av att Tjörn saknar eget gymnasium – men tio procent svarar ändå att de helst skulle gå i den egna kommunen. Ungefär var tionde svarar att de vill börja jobba – det visar sig uteslutande vara svar från pojkarna, från 17 procent av dem. Ungefär var tionde svarar att de inte vet vad de vill göra och ytterligare 5 procent svarar ”annat”. Bortsett från gymnasieutbildningens geografiska placering speglar resultaten ”GR-snittet” tämligen väl.

Vad vill åk8-eleverna göra direkt efter grundskolan?

	Vill helst:			GR6:
	Flickor	Pojkar	Samtl	Samtliga
Gå gymnasieutbildning i den egna kommunen	13	8	10	34
Gå gymnasieutbildning i annan kommun	69	60	64	46
Börja jobba	0	17	9	6
Annat	7	3	5	4
Vet inte	11	12	12	10
Summa procent	100	100	100	100
Minsta antalet svar	62	65	127	2 427

Frågan lyder: *Vad skulle du helst vilja göra direkt efter grundskolan?*

Resultaten visar procentandelen som valt något av redovisade alternativ.

När gy2-ungdomarna får motsvarande fråga: vad de helst vill göra efter gymnasiet, svarar allra flest att de vill ut och resa. Det gäller nästan varannan flicka och hos dem kommer på andra plats också att jobba utomlands – tillsammans med svarsalternativet att studera utomlands omfattar dessa tre utomlandsalternativ (om man tolkar resandet som utanför Sverige) 74 procent av flickorna. Hos pojkarna samlar dessa tre ”internationella” svarsalternativ 40 procent. Bland pojkarna vill i stället jämförelsevis fler börja jobba där man bor eller i grannkommunen: det gäller 15 procent mot 3 procent av flickorna.

Mindre än 20 procent av ungdomarna önskar sig högskolestudier i Sverige, flickor i något högre grad än pojkar. Det ska betonas att det här gäller vad eleverna önskar göra direkt efter gymnasiet. Var femte gy2-pojke svarar ”annat” eller att han inte vet, det gäller inga av flickorna.

⁸⁶ Andelen som själv kontaktat arbetsplatsen är dubbelt så stor jämfört med ”GR-snittet”, möjligen ett resultat av satsningen i årskurs 1 året före. Det finns också en relativt stor andel småföretagare i kommunen.

Tror ungdomarna att deras önskade framtidsplaner kommer att bli verklighet? Det är framför allt viljan att åka utomlands – resa eller jobba – som generellt tonas ned i svaren på vad de *tror* att de kommer att göra. I stället tredubblas andelen jobbsvar (i Sverige) och svaren om högskolestudier fördubblas. Nu svarar även några flickor att de inte vet.

Jämfört med GR-snittet är det fler Tjörn-ungdomar som skulle vilja resa – men färre som tror att de kommer att göra det. Fler i Tjörn tror att det blir aktuellt med högskolestudier – i Sverige, inte utomlands. Och väsentligt fler i Tjörn tror att de kommer att börja jobba någon annanstans i Sverige – men färre att de kommer att göra det i kommunen/grannkommunen.

Vad vill gy2-ungdomarna göra direkt efter gymnasiet – och vad tror de att de kommer att göra?

	Vill helst:			GR6:	Tror:			GR6:
	Flickor	Pojkar	Samtl	Samtliga	Flickor	Pojkar	Samtl	Samtliga
Högskolestudier i Sverige	20	15	18	20	37	30	34	23
Studera utomlands	7	10	8	11	0	0	0	7
Studera på komvux	0	0	0	0	0	0	0	1
Studera på folkhögskola	0	5	2	1	0	0	0	1
Jobba i kommunen/grannkommun	3	15	8	13	3	25	12	20
Jobba någon annanstans i Sv.	3	5	4	4	23	25	24	7
Jobba utomlands	23	10	18	15	17	0	10	10
Resa	44	20	34	24	10	0	6	14
Annat	0	15	6	4	0	15	6	4
Vet inte	0	5	2	8	10	5	8	13
Summa procent	100	100	100	100	100	100	100	100
Minsta antalet svar	30	20	50	1 437	30	20	50	1 434

Frågorna lyder: *Vad skulle du helst vilja göra direkt efter gymnasiet? (här kan du bara sätta ett kryss) respektive Vad tror du att du kommer att göra direkt efter gymnasiet? (här kan du bara sätta ett kryss).* Se enkäten för fullständig lydelse av enkätsvaren.

Resultaten visar procentandelen som valt något av redovisade alternativ. Bortfallet på frågan är 6 procent.

På en direkt fråga om man kan tänka sig att starta eget företag i framtiden svarar varannan ungdom i såväl åk8 som gy2 ja (49 respektive 50 procent) – lite fler pojkar i åk8 och lite fler flickor i gy2. Andelen som svarar ja är lite större bland dem vars förälder/föräldrar är egenföretagare. Få svarar nej (totalt 8 respektive 4 procent) utan flertalet övriga svarar att de inte vet. Andelen som kan tänka sig den typen av yrkesframtid är något mindre på Tjörn jämfört med ”GR-snittet”.

Bo kvar eller flytta?

Nästan varannan elev i åk8 (47 procent) tror att de kommer att flytta ifrån sin kommun – frågan saknar tidshorisont vilket gör det svårt att värdera svaret. Bland gy2-ungdomarna svarar nästan tre av fyra att de tror de kommer att flytta (74 procent). Ungefär var tionde svarar nekande på frågan i båda årskurser (13 respektive 8 procent) – fler svarar i stället att de inte vet.

I gy2 tror fler flickor än pojkar tror att de kommer att flytta från kommunen (83 mot 60 procent), i åk8 saknas könsskillnad.

Särskilt i gy2 är det väsentligt fler Tjörn-ungdomar som tror de kommer att flytta från kommunen jämfört med hur "GR-snittets" samtliga ungdomar svarar beträffande sina hemkommuner (57 procent i gy2, 43 procent i åk8).

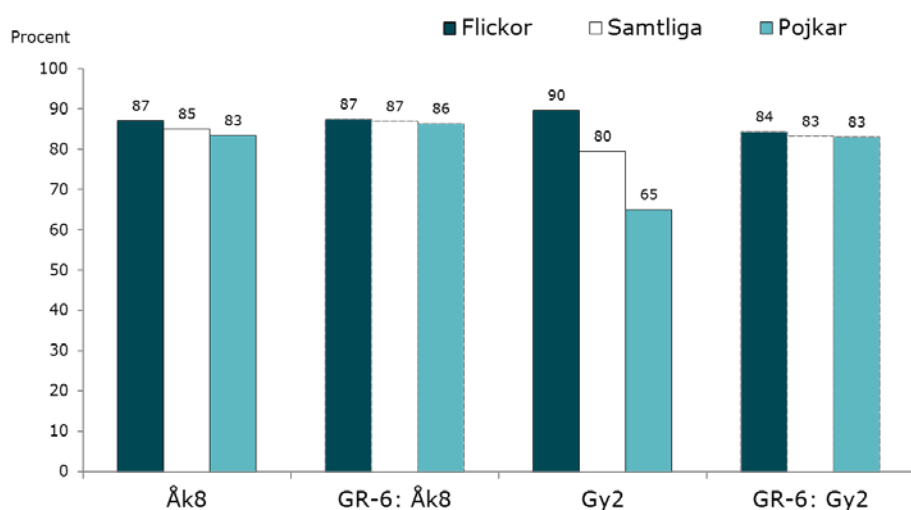
Vad kan då vara skälet till en flytt? I båda åldersgrupper dominerar jobb och studier bland skälen – i gy2 hamnar på klar tredjeplats svaret "vill prova på något nytt".

Den här typen av föreställningar och framtidsdrömmar kan tillsammans bidra till att forma en allmän framtidsstro. De flesta av Tjörns ungdomar ger uttryck för en positiv framtidsstro. På en fråga där respondenten ombeds beskriva hur hen allmänt ser på framtiden, "för din egen del" – med hjälp av en svarsskala från 1 till 7, där 7 står för "är mycket positiv" och 1 för "är mycket negativ" – svarar 85 procent av åk8- och 80 procent av gy2-ungdomarna med ett värde 5 eller högre. Åk8-resultaten speglar "GR-snittet" mycket väl. I svaren från Tjörns gy2-ungdomar framträder dock en stor könsskillnad, med väsentligt mer positiva flickor än pojkar – ett mönster som saknas helt i det större "GR-underlaget".

Framtidstro

Frågan lyder: *Hur ser du allmänt på framtiden för din egen del?*, med en 7-gradig svarsskala, med ändpolerna: *Är mycket negativ* och *Är mycket positiv* samt mittalternativet *Varken eller*.

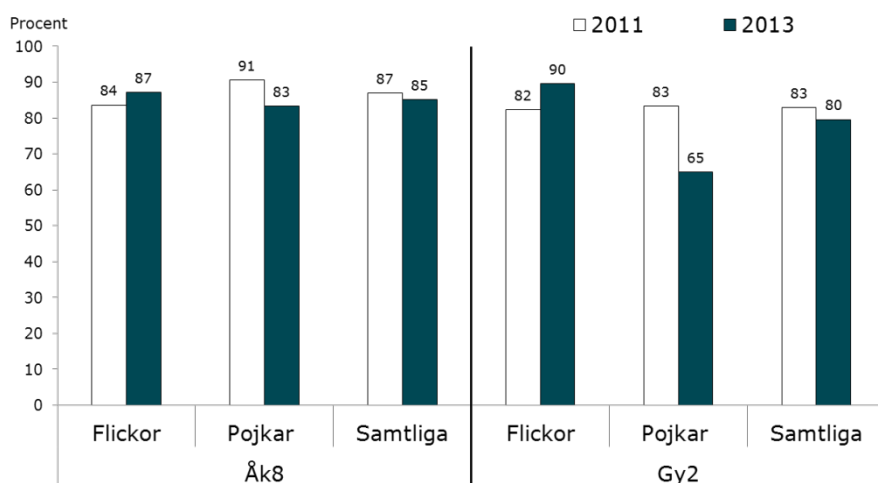
Resultaten visar andelen som svarat med värde 5–7, dvs. *Är mycket positiv* eller de två närmaste alternativen, baserat på totalt 128 respektive 49 svar i åk8 och i gy2. Bortfallet på frågan är förhållandevis stort: 8 procent i gy2, 2 procent i åk8.

Resultaten är tämligen lika de från Lupp 2011, då 87 procent av åk8-eleverna och 83 procent av gy2-ungdomarna gav uttryck för en positiv framtidsstro, enligt samma definition. 2011 saknades könsskillnad i gy2 – vilket talar för en försiktighet när det gäller att generalisera 2013-resultatet utifrån det begränsade svarunderlaget.

Framtidstro 2011 och 2013

Se kommentarer till föregående diagram.

Väljer vi att spetsa till 2013-bilden genom att se till andelen som svarat med minst värde 6, gäller det två av tre Tjörn-ungdomar i åk8 (67 procent) och drygt varannan i gy2 (55 procent). Det blir jämnare mellan åldersgrupperna sett till vilka som svarat med toppvärdet 7: 30 respektive 33 procent.

Men alla har inte en positiv syn på framtiden. I gymnasiets andra år svarar 8 procent med något svarsalternativ på "negativ-sidan" av skalan (motsvarande värde 1–3), och i åk8 5 procent. I båda årskurser ger pojkarna oftare ett negativt svar. Det större GR-underlaget visar att framtidstron är lite starkare bland de gymnasieungdomar som har två högutbildade föräldrar och tvärtom svagare bland ungdomar med lågutbildade föräldrar.⁸⁷

⁸⁷ Se vidare kommande regional Lupp-rapport från GR/FoU i Väst.

En övergripande tolkning av resultaten

Vad kan sägas om Tjörns unga?

Utifrån de nationella mål som finns, vad kan sammanfattningsvis sägas om ungas levnadsvillkor i Tjörns kommun? Har de unga verklig tillgång till inflytande och välfärd? Det är en stor fråga som kräver större och mer komplexa undersökningar och analyser. Resultaten från Lupp 2013 ger ändå några övergripande fingervisningar.

Tillgången till meningsfull fritid är, som diskuterats, en fråga öppen för tolkning. Många unga i Tjörn anser själva att de saknar saker att göra på fritiden – även om utvecklingen försiktigt ser ut att gå åt rätt håll jämfört med resultaten från Lupp 2011. Ekonomiska hinder är inte särskilt utbrett, men förekommer. En majoritet av ungdomarna är medlemmar i någon förening, och kan den vägen förutsättas ha stärkta möjligheter till sociala relationer, som också inbegriper vuxen närvaro. Det stora flertalet unga är nöjda med sina kompisrelationer.

Flertalet av Tjörns skolelever är nöjda med den undervisning de får, liksom med möjligheten till hjälp och stöd vid behov. Det senare kan jämföras med situationen 2011 – och pekar på en positiv utveckling. Många elever hade önskat att få vara mer involverade i besluten som fattas i olika skolfrågor. Även här finns tecken på en positiv utveckling med ett minskat ”inflytandegap” beträffande skolans arbetsformer. Stämningen i skolan ser ut att ha utvecklats negativt sedan 2011, även om en god majoritet är positiva även 2013. Eleverna pekar på problem i form av bristande respekt mellan elever och lärare (framför allt i åk8) och främlingsfientlighet och våld (framför allt i gy2). Skolan är inte en rakt igenom trygg miljö, och i åk8 är resultaten mer negativa jämfört med 2011, särskilt sett till pojkarnas upplevelser.

Otryggheten finns även på andra håll. En ansenlig andel såväl flickor som pojkar uppger att de är otrygga i någon av deras vardagliga miljöer. Merparten ungdomar upplever att de har en god hälsa men samtidigt är det långt från ovanligt med olika typer av hälsobesvär, särskilt bland flickorna. Ungefär hälften av gymnasieungdomarna i svarsunderlaget använder nikotin åtminstone ibland. Flertalet dricker alkohol ibland, vilket inte sällan leder till berusning. Ett fåtal har erfarenhet av narkotika.

Många av Tjörns unga har redan erfarenhet från arbetslivet genom sommarjobb och extrajobb; i gymnasieåldern gäller det nästan samtliga. Det ger en god grund för självständighet och oberoende och torde främja etablerandet på arbetsmarknaden längre fram. En relativt liten andel tror dock att de kommer bli kvar i kommunen och jobba direkt efter gymnasiet, nästan inga av flickorna i svarsunderlaget, utan fler räknar med att söka sig arbete någon annanstans i Sverige.

Flertalet av Tjörns unga är nöjda med sina liv och har en positiv framtidstro.

Det här är en sammanfattning av situationen för Tjörns unga tecknad med mycket bred pensel. Det är dock viktigt att notera de åsikter och erfarenheter som hamnar i ”medelvärdets skugga”.

Det finns i Tjörns kommun ungdomar som inte kan göra sådant de skulle vilja göra ”som många andra i [deras] ålder gör” på grund av att de själva eller familjen inte har råd. Det finns ungdomar som inte har goda kompisrelationer, eller som inte har goda relationer inom familjen. I skolan finns det elever som inte tycker de har bra möjligheter till den hjälp/stöd de behöver, som inte alls upplever sig uppmuntrade till delaktighet och inflytande och elever som har varit utsatta för mobbning/utfrysning eller av annan anledning känner sig otrygga i skolans miljöer. Alla upplever sig heller inte ha en god hälsa. Många lyfter besvär med stress, sömnproblem och/eller huvudvärk. Några dricker alkohol på veckobasis även i den yngre åldersgruppen, en del har använt narkotika flera gånger. Det finns också unga i Tjörn som inte alls är nöjda med sina liv och unga som inte ser ljust på framtiden.

Det finns således gott om anledningar att fortsätta arbetet med för att förbättra ungas livssituation i kommunen. Målet måste alltid vara en god hälsa och ett gott välbefinnande i hela befolkningen. Stöd går att hämta från stora offentliga aktörer som på olika sätt arbetar med att motverka en ojämlik hälsa och stärka förutsättningarna för en socialt hållbar utveckling i regionen (se sidan 20).

Att det finns en ansevärd del av de unga som beskriver att de inte alls är intresserade av samhällsfrågor – liksom att få unga tror sig ha möjligheter att själva föra fram åsikter till kommunens beslutsfattare – är en särskild utmaning för den lokala ungdomspolitiken. Att nå ut bland de unga, att hitta former för att kunna föra en dialog tillsammans med de unga, är en förutsättning för att kunna utveckla samhället i en socialt hållbar riktning – för både unga och vuxna. Mot bakgrund av ungefär hälften av Tjörns unga tycker att skolan är ett av de viktigaste områden att satsa på – bland gymnasisterna tillsammans med kollektivtrafiken och arbete för unga – saknas inte ämnen för en dialog. Och mer än hälften svarar i enkäten att de vill vara med och påverka i frågor som rör Tjörn. Det är en bra början.

Nästa steg

Dialog kring resultaten från Lupp 2013

I samband med att den här rapporten över Tjörns resultat från Lupp 2013 ligger klar inleds återkoppling till elever, politiker och berörd personal vid kommunens förvaltningar genom ett antal seminarier och gruppsamtal, vilka arrangeras av den förvaltningsövergripande arbetsgruppen kring Lupp 2013. Gruppsamtal kommer att hållas med alla elever i årskurs 8.

De frågor och diskussioner som uppkommer vid dessa möten och samtal kommer att ligga grund för ett antal frågeställningar och punkter som ska lyftas vid ett så kallat Pizzakonvent med Tjörns ungdomar och politiker den 29 april 2014.

Kommunens strategiska samverkansgrupp kommer utifrån rapportens resultat och de förda diskussionerna därefter att inleda diskussioner om vilka framtida satsningar och åtgärder som behövs för att nå de prioriterade målen i kommunens barn- och ungdomsplan. Målen är, sammanfattningsvis, att:

- fler barn och unga ska uppleva att de har inflytande
- fler barn och unga ska uppleva att de får den hjälp och det stöd de behöver för att utvecklas på bästa sätt för att leva ett självständigt och rikt liv
- fler barn och unga ska uppleva att de har tillgång till meningsskapande aktiviteter på sin fritid
- unga ska ha förutsättningar att bo och leva ett gott liv i Tjörns kommun.

Ett sammanställt resultat från tre enkätundersökningar

Utöver Lupp-undersökningen har under 2013 två andra enkätundersökningar genomförts riktade till kommunens unga: CAN:s drogvaneundersökning och GR:s regiongemensamma elevenkät.⁸⁸ Dessa undersökningar har redovisats i separat form. Under 2014 ska en sammanställning göras av hur dessa resultat förhåller sig till varandra, i avsikt att ge ett starkare underlag för kommunens ungdomspolitik och för dialogen mellan politiker och kommunens unga invånare om hur ungdomspolitiken bäst ska gestaltas inom respektive område framöver.

Regional Lupp-konferens 6 maj

Det regionala nätverk som skapats mellan de sex kommunerna i Göteborgsregionen som genomfört Lupp 2013 samt GR/FoU i Väst har tillsammans lagt planen för en regional Lupp-konferens: *Villkor, värderingar och vägval – om ungas situation och strategiskt arbete i ungdomsfrågor*, som äger rum i Göteborg den 6 maj.

Konferensen kommer att utgå från Lupp-resultaten på lokal nivå – i de sex aktuella kommunerna – tillsammans med en regional analys av de mönster och skillnader som framträder i regionen. Tjörns kommun kommer att medverka på konferensen utifrån sina resultat och sitt lokala perspektiv på arbetet med ungas villkor.

Utöver de sex kommunerna och GR/FoU i Väst medverkar även Ungdomsstyrelsen, som ska beskriva bakgrunden till Lupp-undersökningen och hur den relaterar till myndighetens övriga arbete med att stötta kommunerna i att utveckla sin lokala ungdomspolitik, samt Regionförbundet i Kalmar län, som kommer att beskriva deras regionala samverkan kring ungas uppväxtförhållanden.

Konferensens målgrupp är politiker, förvaltningschefer, chefstjänstemän, medarbetare inom berörda verksamheter samt representanter från olika ungdomsforum – inom de sex kommuner som genomfört Lupp 2013 samt övriga utifrån berördhet och intresse.

⁸⁸ Se noter 14 och 15.

Tabellbilaga

Tabell 1 Svarsfrekvensen i olika grupper

		Antal enkätsvar	Antal elever	Svarsfrekvens i procent
Årskurs 8		130	150	87
<i>Skola</i>	Bleketskolan	61	70	87
	Häggvallskolan	68	80	85
	Okänd skola (av ovan)	1	-	
<i>Kön</i>	Flickor	63	72	88
	Pojkar	67	78	86
Tjörns (externa) gy2-elever		53	188	28
<i>Skola</i>	Mimers Hus	23	32	72
	Annan (okänd) skola	30	156	19
<i>Kön</i>	Flickor	31	88	35
	Pojkar	22	100	22

Kommentar: Vissa personer har inte angett vilken skola de går i eller könstillhörighet, och beträffande kön beskrivs populationen enbart i termer av flickor/pojkar, varför svarsfrekvensen för respektive grupper i praktiken kan vara något högre.

Tabell 2 Kön och skola i enkätsvaren jämfört med urvalet

		Enkätsvaren (procent)	Urvalet (procent)	Differens (procentenheter)
Årskurs 8				
<i>Kön</i>	Flickor	48	47	1
	Pojkar	52	53	-1
	Summa	100	100	
	Antal personer	130	150	
<i>Skola</i>	Bleketskolan	47	48	-1
	Häggvallskolan	53	52	1
	Summa	100	100	0
	Antal personer	129 ¹	150	
Tjörns gy2-Invånare				
<i>Kön</i>	Flickor	58	47	11
	Pojkar	42	53	-11
	Summa	100	100	
	Antal personer	53	188	
<i>Skola</i>	Mimers Hus	43	17	26
	Annan (okänd) skola	57	83	-26
	Summa	100	100	
	Antal personer	53	188	

Kommentar: ¹ Exkluderar den svarsperson som ej besvarat frågan.